

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
SOCIĀLO ZINĀTŅU FAKULTĀTE
POLITIKAS ZINĀTNES NODAĻA

LIBĀNAS – IZRAĒLAS ATTIECĪBU IZVĒRTĒJUMS

MAGISTRA DARBS

Autors: **Amanda Krauja**

Studenta apliecības Nr. ak18191

Darba vadītājs: asociētais profesors Dr.sc.pol. Toms
Rostoks

RĪGA 2024

ANOTĀCIJA

Maģistra darba „Libānas – Izraēlas attiecību izvērtējums” mērķis ir izpētīt, kādēļ nenotiek sarunas starp Libānu un Izraēlu, un identificēt attiecību normalizācijas galvenos šķēršļus. Tuvo Austrumu diskursā galvenā uzmanība tiek pievērsta Palestīnas – Izraēlas attiecībām, atstājot novārtā konfliktu starp Libānu un Izraēlu, kas kopš 1967. gada ir kļuvis par plašāka arābu – Izraēlas konflikta risināšanas vietu. Izmantojot Roberta Patnama divu līmeņu spēles ietvaru, secināts, ka sarunu neesamība un nespēja uzlabot attiecības saistīta ar iekšpolitikas un starptautiskās vides faktoriem. Lai gan attiecību normalizācija sniegtu ieguvumus, abu valstu līderi apzinās, ka sarunas par attiecību normalizāciju ir pārāk sarežģītas iekšpolitisko faktoru un starptautiskā spiediena dēļ, tādēļ valstu līderi jau kopš 1994. gada atturas no iesaistīšanās sarunās par attiecību normalizāciju.

Atslēgvārdi: *Libānas – Izraēlas konflikts, divu līmeņu spēles, Libāna, Izraēla, Tuvo Austrumu miera process*

ABSTRACT

The aim of the master's thesis "Evaluation of the relations between Lebanon and Israel" is to investigate why negotiations between Lebanon and Israel are not taking place and to identify the main obstacles to the normalization of relations. In the Middle East discourse, the main focus is on the Palestinian-Israeli relationship, neglecting the conflict between Lebanon and Israel, which since 1967 has become the site of the wider Arab-Israeli conflict. Using Robert Putnam's two-level game framework, it is concluded that the absence of negotiations and the inability to improve relations is related to factors of domestic politics and the international environment. Although the normalization of relations would bring benefits, the leaders of both countries are aware that negotiations on the normalization of relations are too complicated due to domestic political factors and international pressure, therefore the leaders of the countries have refrained from engaging in negotiations on the normalization of relations since 1994.

Keywords: *Lebanon-Israel conflict, two-level games, Lebanon, Israel, Middle East Peace Process*

SATURS

Ievads	5
1. Akadēmiskā diskusija un divu līmeņu spēles	9
1.1. Akadēmisko diskusiju kopsavilkums	9
1.2. Analīzes līmeņi un divu līmeņu spēles akadēmiskajā literatūrā	13
1.3. Divu līmeņu spēles	14
2. Libānas – Izraēlas attiecību vēsture.....	21
2.1. Attiecību vēsture pirms 1948. gada un Izraēlas neatkarības karš	21
2.2. Pēc Izraēlas neatkarības kara (1950.–1970. gadi)	22
2.3. Libānas pilsoņu karš, okupācija un Hezbollah ietekme (1970. —2000. gadi)	23
2.4. Valstu attiecības kopš 2023. gada.....	29
3. Valsts līmenis	33
3.1. Libānas iekšpolitika.....	33
3.1.1. Reliģiskās grupas un to ietekme.....	33
3.1.2. Centrālās valdības vājums	36
3.1.3. Hezbollah	38
3.1.4. Galvenais sarunu vedējs.....	41
3.1.5. Libānas uzvaras komplekts	44
3.2. Izraēlas iekšpolitika	48
3.2.1. Drošības jautājums.....	49
3.2.2. Reliģijas, nacionālisma un labējo partiju ietekme	51
3.2.3. Galvenais sarunu vedējs.....	53
3.2.4. Izraēlas uzvaras komplekts.....	56
4. Starptautiskais līmenis.....	60
4.1. Citu reģionālo akтору ietekme uz valstu attiecībām	60
4.1.1. Sīrija.....	60
4.1.2. Irāna	62
4.1.3. ASV	64
4.2. Libānas – Izraēlas vienošanās par jūras robežu	67
4.2.1. Starptautiskais līmenis	68
4.2.2. Valsts līmenis	70
4.2.3. Galvenais sarunu vedējs.....	75
4.2.4. Vienošanos veicinošie faktori	76
Secinājumi.....	79
Izmantotās literatūras saraksts.....	83

IEVADS

Tuvo Austrumu diskursā bieži tiek pētīts Palestīnas — Izraēlas konflikts un Arābu pavasaris, tomēr reģions sniedz plašas pētījumu iespējas ne tikai šajos kontekstos. Latvijas akadēmiskajā vidē Tuvo Austrumu pētniecībai, neskaitot Arābu pavasari un terorismu, nav veltīts daudz pētījumu. Konflikts starp Izraēlu un Palestīnu 2023. gada oktobrī ir pieņēmis spēkā. Lai gan starptautisko uzmanību izsenis ir guvis šis konflikts, robeža starp Libānu un Izraēlu kopš 1967. gada ir bijusi viens no arābu — Izraēlas konflikta galvenajiem centriem.

Gadu gaitā arābu un Izraēlas konflikts ir novedis pie atšķirīgiem uzskatiem arābu valstīs par attiecību normalizāciju ar Izraēlu. No vienas puses, Persijas līča valstis, Jordānija un Ēģipte ir spējušas panākt miera līgumu ar Izraēlu, neskatoties uz to, ka jautājums par palestīniešiem joprojām nav atrisināts. Turpretim citas arābu valstis, piemēram Irāka, Lībija, Sīrija un Libāna ir ieņēmušas stingrāku nostāju un līdz šim nav normalizējušas attiecības ar Izraēlu.¹ Lai gan Libānas – Izraēlas attiecībām bija daudzsološs sākums, dažādu faktoru ietekmē kaimiņvalstu attiecības ir kļuvušas naidīgas.

Tēma par konfliktu un mieru Tuvo Austrumu kontekstā ir bijusi aktuāla jau izsenis, tomēr Libānas — Izraēlas attiecības ir maz pētīts jautājums un literatūra par šo valstu attiecībām nav daudzpusīga, pētniekiem galvenokārt koncentrējoties uz kariem, ne valstu attiecībām plašākā kontekstā. Tā kā konflikts starp abām valstīm joprojām nav atrisināts, tas sniedz plašas izpētes iespējas šo attiecību analīzei. Pētnieku uzmanība Libānai galvenokārt tika pievērsta pilsoņkara laikā, kas ilga laika posmā no 1975. līdz 1990. gadam. Daži autori ir pētījuši attiecību vēsturisko kontekstu, piemēram, arābu un Izraēlas konfliktu, un citu valstu, piemēram, ASV un Irānas lomu Libānas un Izraēlas attiecību veidošanā. Tomēr, lai gan politikas veidotāji un analītiķi parasti koncentrējas uz notiekošo notikumu ikdienas analīzi, mazāk uzmanības tiek pievērsts konflikta dinamikai ilgtermiņā, tādējādi bīstami atstājot novārtā konflikta pamatcēloņus. Šī maģistra darba mērķis ir daļēji aizpildīt šo plaisu, koncentrējoties uz Libānas un Izraēlas attiecībām ilgtermiņā.

Tēmas aktualitāte saistīta ar pienesumu gan Latvijas, gan starptautiskajai akadēmiskajai videi, jo Libānas un Izraēlas attiecības Latvijā iepriekš nav pētītas, bet starptautiskā mērogā pētījumu skaits ir niecīgs. Pētījums būtu arī sabiedriski nozīmīgs Izraēlas un Libānas iedzīvotāju vidū, jo diskusija par kaimiņvalstu attiecībām līdz šim nav bijusi aktuāla. Līdz ar to, darba autore uzskata, ka pētījums būtu gan akadēmiski, gan sabiedriski nozīmīgs, un

¹ Ghariani, J. (2020). *Paths to peace: a Comparative analysis of the diplomatic history of the bilateral and multilateral middle east peace negotiations from 2000 to 2017*. Doctoral thesis (Ph.D), UCL (University College London) p.149 Pieejams: <https://discovery.ucl.ac.uk/id/eprint/10110553/> [skatīts:18.03.2024]

konflikta izpratne var palīdzēt to nākotnē atrisināt. Libāna ieņem nozīmīgu lomu Arābu — Izraēlas konfliktā jau kopš 1970. gadiem. Libānas stratēģiskā atrašanās vieta starp Izraēlu un Sīriju ir piešķirusi tai svarīgu ģeopolitisku nozīmi. No 1945. līdz 1975. gadam Libāna bija svarīgs tirdzniecības centrs Vidusjūrā, tomēr iekšējās reliģiskās nesaskaņas, tāpat arī citu lielvaru iejaukšanās Libānu ir novedušas līdz sabrukuma stāvoklim. Vēstures gaitā Izraēlas un arābu valstu konflikts bieži vien atbalsojas caur Libānu un konflikta eskalācija potenciāli palielinātu terorisma draudus, kā arī novestu līdz kārtējai bēgļu krīzei Tuvajos Austrumos. Libānas un Izraēlas attiecību normalizācija sniegtu piensumu Tuvo Austrumu stabilitātei un drošībai.

Darba mērķis ir izpētīt, kādēļ nenotiek sarunas starp Libānu un Izraēlu, un identificēt attiecību normalizācijas galvenos šķēršļus.

Darba autore izvirzījusi sekojošus izpētes jautājumus:

1. Kādi valsts līmeņa faktori ietekmē abu valstu attiecības?
2. Kādi starptautiskā līmeņa faktori ietekmē abu valstu attiecības?
3. Kādi ir galvenie šķēršļi attiecību normalizācijai?
4. Kādēļ 2022. gada vienošanās bija iespējama?

Hipotēze

Libāna un Izraēla neiesaistās sarunās un nespēj normalizēt divpusējās attiecības iekšpolitikas faktoru un citu reģionālo aktoru spiediena dēļ.

Gan Izraēlā, gan Libānā vēstures gaitā izveidojušās sliktas attiecības starp valstīm, līdz ar to abu valstu iedzīvotāji nav ieinteresēti panākt mieru starp valstīm vēsturiskā naida un neuzticības dēļ. Turklāt, jāpiemin, ka Libānā liela ietekme ir Izraēlas ienaidniekam Irānai, kas arī veicina sliktas attiecības starp Libānu un Izraēlu.

Metodoloģija, datu pieejamība

Maģistra darbā tiek izmantotas kvalitatīvās pētniecības metodes. Darba autore apkopojusi informāciju par Libānas un Izraēlas attiecībām kopš 1948. gada līdz pat mūsdienām. Attiecību pētīšanai izmantoti Tuvo Austrumu pētnieku, starptautisko attiecību un citu nozaru autoru pētījumi par Libānu un Izraēlu. Tāpat maģistra darbā izmantota satura analīze, kas ietver ziņu rakstu, diplomātisko paziņojumu, amatpersonu publiskās uzrunas. Darba empīriskajā daļā tiek izmantota arī gadījuma analīze, lai analizētu vienošanos par jūras robežu demarkāciju starp Libānu un Izraēlu.

Darba teorētisko ietvaru veido Roberta Patnama (*Robert D. Putnam*) divu līmeņu spēļu koncepts (*two level games*). Lai gan Patnama teorētiskais ietvars tradicionāli tiek pielietots starptautisko sarunu analīzei, starp Libānu un Izraēlu tiešas sarunas faktiski nenotiek, jo abām valstīm nav diplomātisko attiecību. Līdz ar to, šajā maģistra darbā divu līmeņu spēļu

teorētiskais ietvars tiek izmantots, lai analizētu, kāpēc kopš 1994. gada sarunas starp abām valstīm nenotiek, un kāpēc attiecību normalizācija ir tik sarežģīta.

Laika ierobežojums

Sarunas starp Libānu un Izraēlu nenotiek jau kopš 1994. gada, līdz ar to empīriskajā daļā pētīti iekšpolitikas procesi katrā no valstīm, kā arī starptautiskās vides ietekme, kas ierobežo sarunas starp valstīm un kavē attiecību normalizāciju laika posmā no 1994. gada līdz mūsdienām.

Pētījuma ierobežojumi un ētiskie aspekti

Pētījuma galvenais ierobežojums ir informācijas trūkums par Libānas — Izraēlas attiecībām kopš 2006. gada. Lai gan darba sākotnējais mērķis bija gan noskaidrot galvenos attiecību normalizācijas ierobežojumus, gan sniegt ieteikumus konflikta risināšanai, informācijas trūkums par valstu attiecībām mūsdienās ierobežo izpēti. Kā minēts iepriekš, šī tēma iepriekš nav plaši pētīta, pastāv zināms akadēmisks robs literatūrā. Šobrīd šī diskusija nav aktualizēta ne Libānas, ne Izraēlas sabiedrībā, tomēr pēc autores pieredzes, cilvēkiem pastāv stingra nostāja par attiecīgajām valstīm, kas sniedz iespēju viedokļus pētīt. Libānas un Izraēlas iedzīvotājiem ir noteikts viedoklis par kaimiņvalsti, tomēr ne vienmēr paši libāņi vai izraēļi spēj identificēt un izskaidrot slikto attiecību cēloni.

Darba struktūra

Maģistra darba struktūra sastāv no ievada, četrām nodaļām ar apakšnodaļām, secinājumiem un literatūras avotu saraksta.

Pirmā nodaļa veltīta akadēmisko diskusiju kopsavilkumam par Libānas un Izraēlas attiecībām, kā arī pētījuma teorētiskā ietvara aplūkojumam. Tālākā darba struktūra ir saistīta ar divu līmeņu spēles teorētisko ietvaru, kurā izšķirta iekšpolitikas faktoru, starptautiskās vides, valstu līderu ietekme uz sarunām starp valstīm.

Otrajā nodaļā pētīta valstu divpusējo attiecību vēsture kopš Izraēlas dibināšanas 1948. gadā līdz mūsdienām, lai sniegtu vispārēju ieskatu valstu attiecību attīstībā.

Trešā nodaļa veltīta valsts līmeņa analīzei Libānā un Izraēlā, lai noskaidrotu iekšpolitikas faktorus, kas ietekmē abu valstu attiecības. Nodaļā pētīta Libānas un Izraēlas sabiedrības un galveno veto spēlētāju, valstu līderu ietekme uz divpusējām attiecībām. Nodaļā uzsvērtā Libānā ietekmīgā islāmiskā grupējuma Hezbollah loma. Tāpat darba autore analizējusi abu valstu uzvaras komplektus attiecību normalizācijai.

Ceturtnā nodaļa veltīta starptautiskā līmeņa analīzei. Nodaļā pētīta reģionālo un citu lielvaru ietekme uz Libānas — Izraēla attiecībām (ASV, Irāna, Sīrija). Tostarp nodaļā analizēta vienošanās starp abām valstīm par jūras robežu demarkāciju, pētot vienošanās gaitu, abu valstu ieguvumus, līderu lomu sarunu vešanā un vienošanās veicinošos faktorus.

Nobeigumā autore secina, kas ietekmē Libānas un Izraēlas attiecības, kādēļ starp valstīm nenotiek sarunas, kādas būtu iespējamās rekomendācijas attiecību normalizācijai un vai teorētiskais ietvars palīdz izskaidrot Libānas un Izraēlas nespēju uzsākt sarunas par attiecību normalizāciju.

1. AKADĒMISKĀ DISKUSIJA UN DIVU LĪMEŅU SPĒLES

Šajā nodaļā tiek sniegts ieskats akadēmiskajā diskusijā par Libānas un Izraēlas attiecībām. Kā jau minēts darba ievadā, attiecības starp abām valstīm nav bieži pētīts jautājums un galvenokārt pētnieki pievēršas konkrētiem jautājumiem un notikumiem, piemēram, 2006. gada karam, organizācijas Hezbollah attiecībām ar Izraēlu, kas atspoguļojas arī akadēmisko diskusiju kopsavilkumā. Apakšnodaļā 1.2. darba autore sniedz ieskatu akadēmiskajā diskusijā par starptautisko attiecību analīzes līmeņiem, kas noved pie darba teorētiskā ietvara, ko veido divu līmeņu spēles pieeja. Visbeidzot, 1.3. darba autore pēta divu līmeņu spēles pamatus un galvenās idejas, kas vēlāk tiek izmantotas Libānas – Izraēlas attiecību analīzei.

1.1. Akadēmisko diskusiju kopsavilkums

Orens Baraks (*Oren Barak*) diskusijai par Libānas – Izraēlas attiecībām pievienojis jaunu dimensiju. Darbā “*State Expansion and Conflict*” viņš salīdzina Izraēlu ar Libānu, identificējot nozīmīgu līdzību – abas valstis ir piedzīvojušas teritoriālu paplašināšanos, kas novedusi pie sašķeltām sabiedrībām. Libānas gadījumā pēc Francijas okupācijas valstij tika pievienotas papildu teritorijas, dibinot “Lielo Libānu” (franču valodā *Le Grand Liban*), kas nozīmēja, ka kristiešu vairākuma valstij pievienoja teritorijas, kurās dzīvoja musulmaņi. Izraēlas gadījumā notika teritorijas paplašināšana uz Palestīnas iedzīvotāju rēķina. Šī paplašināšanās iespaido trīsstūrveida attiecības starp valsti, sabiedrību un drošību. Attiecīgi, Baraks skaidro, ka galvenais konflikta iemesls gan Libānā, gan Izraēlā ir saistīts ar valstu paplašināšanos, kas novedis pie sašķeltām sabiedrībām. Valstu iekšējie konflikti atstāj iespaidu arī uz attiecībām ar citiem, kas nozīmē to, ka valstu paplašināšanās un to radītās sekas ir viens no galvenajiem iemesliem, kāpēc starp Libānu un Izraēlu ir sliktas attiecības.²

Lielākā daļa autoru pauduši viedokli, ka attiecību pasliktināšanās ir bijusi saistīta ar izmaiņām Libānas iekšpolitikā. Pastāv uzskats, ka attiecības bija stabilas līdz 20. gadsimta 70. gadiem, kad Libāna zaudēja politisko stabilitāti un kļuva mazāk demokrātiska, novedot pie Izraēlas vēlmes iejaukties Libānas iekšpolitikā, lai novērstu draudus savai drošībai. Kamēr Orens Baraks saskata likumsakarības, viņš saskata arī problēmas šādā skaidrojumā, jo Izraēlas un Libānas attiecības joprojām bija nestabilas arī pēc Libānas pilsoņu kara beigām 1990. gadā, kad valsts kļuva stabilāka. Libānas un Izraēlas attiecības bija visstabilākās no 1949. līdz 1967. gadam, Baraks secina, ka “patiesībā Libānas stabilitāte bija cieši saistīta ar kaimiņvalsts

² Barak O. (2017). *State Expansion and Conflict*. Cambridge: Cambridge University Press. p.155

izturēšanos pret to.”³ Tas liecina, ka Izraēla bija gatava uzturēt labas attiecības ar Libānu, kamēr vien Libāna bija stabila un pie varas esošā elite neapdraudēja Izraēlas pastāvēšanu. Darba autore piekrīt Baraka nostājai, ka analizējot attiecības starp Izraēlu un Libānu nedrīkst neņemt vērā Izraēlas ekspansiju uz Palestīnas rēķina, jo tieši Izraēlas — Palestīnas konflikts ir viens no galvenajiem faktoriem, kas ietekmē Izraēlas attiecības gan ar Libānu, gan citām arābu valstīm.

Jakoba Abadi (*Jacob Abadi*) rakstā *Contemporary Review of the Middle East Israel and Lebanon: Relations Under Stress* analizētas attiecības starp Izraēlu un Libānu, galvenokārt koncentrējoties uz Libānas maronītu kopienas attiecībām ar Izraēlu. Pētījums atklāj sadarbību starp Libānas maronītiem un Izraēlu, norādot, ka daļa Libānas iedzīvotāju ir bijuši labvēlīgi noskaņoti pret Izraēlu. Galvenais iemesls maronītu vēlmei sadarboties ar ebrejiem bija bailes no musulmaņu pieaugošās ietekmes Libānā, kas nelabvēlīgi ietekmētu kristiešu pārkumu. Abadi pētījums atspoguļo, cik ļoti sarežģīti vērtējamas ir Izraēlas un Libānas attiecības, jo abās valstīs ir sabiedrības daļa, kas iebilst pret attiecību veidošanu ar kaimiņvalsti, un daļa iedzīvotāju, kuri uzskata, ka attiecību uzlabošana sniegtu pozitīvu pienesumu abām valstīm. Izraēlas iebrukums 1982. gadā arī atspoguļo šīs pretrunas Libānas sabiedrībā, jo kamēr daļa iedzīvotāju karoja pret Izraēlu (vairums musulmaņu), liela sabiedrības daļa tieši sadarbojās un atbalstīja Izraēlas militāro spēku klātbūtni Libānā.⁴

Lielu ietekmi uz Libānas un Izraēlas attiecībām atstāj reģionālie aktori, īpaši, Irāna un Sīrija. Viena no galvenajām lomām Izraēlas un Libānas konfliktā ir bijusi šītu islāmistu grupējumam *Hezbollah*, ko uzskata par Irānas ietekmes aģentu Libānā. Šai organizācijai ir veltīti daudzi pētījumi. Daži pētnieki apgalvo, ka Hezbollah iesaistīšanās Libānas politikā un tās militārās spējas ir sarežģījušas centienus atrisināt konfliktu ar Izraēlu, bet citi norāda uz grupējuma lomu kā atturošu līdzekli pret Izraēlas agresiju. Pētnieki ir vienisprātis, ka Irānai ir liela ietekme Libānā un viens no galvenajiem šķēršļiem Libānas — Izraēlas attiecību uzlabošanā ir tieši Hezbollah.⁵ Pēdējos gados vara Libānā koncentrējusies tieši Hezbollah rokās, kas neatzīst Izraēlas pastāvēšanu, līdz ar to, progress kaimiņvalstu attiecībās ir nonācis strupceļā.⁶

Starptautisko attiecību un Tuvo Austrumu pētnieka Hasana Barari (*Hassan A. Barari*) grāmatā *The Middle East - Peace by Piece The Quest for a Solution to the Arab-Israeli Conflict* pētīti Tuvo Austrumu miera procesa panākumi un neveiksmes. Darbā apskatīti daudzi jautājumi, piemēram, kāpēc Ēģipte un Jordānija ir spējušas panākt mieru ar Izraēlu, bet Libāna

³ Barak O. (2017). *State Expansion and Conflict*. Cambridge: Cambridge University Press. p.159

⁴ Abadi J. (2020). *Israel and Lebanon: Relations Under Stress. Contemporary Review of the Middle East*, vol. 7(1), p. 90-115

⁵ Mizrahi, O. (2020). *Is a Strategic Change in Lebanon-Israel Relations Possible at the Present Time?* Institute for National Security Studies. 5 p.

⁶ Zisser E. (2009). What to do on Lebanon: the future of Lebanon-Israel relations? *Middle East Review of International Affairs*. 13(3). p. 34-41.

un Sīrija nē, neskatoties uz vairākiem mēģinājumiem uzlabot attiecības. Atbilde uz šo jautājumu ir sarežģīta, iesaistīto vēsturisko, ideoloģisko, politisko, kultūras, psiholoģisko un ekonomisko faktoru dēļ. Arī Barari kā galveno šķērsli labām attiecībām ar Izraēlu min Irānas ietekmi Libānā.⁷ Grāmatas autors apgalvo, ka miers ar Izraēlu ir vairāku iesaistīto pušu labā, jo Irānas pieaugošā loma Tuvajos Austrumos rada apdraudējumu ne tikai Izraēlas drošībai, bet arī citiem Tuvo Austrumu valstīs pastāvošajiem režīmiem. Lai gan Libānas un Izraēlas attiecības nav bijušas statiskas, tomēr nav panākts arī progress, kas līdzinātos Izraēlas attiecībām ar citām arābu valstīm, piemēram Jordāniju un Ēģipti.⁸

Jaunākā pētniecības tēma Libānas un Izraēlas attiecību kontekstā ir strīds par jūras robežu. 2022. gada 27. oktobrī starp Libānu un Izraēlu tika parakstīta vienošanās, kas izbeidza vēsturisko strīdu par jūras robežu starp Libānu un Izraēlu. Martina Vahliša (*Martin Wählich*) rakstā *Israel-Lebanon Offshore Oil & Gas Dispute – Rules of International Maritime Law* aprakstīta spriedze starp Libānu un Izraēlu saistībā ar juridisko strīdu par tiesībām uz jaunatklātajām dabīgās naftas un gāzes rezervēm Vidusjūrā. Kaimiņvalstu nespēja vienoties par savu jūras robežu noteikšanu bija gadiem ieilgusi problēma. Autors uzsver, ka galvenais strīdus iemesls bija finansiālie un energoapgādes drošības ieguvumi, kas saistīti ar teritorijā atklātajiem dabasgāzes resursiem. Pieeja resursiem ir izdevīga gan Izraēlai, gan Libānai, kura jau gadiem cieš no finansiālas krīzes. Kā galveno izaicinājumu valstu nespējai vienoties Martins Vahlišs min sarunu trūkumu starp Libānu un Izraēlu.⁹ Strīda atrisināšanu apgrūtināja arī fakts, ka Libānas likumi aizliedz tās amatpersonām kontaktēties ar Izraēlas amatpersonām. Neviena no iesaistītajām pusēm nebija pārliecināta, vai izdosies nonākt pie vienošanās. Vēl oktobrī Izraēla gatavojās iespējamai militārai eskalācijai pie robežas ar Libānu, un Libānā bāzētais kaujinieku grupējums Hezbollah sūtīja bezpilota lidaparātus, lai uzbruktu Izraēlas gāzes platformām Vidusjūras krastā.¹⁰

Kamēr daži autori uzskata, ka panāktā vienošanās ir solis tuvāk attiecību normalizācijai starp Libānu un Izraēlu, citi uzskata šī līguma nozīmi par pārspīlētu.¹¹ Daži pētnieki uzskata, ka sarunu sākšana starp Izraēlu un Libānu par jūras robežas iezīmēšanu bija nozīmīgs pagrieziena punkts abu valstu attiecību vēsturē, tomēr vienošanās par šo jautājumu nenesīs

⁷ Barari H. (2009). *The Middle East- Peace by Piece: The Quest for a Solution to the Arab-Israeli Conflict*. Fredrick Ebert Stiftung. p.103.

⁸ Ibid, p. 103, 112.

⁹ Waehlich, M. (2011). Israel-Lebanon Offshore Oil & Gas Dispute: Rules of International Maritime Law. *ASIL Insights*, 15(31). Pieejams: <https://ssrn.com/abstract=2078583> [skatīts: 25.03.2023]

¹⁰ Silverman A. (2023). Mediating the Mediterranean: The Israeli-Lebanese Maritime Border. *Cardozo Journal of Conflict Resolution*. p. 3,4. Pieejams: <https://larc.cardozo.yu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1050&context=cjcr-blog>

¹¹ Doran M. (2022). Seven Myths about the “Historic” Israel-Lebanon Maritime Border Agreement. *Hudson Institute*. Pieejams: <https://www.hudson.org/terrorism/seven-myths-historic-israel-lebanon-maritime-border-agreement-iran-michael-doran> [skatīts: 04.04.2023.]

stratēģiskas pārmaiņas valstu attiecībās kamēr vien organizācijai Hezbollah būs izšķiroša loma lēmumu pieņemšanas procesos Libānā.¹²

Zevs Šifs (*Zeev Shiff*) 2020. gada pētījumā *Lebanon: Motivations and Interests in Israel's Policy* raksta, ka Izraēla nav ieinteresēta iekļauties Libānas iekšpolitikā un šķiet, ka tuvākajā nākotnē nav reālu iespēju uzlabot attiecības starp Izraēlu un Libānu. Viņš uzskata, ka ilgstošā Libānas ekonomiskā krīze var nākotnē radīt iespēju Izraēlai sniegt palīdzību kaimiņvalstij ar konkrētiem nosacījumiem, piemēram, pieprasot ierobežot Hezbollah aktivitāti.¹³

Arī Nacionālās drošības pētījumu institūta (*Institute for National Security Studies*) vecākā pētniece Orna Mizrahi (*Orna Mizrahi*) paudusi viedokli, ka strīds starp Libānu un Izraēlu mūsdienās ir saistīts ar Hezbollah radītajiem draudiem Izraēlas drošībai. Viņasprāt, starp kaimiņvalstīm ir maz strīdu, tāpat pastāvošie strīdi ir atrisināmi (ūdens, robežas, palestīniešu bēgļi), un vairums Libānas iedzīvotāju nav naidīgi noskaņoti pret Izraēlu. Ārvalstu intereses Libānā, piemēram, palestīniešu klātbūtne, Sīrijas ietekme un Hezbollah nākšana pie varas, ir novedušas pie kara stāvokļa starp abām valstīm.¹⁴

Čārlzs D. Freilišs (*Charles D. Freilich*) paudis bažas, ka miers, kas pastāvēja līdz ar 2006. gada kara noslēgumu mūsdienās ir apdraudēts un Hezbollah militārais nodrošinājums ir pieaudzis. Viņš paredz, ka jauna konfrontācija ir neizbēgama.¹⁵

Darba autore uzskata, ka starptautiskā uzmanība Libānas un Izraēlas attiecību attīstībai ir nepietiekoša. Līdz šim pētnieki galvenokārt pievērsuši uzmanību organizācijas Hezbollah attiecībām ar Izraēlu, pētījuši karu iemeslus, palestīniešu bēgļu ietekmi uz Libānu un citus jautājumus. Akadēmiskā literatūra par Libānas un Izraēlas attiecībām ir šaura un savā ziņā aprobežojas ar 2006. gadu, kad starp abām valstīm notika karš. Pēc šī notikuma akadēmiķi ir pētījuši konkrētus notikumus, piemēram, vienošanos par jūras robežām 2022. gadā. Lai izvairītos no tālākas konflikta eskalācijas, nepieciešams aktualizēt diskusijas par Libānas un Izraēlas attiecībām un konflikta atrisināšanu.

¹² Mizrahi, O. (2020) Is a Strategic Change in Lebanon-Israel Relations Possible at the Present Time? *Institute for National Security Studies*. p. 5. Pieejams: <https://www.inss.org.il/publication/israel-lebanon-normalization/> [skatīts 08.05.2024]

¹³ Schiff, Z. (1984). Lebanon: Motivations and Interests in Israel's Policy. *Middle East Journal*, vol. 38, no. 2, p.4

¹⁴ Mizrahi, O. (2020). Is a Strategic Change in Lebanon-Israel Relations Possible at the Present Time? *Institute for National Security Studies*. p.1.

¹⁵ Freilich C.D. (2012). Israel in Lebanon—Getting It Wrong: The 1982 Invasion, 2000 Withdrawal, and 2006 War, *Israel Journal of Foreign Affairs*, 6(3). p.70.

1.2. Analīzes līmeņi un divu līmeņu spēles akadēmiskajā literatūrā

Starptautisko attiecību teorijā izsenis notikušas debates par to, kas ietekmē valsts ārpolitiku, un parasti izšķir trīs analīzes līmeņus, kurus savā darbā *Man, the State, and War* ieviesa starptautisko attiecību teorētiķis Kenets Volcs (*Kenneth Waltz*). Tiecoties rast skaidrojumu konfliktiem starptautiskajās attiecībās, Volcs nonācis pie secinājuma, ka konfliktus ietekmē indivīds, valsts un starptautiskā sistēma. Visi trīs līmeņi, jeb kā Volcs to apzīmēja – tēli (*image*), darbojas starptautiskās sistēmas anarhiskā struktūrā. Volcs uzskata, ka lai saprastu starptautiskās attiecības un to, kāpēc izceļas kari, ir jāņem vērā visi trīs līmeņi.¹⁶ Akadēmiķu starpā pastāv diskusijas par to, kurš no analīzes līmeņiem ir svarīgākais, Kenets Volcs skaidro, ka “trešais tēls apraksta pasaules politikas ietvaru, bet bez pirmā un otrā tēla nevar būt zināšanas par spēkiem, kas nosaka politiku; [un otrādi] pirmais un otrais tēls raksturo spēkus pasaules politikā, bet bez trešā attēla nav iespējams novērtēt to nozīmi vai paredzēt to rezultātus.”¹⁷ Kenets Volcs savā darbā piedāvāja jēdzienu *image* jeb tēls, un 1961. gadā starptautisko attiecību pētnieks un autors Deivids Singers (*David Singer*) nāca klajā ar jēdzienu “analīzes līmeņi”. Kopš laika, kad starptautisko attiecību teorijās parādījās jēdziens par analīzes līmeņiem, dažādas teorētiskās pieejas, piemēram, neoreālisms, neoklasiskais reālisms un demokrātiskā miera teorija, definē sevi, pamatojoties uz izmantotajiem analīzes līmeņiem.¹⁸

Volcs sniedza lielu pienesumu starptautisko attiecību teorijai un līdz ar viņa pētījumu starptautisko attiecību pētniecībā parasti izdala trīs analīzes līmeņus: starptautiskais līmenis, kas skaidro valsts uzvedību atkarībā no valsts pozīcijas starptautiskajā sistēmā; valsts līmenis, kas pēta sabiedrības, kultūras, politisko institūciju ietekmi lai skaidrotu valsts uzvedību; un indivīda līmenis, kas valsts uzvedības skaidrojumā izmanto atsevišķu valsts līderu personiskās vai psiholoģiskās īpašības. Teorijas, kas balstās uz starptautisko līmeni valsts uzvedību galvenokārt saista ar procesiem starptautiskajā vidē, nevis valsts iekšpolitiku. Reālisma, neoreālisma, kā arī liberālisma teorijas balstās uz šo principu par starptautisko vidi kā galveno valsts uzvedības faktoru. Pretēji teorijām, kas koncentrējas uz starptautiskās vides ietekmi uz valsts uzvedību, pastāv arī teorijas, kas balstās uz valsts līmeņa skaidrojumiem, apgalvojot, ka starptautisko sistēmu ietekmē katras atsevišķās valsts uzvedība, nevis tas, kas notiek ārpus valsts.¹⁹

¹⁶ Waltz, K. N. (2001). *Man, the State, and War: A Theoretical Analysis* (REV-Revised, 2). Columbia University Press. p. 160

¹⁷ Ibid. p.238

¹⁸ Temby, O. (2015). What are levels of analysis and what do they contribute to international relations theory? *Cambridge Review of International Affairs*, 28(4), p. 721, 723

¹⁹ Evans, P. B., Jacobson H.K. Putnam R.D. (1993). *Double-Edged Diplomacy: International Bargaining and Domestic Politics*. Studies in International political economy. Berkeley: University of California Press. p. 5,6

Lai gan sākotnēji starptautisko attiecību pētnieki galvenokārt koncentrējās uz viena no trīs līmeņu analizēšanu, laika gaitā šī pieeja ir mainījusies un tiek atzīta vairāku līmeņu, piemēram, gan starptautiskā, gan valsts līmeņa ietekme uz valsts uzvedību.²⁰ Kenets Volcs un citi viņa domubiedri uzsvēra 3. līmeņa jeb starptautiskās sistēmas ietekmi uz valsts uzvedību un to, kāpēc izceļas kari.²¹ Laika gaitā izveidojušās dažādas pieejas valsts uzvedības skaidrošanai. Roberts Patnams (*Robert Putnam*) aktualizēja gan starptautiskā, gan valsts līmeņa, gan valsts līderu ietekmi uz valsts ārpolitiku, izveidojot divu līmeņu spēļu konceptu (*two level games*). Patnams sniedza lielu pienesumu starptautisko attiecību pētniecībai, esot pirmais, kurš sistemātiski izpētīja jautājumu par to, kad un kā iekšpolitika nosaka starptautiskās attiecības. Ar divu līmeņu spēļu pieejas palīdzību tika aktualizēta nepieciešamība izprast valsts un starptautiskā līmeņa mijiedarbību ārpolitikas lēmumu analizēšanā.²²

1.3. Divu līmeņu spēles

Valsts iekšpolitiskie procesi nevar pastāvēt neatkarīgi no tās ārpolitikas darbībām un starptautiskajām attiecībām, tāpat arī valsts ārējās darbības un attiecības ar citām valstīm var ietekmēt iekšpolitisko situāciju un lēmumu pieņemšanu valsts līmenī. Maģistra darba teorētisko ietvaru veido starptautisko attiecību autora Roberta Patnama divu līmeņu spēļu koncepts (*two level games*), kas pēta attiecības starp iekšpolitiku un starptautiskajām attiecībām, atzīstot to savstarpējo ietekmi. Patnama 1988. gada pētījums *Diplomacy and Domestic Politics: The Logic of Two-Level Games* iedziļinās gadījuma izpētē, Bonnas samita konferencē 1978. gadā, lai ilustrētu, kā mijiedarbojas starptautiskās attiecības un iekšpolitika. Patnams ierosināja, ka valstu ārpolitikas lēmumus visefektīvāk var izprast pētot starptautiskā un valsts līmeņa ietekmi uz tiem.²³

Patnama koncepts balstās uz to, ka starptautiskās sarunas starp valstīm sastāv no vienlaicīgām sarunām divos līmeņos:

- 1. līmenis: starptautiskais līmenis (starp valdībām) un
- 2. līmenis: valsts līmenis (valsts iekšienē).

2. līmenī (valsts līmenī) valdībām, valstu līderiem ir jāņem vērā dažādu grupu, piemēram, arodbiedrību, vēlētajū, interešu grupu vēlmes un uzskati pieņemot ārpolitikas

²⁰ Evans, P. B., Jacobson H.K. Putnam R.D. (1993). *Double-Edged Diplomacy: International Bargaining and Domestic Politics*. Studies in International political economy. Berkeley: University of California Press. p. 6.

²¹ Waltz, K. N. (2001). *Man, the State, and War: A Theoretical Analysis* (REV-Revised, 2). Columbia University Press. p.238

²² da Conceição-Heldt, E., & Mello, P. (2017). Two-Level Games in Foreign Policy Analysis. *Oxford Research Encyclopedia of Politics*. p.7

²³ Putnam, R. (1988). Diplomacy and Domestic Politics: The Logic of Two-Level Games." *International Organization*, 42(3). p. 427–460.

lēmumus. Iekšpolitikas grupas iestājas par politiku, kas atbilst viņu interesēm, un izdara spiedienu uz valdību pieņemt sev vēlamu politiku. Vienlaikus, valstu līderi nevar ignorēt starptautiskās vides spiedienu, kas liek iesaistīties sarunās ar citām valstīm starptautiskā līmenī (1. līmenī). Starptautiskajā līmenī valdības un valstu līderi cenšas apmierināt gan iekšpolitikas, gan starptautiskās vides spiedienu, līdz ar to, starptautiskās attiecības ir valsts un starptautiskā līmeņa politiku mijiedarbība.²⁴

Divu līmeņu spēles ietvars izceļ ne tikai valsts līmeņa lomu starptautiskajās attiecībās, bet arī starptautisko līmeni, jo pateicoties starptautiskā līmeņa spiedienam starptautiskajās sarunās valstis var pieņemt lēmumus, kas var tikt pretrunīgi vērtēti valsts līmenī. Šī spēle dod iespēju starptautiskam spiedienam uz valsts iekšējām grupām un koalīcijām paātrināt jautājuma risināšanu un nonākšanu pie vienošanās.²⁵

Saikni starp abiem šiem līmeņiem veido galvenais sarunu vedējs jeb *chief negotiator*, kas var būt valdība kopumā, premjerministrs, prezidents vai cits indivīds vai indivīdu grupa, kas pārstāv valsts intereses starptautiski. Sarunu procesu var iedalīt divos posmos: pirmkārt, galvenais sarunu vedējs cenšas panākt vienošanos ar citu valsti starptautiskajā līmenī, otrkārt, galvenajam sarunu vedējam ir jāpanāk starptautiskajā līmenī panāktās vienošanās ratifikācija valsts līmenī. Attiecīgi, galvenajam sarunu vedējam ir būtiska loma starptautisko attiecību veidošanā. Lai gan galvenie sarunu vedēji parasti pieņem lēmumus, kas ir viņu valsts līmeņa aktoru vairākuma interesēs, nav izslēdzams, ka sarunu vedēju vēlmēs var atšķirties no vēlētāju vēlmēm. Tomēr, sarunu vedējam ir svarīgi, lai starptautiskā līmeņa vienošanās neradītu zaudējumus valsts līmeņa politiskajam kapitālam, tāpēc lielāka iespējamība, ka sarunu vedējs starptautiskajā līmenī noslēgs vienošanos, kas nekaitēs viņa amatam.²⁶

Patnams neuzskata valsts līderi tikai par savu vēlētāju interešu īstenotāju, jo arī līderiem ir savas intereses un uzskati, kas var ietekmēt starptautiskās sarunas. Viņš atzīst, ka līderu interesēs ir uzlabot savu statusu valstī, atbalstīt politiku, kas sakrīt ar viņu viedokli, kā arī īstenot savu redzējumu par nacionālajām interesēm starptautiskā mērogā. Neraugoties uz personīgajām interesēm, līderi pieņemot lēmumu ņem vērā to, ko būs iespējams ratificēt valsts līmenī un nepiekritīs līgumam, kas netiks atbalstīts pārstāvētās valsts sabiedrībā.²⁷

Interesanti, ka katrs 1. līmeņa sarunu dalībnieks ir ieinteresēts pretējās puses popularitātes palielināšanā, jo vienas puses popularitāte palielina otras puses kaulēšanās spēku un uzlabo izredzes gūt panākumus. Tādējādi sarunu dalībniekiem ir tendence nostiprināt

²⁴ Putnam, R. (1988). Diplomacy and Domestic Politics: The Logic of Two-Level Games." *International Organization*, 42(3). p. 433-434

²⁵ Ibid. p. 427, 428.

²⁶ Ibid. p.456, 457.

²⁷ Ibid. P. 439, 457

vienam otra pozīcijas ar saviem vēlētājiem. Jo lielāka ir valsts pārstāvja autoritāte valsts līmenī, jo lielāka ir šī aktora spēja kaulēties starptautiskajā līmenī. Sarunu dalībnieki ar lielāku autoritāti savā valstī parasti var vairāk piekāpties starptautiskajās sarunās un panākt labvēlīgus iznākumus valsts līmenī, kas padara viņus par pievilcīgākiem partneriem ārvalstu sarunu biedriem.²⁸

Valstu pārstāvji nepārstāv unitāru vienību, tādēļ iesaistoties sarunās starptautiskajā līmenī, valstu līderiem jāņem vērā arī tas, vai valsts līmenī sabiedrības vairākums vienošanos atbalstīs vai nē. Būtisks koncepts divu līmeņu spēlēs ir "*win-sets*", jeb uzvaras komplektam, kas ir visas iespējamās starptautiskā līmeņa (1. līmeņa) vienošanās, kuras pieņemtu arī valsts līmenī (2. līmenī). Uzvaras komplekta lielumu nosaka tādi faktori kā nacionālās preferences, koalīcijas un varas sadale. Valsts interesēm var būt izšķiroša nozīme attiecību veidošanā ar citām valstīm – tās var gan ierobežot starptautiskas vienošanās, gan arī sniegt noteiktas priekšrocības to veiksmīgai norisei. Līderu un vēlētāju konfliktējošās intereses var būtiski ietekmēt starptautiskas vienošanās, jo īpaši, ja tiek apšaubīta līdera vara. Vienošanās var panākt tikai tad, ja iesaistīto pušu uzvaras komplekti pārklājas un ir atrodams kāds kopsaucējs. Jo lielāks ir uzvaru komplekts, jo lielāka ir iespējamība panākt vienošanos starp valstīm. Ja uzvaras komplekts valsts līmenī nav pietiekami liels, sarunu vešana var izvērsties neveiksmīga. Tāpat Patnams skaidro, ka sarunas starp valstīm izdodas gadījumos, kad iesaistīto pušu uzvaras komplekti pārklājas.²⁹

Tiek izšķirti 3 faktori, kas nosaka uzvaras komplektu jeb *win-set* lielumu. Pirmkārt, tiek apgalvots, ka jo mazākas ir nevienošanās (*status quo*) šķietamās izmaksas valsts līmeņa dažādām grupām, jo mazāks ir uzvaras komplekts. Attiecīgi, nacionālā līmeņa aktori nebūs ieinteresēti pieņemt vienošanos, ja *status quo* nesniedz nekādus zaudējumus. Valsts līmeņa aktori, piemēram, politiskās partijas, sociālās grupas u.tml. var ieņemt atšķirīgu pozīciju par zaudējumiem, ko sniedz vienošanās neesamība. Tie, kuri neko nezaudē no vienošanās neesamības būs mazāk ieinteresēti starptautisku līgumu noslēgšanā, nekā tie, kuriem šī līguma nenoslēgšana ir zaudējums. Šie faktori noved pie tā, ka 1. līmeņa sarunu dalībnieku uzvaras komplektu nosaka tas, cik daudz valsts iedzīvotāju atbalsta starptautisko sadarbību vai tieši pretēji – ir izolacionisti. Jo lielāks ir uzvaras komplekts valsts līmenī, jo vieglāk valsts līderiem jeb galvenajiem sarunu vedējiem ir iesaistīties sarunās ar citām valstīm un panākt vienošanos.

²⁸ Putnam, R. (1988). Diplomacy and Domestic Politics: The Logic of Two-Level Games." *International Organization*, 42(3). p.451, 452.

²⁹ Ibid, p.437, 438.

Savukārt mazs uzvaras komplekts ierobežo galvenā sarunu vedēja elastību un var būt šķērslis vienošanās panākšanai.³⁰

Gadījumā, ja valsts līmenī sabiedrības vairākums iebilst pret noteiktu vienošanos, bet daļa sabiedrības pret to neiebilstu ar priekšnoteikumu, ka viņi no vienošanās gūtu labumu, valsts pārstāvim joprojām ir lielas izredzes vienošanos panākt. Galvenajam sarunu vedējam starptautiskajā līmenī atliek panākt attiecīgajai sabiedrības daļai pietiekami lielu labumu, piemēram, nodrošinot vairāk darbavietu. Šādi tiek panāktas izmaiņas uzvaras kompleksa lielumā, izmantojot starptautiskās sarunas kā sviru.³¹

Otrkārt, Patnams apgalvo, ka uzvaras kompleksa lielums ir atkarīgs no valsts politiskajām institūcijām, kurām ir nozīmīga loma starptautiskajā līmenī pieņemtās vienošanās ratifikācijā valsts līmenī. Tādējādi prasība pēc ratifikācijas būtiski ietekmē pieņemamo sarunu rezultātu apjomu. Liela nozīme ir tam, kādām institūcijām valsts līmenī ir jāratificē vienošanās un kādam ir jābūt balsu vairākumam, lai vienošanos apstiprinātu. Patnams uzsver arī lēmumu pieņēmēju autonomijas pakāpi no saviem valsts līmeņa vēlētajiem, kas lielā mērā ietekmē viņu ieguvumu apjomu un starptautisku nolīgumu iespējamību.³²

Treškārt, divu līmeņu spēļu ietvars uzsver galvenā sarunu vedēja sarunu stratēģiju starptautiskajās sarunās. Katrs 1. līmeņa sarunu dalībnieks cenšas maksimāli palielināt otras puses ieguvumu no vienošanās, kamēr viņu pašu motivācija attiecībā uz viņu ieguvumiem ir neskaidrāka. Paplašināts uzvaras komplekts palielina vienošanās panākumus, bet tajā pašā laikā tas vājina līdera sarunu pozīciju attiecībā pret otru sarunu dalībnieku. Būtisku lomu sarunu stratēģijā spēlē ekonomiskie stimuli vai drošības garantijas, ko Patnams raksturo kā *side-payments*. Šie ekonomiskie stimuli ir izplatīts instruments, lai pārliecinātu un motivētu pretējo pusi pieņemt vienošanos. Ar motivējošo elementu ieviešanu sarunu dalībnieks var palielināt pretējās puses ieguvumu, lai atvieglotu līguma parakstīšanu un tā ratifikāciju valsts līmenī. Starptautiskā līmenī iesaistītie valstu pārstāvji savā starpā mēdz sadarboties, viens otram palīdzot nonākt pie vienošanās, kas tiktu apstiprināta arī otras puses valsts līmenī. Lai gan tiek atzīta ekonomisko stimulu labvēlīgā ietekme uz vienošanās panākšanu, būtiska ir arī valsts pārstāvja autoritāte valsts līmenī, kas sniedz šim pārstāvim lielākas izredzes ietekmēt citu iesaistīto dalībnieku viedokli sarunu laikā. Tāpat būtiski ir izvērtēt ne tikai to, cik lielā mērā šie ekonomiskie stimuli palielina valsts ieguvumu no vienošanās, bet to, kā tie palielina vienošanās ratifikācijas iespējamību valsts līmenī.³³

³⁰ Putnam, R. (1988). Diplomacy and Domestic Politics: The Logic of Two-Level Games." *International Organization*, 42(3). p. 442, 443.

³¹ Ibid. p.447.

³² Ibid. p.448, 449.

³³ Ibid p.450, 451.

Patnams izšķir divus faktorus, kas var novest pie neveiksmīgām sarunām. Pirmkārt, tiek raksturota brīvprātīga atkrišana vai izstāšanās jeb “*voluntary defection*”, kad valsts līderis vai cits sarunu dalībnieks brīvprātīgi izstājas no sarunām. Otrkārt, gadījumus, kad starptautiskās sarunas ir noslēgušās, bet līgumu nav iespējams ratificēt valsts līmenī tādu faktoru dēļ, kurus sarunu dalībnieki nevar ietekmēt – ja ratifikācijas procesā iesaistītie vietējie dalībnieki neatbalsta līguma ratifikāciju, piespiežot līderi pakļauties savām interesēm, izraisot ratifikācijas neveiksmi, Patnams sauc par “*involuntary defection*” jeb piespiedu atkrišanu.³⁴

1994. gadā izdotajā pētījumā *Double-edged diplomacy: international bargaining and domestic politics* autori pēta Patnama divu līmeņu spēļu konceptu praksē izmantojot gadījumu izpēti. Pīters Evans (*Peter B. Evans*) raksta, ka divu līmeņu spēles pieeja atšķiras no stingrām sistēmiskām vai valsts analīzes līmeņa teorijām, piedāvājot trīs vairākas atšķirīgas perspektīvas. Šī pieeja izvirza valstsvīru priekšplānā kā centrālo stratēģisko dalībnieku. Atšķirībā no teorijām, kas uzskata valsti par atsevišķu racionālu vienību, divu līmeņu spēle uzskata, ka galvenais sarunu vedējs ir galvenais starptautiskajās attiecībās un ārpolitikā.³⁵

Divu līmeņu spēles pieeja piedāvā divējādu skatījumu uz ārpolitikas lēmumu pieņemšanu. Tā atzīst, ka iekšpolitiskā dinamika var ietekmēt starptautiskās sarunas, vai nu uzliekot ierobežojumus, vai atspoguļojot preferences. Vienlaikus tā atzīst, ka starptautiskajā līmenī veiktās darbības var kalpot iekšpolitiskiem mērķiem. Šī pieeja ļauj analītiķiem ņemt vērā gan starptautiskos, gan iekšpolitiskos faktorus, interpretējot sarunu scenārijos veiktās darbības. Atzīstot šo līmeņu mijiedarbību, pieeja sniedz vispusīgu izpratni par ārpolitikas uzvedību un sarunu stratēģijām. Tas uzsver, cik svarīgi ir pētīt abus analīzes līmeņus, lai pilnībā izprastu situācijas kontekstu.³⁶

Patnama koncepcija par divu līmeņu spēlēm ir izraisījusi arī ievērojamas diskusijas akadēmiskajā vidē un pētnieki nonākuši pie secinājuma, ka ārpolitikas veidošanā novērojams balanss starp valsts un starptautisko līmeni, nevis kāda no līmeņu dominēšana pār citiem. Minhenes Tehniskās universitātes profesore Eiženija da Konseisao-Helda (*Eugenia da Conceicao-Heldt*) uzskata, ka atkarībā no pētījuma fokusa zinātniekiem var būt lietderīgi izmantot augšupēju pieeju, uzskatot gan iekšpolitiskās institūcijas, gan starptautisko mijiedarbību par vienlīdz nozīmīgiem faktoriem ārpolitikas skaidrošanā.³⁷ Pastāv daudz

³⁴ Putnam, R. (1988). *Diplomacy and Domestic Politics: The Logic of Two-Level Games.*” *International Organization.*, 42(3). p. 438, 439

³⁵ Evans P. B., Jacobson H. B., and Putnam R. D.. (1993). *Double-Edged Diplomacy: International Bargaining and Domestic Politics.* Studies in International political economy, 25. Berkeley: University of California Press.p.16

³⁶ Ibid, p.17.

³⁷ da Conceição-Heldt, E., Mello P.A. (2017) Two-Level Games in Foreign Policy Analysis, *Oxford Research Encyclopedia of Politics*, New York & Oxford: Oxford University Press. p.7-8.

pētījumu, kas izmanto Patnama veidoto konceptu. Tomēr Patnama formulētā divu līmeņu spēļu pieeja ir izpelnījusi arī kritiku. Kā pauž Eiženija da Konseisao-Helda, ir vēl daudz neatbildētu jautājumu, kas saistās ar divu līmeņu spēļu pieeju, piemēram, joprojām ir maz zināms par mijiedarbību starptautisko un valsts līmenī.³⁸

Oksfordas Universitātes asociētais profesors Kornēlijs Bjola (*Corneliu Bjola*) un Ilans Manors (*Ilan Manor*) Patnama konceptam ir pievienojuši jaunu dimensiju, pētot digitalizācijas ietekmi uz divu līmeņu spēļu pieeju, vērsot uzmanību uz to, kā nevalstiskie dalībnieki var izmantot digitālos rīkus, lai ietekmētu lēmumu pieņemšanas procesus valsts un starptautiskā līmenī. Lai gan Patnams formulēja divu līmeņu spēļu konceptu laikā, kad pasaules tehnoloģiskā attīstība vēl pat nebija savos pirmsākumos, autori secinājuši, ka divu līmeņu spēles savu aktualitāti ir saglabājuši, turklāt valsts un starptautiskā līmeņa mijiedarbība ir kļuvusi vēl sarežģītāka, jo tehnoloģijas ir sniegušas iespēju jebkuram indivīdam paust savu viedokli, tāpat arī valsts institūcijām ir jauna platforma sava vēstījuma izplatīšanai. Autori darbā secinājuši, ka interneta platformu pieejamība var gan veicināt, gan kavēt starptautisko līgumu noslēgšanu.³⁹

Apkopojot Patnama un citu autoru pētījumus par divu līmeņu spēlēm, secināms, ka sarunu veiksmīgumu vai izgāšanos ietekmē iesaistīto valstu uzvaras komplekta lielums un tas, vai sarunās iesaistīto pušu uzvaras komplektos ir punkti, kas pārklājas. Palielinoties ieguvumiem no līguma vai izmaksām, ja vienošanās netiek panākta, uzvaras komplekts paplašinās. No tā izriet, ka sarunas starp valstīm notiek, ja ir pietiekoši daudz ieguvumu no vienošanās vai gadījumos, ja nevienošanās prasa lielus zaudējumus. Uzvaras komplekts ir līderus ierobežojošs faktors, jo jāvienojas par līgumu, kurš tiktu pieņemts valsts līmenī. Uzvaras komplekts ir savukārt atkarīgs no iekšpolitikas grupām un viņu nostāju pret vienošanos. Veiksmīgu sarunu iznākumu ietekmē arī līdera sarunu stratēģija, taču uzsvars ir likts uz uzvaras komplektu, kas atkarīgs no iekšpolitikas aktoriem. Gadījumos, kad valstu līderi apzinās, ka vienošanās ratifikācija valsts līmenī nav iespējama, sarunas var arī neuzsākt. Līdz ar to var apkopot, ka sarunas starp valstīm ir atkarīgas no iekšpolitikas grupu vairākuma interesēm, uzvaras komplekta lieluma, galvenā sarunu vedēja stratēģijas un starptautiskā spiediena. Sekojošajās nodaļās darba autore izmanto šos faktoros lai padziļināti analizētu to, kāpēc valstis neiesaistās sarunās par attiecību normalizāciju.

Divu līmeņu spēļu koncepts būtībā aptver visus trīs analīzes līmeņus, skaidrojot valsts uzvedību starptautiskajās attiecībās kā mijiedarbību starp iekšpolitiku un starptautisko vidi un

³⁸ da Conceição-Heldt, E., Mello P.A. (2017) Two-Level Games in Foreign Policy Analysis, *Oxford Research Encyclopedia of Politics*, New York & Oxford: Oxford University Press. P. 14, 24

³⁹ Corneliu B. & Ilan M.. (2018). Revisiting Putnam's two-level game theory in the digital age: domestic digital diplomacy and the Iran nuclear deal, *Cambridge Review of International Affairs*, 31(1). p. 3-32.

uzsverot arī valsts līderu lomu starptautiskajās attiecībās. Darba autore ir izvēlējusies divu līmeņu spēļu pieeju lai analizētu Libānas – Izraēlas attiecības, jo tā ņem vērā iekšpolitikas un starptautisko sarunu mijiedarbību, kas atbilst šo abu valstu attiecību problemātikai.

2. LIBĀNAS – IZRAĒLAS ATTIECĪBU VĒSTURE

Šīs nodaļas uzdevums ir izpētīt Libānas — Izraēlas attiecību vēsturisko attīstību, sākot ar Izraēlas valsts izveidošanu 1948. gadā un beidzot ar mūsdienām. Kā minēts 1. nodaļas akadēmisko diskusiju kopsavilkumā par Libānas un Izraēlas attiecībām, pieejamā informācija par abu valstu attiecībām no 2007. līdz 2022. gadam ir ierobežota. Lielāka uzmanība pievērsta valstu attiecībām kopš 2023. gada, kad attiecības ir pasliktinājušās. Attiecību vēstures analīze sniedz ieskatu valstu divpusējo attiecību attīstībā vēstures gaitā, kas ietekmē valstis arī mūsdienās.

2.1. Attiecību vēsture pirms 1948. gada un Izraēlas neatkarības karš

Pirms 1. Arābu — Izraēlas jeb Izraēlas neatkarības kara 1948. gadā pastāvēja ciešas attiecības starp Libānas maronītiem un ebreju līderiem Palestīnā, kas ļāva cerēt uz mieru un labām attiecībām starp abām valstīm nākotnē. Tomēr, kad 1943. gadā tika parakstīts Nacionālais pakts⁴⁰, lielākā daļa Libānas musulmaņu izrādīja vēlmi tuvināties arābu valstīm, novedot pie marginālām attiecībām starp Libānas maronītiem un ebrejiem Palestīnā.⁴¹ Kopš Libānas dibināšanas vara valstī piederēja iedzīvotāju vairākumam — kristiešiem, tomēr pēc valsts paplašināšanās un palestīniešu bēgļu pieplūduma, kristiešu varas dominance mazinājās, un bija jāņem vērā arī Libānas musulmaņu intereses. Līdz ar to, Libāna pakāpeniski attālinājās no iespējas izveidot draudzīgas attiecības ar kaimiņvalsti. Neskatoties uz daudzām diskusijām par aliansi starp libāņiem un izraēliešiem, mainoties demogrāfiskajai situācijai Libānā, kristiešu atbalsts Izraēlas valsts izveidei tika ierobežots.⁴²

Pēc Izraēlas valsts dibināšanas 1948. gada 14. maijā, Libāna iebilda pret tās leģitimitāti, taču atturējās no militāras iesaistīšanās Izraēlas konfliktos ar citām arābu valstīm. Diemžēl Libānas salīdzinoši neitrālā pozīcija ļāva palestīniešu grupējumiem izmantot Libānas teritoriju kā bāzi uzbrukumam Izraēlai. Kad situācija Palestīnā pasliktinājās un aizsākās 1. Arābu — Izraēlas karš, Libānas iedzīvotāju starpā bija atšķirīga nostāja – kamēr musulmaņi bija gatavi cīnīties un atbalstīt Palestīnu, Libānas kristiešu vairākums vēlējās ieturēt distanci no šī konflikta. Vairums Libānas līderu publiski atbalstīja Palestīnu, tomēr centās Libānu šajā konfliktā neiesaistīt.⁴³ Neskatoties uz Libānas maronītu elites vilcināšanos, valsts atbalstīja Arābu Atbrīvošanas armijas iebrukumu Lielbritānijas kontrolētajā Palestīnā 1948. gada janvārī.

⁴⁰ Starpkopieņu izlīgums, kas sniedza iespēju Libānai iegūt neatkarību no Francijas.

⁴¹ Barak O. (2017). *State Expansion and Conflict*. Cambridge: Cambridge University Press. p.160.

⁴² Abadi J. (2020). Israel and Lebanon: Relations Under Stress. *Contemporary Review of the Middle East*. 7(1). p.107.

⁴³ Barak O. (2017). *State Expansion and Conflict*. Cambridge: Cambridge University Press. p.161.

Libāna organizēja brīvprātīgos un piegādāja ieročus, ļaujot Arābu līgas vadītājiem spēkiem veikt uzbrukumus arī no Libānas teritorijas. Libānas loma 1. Arābu – Izraēlas karā nebija salīdzināma ar citu kaimiņvalstu iesaisti, patiesībā Libānas spēki piedalījās tikai vienā kaujā 1948. gada jūnijā kopā ar Sīrijas un Arābu atbrīvošanas spēkiem. Izraēlas armija vēlāk 1948. gada oktobra beigās iebruka Libānā, ieņemot piecpadsmiņ ciematus valsts dienvidu daļā. Karš noslēdzās 1949. gada martā un Libāna bija otrā arābu valsts, kas parakstīja pamiera līgumu ar Izraēlu.⁴⁴

Brīdī, kad starp Libānu un Izraēlu tika parakstīts pamiera līgums 1949. gadā, attiecības starp valstīm bija stabilas un pastāvēja cerības, ka drīz tiks noslēgts arī miera līgums. Izraēlas premjerministrs un ārlietu ministrs Moše Šarets (*Moshe Sharett*) intervijā ar *Newsweek* 1955. gadā bija paudis pārliecību, ka Libāna būs otrā arābu valsts ar kuru Izraēla parakstīs vispārēju miera līgumu.⁴⁵

2.2. Pēc Izraēlas neatkarības kara (1950.–1970. gadi)

Izraēlas amatpersonu optimismam par nākotnes attiecībām starp kaimiņvalstīm nebija lemts piepildīties. Pēc 1967. gada Sešu dienu kara Izraēlas — Libānas attiecības strauji pasliktinājās un miera līgums starp abām valstīm nav ticis parakstīts pat līdz mūsdienām. Kamēr Izraēla ir spējusi normalizēt attiecības ar citām arābu valstīm, piemēram Jordāniju, Ēģipti, dažām Persijas līča valstīm, centieni izveidot diplomātiskas attiecības ar kaimiņos esošo Libānu nav bijuši sekmīgi. Jāsecina, ka Izraēlas attiecības ar Libānu atšķiras no tās attiecībām ar citām kaimiņvalstīm.

No Izraēlas skatupunkta, līdz 1967. gadam starp abām kaimiņvalstīm bija stabilas attiecības. Izraēla atbalstīja Libānu un tās neatkarību, bija ieinteresēta, lai kaimiņos ir stabila, suverēna valsts. Lai gan Libāna nebija tieši iesaistīta 1967. gada Sešu dienu karā, attiecības starp abām valstīm pasliktinājās. Izraēlas kaimiņvalstīs, tostarp Libānā, pieauga palestīniešu bruņoto grupējumu aktivitātes. Līdz ar palestīniešu aktivitātēm Izraēla pastiprināja kontroli pār okupētajām Palestīnas teritorijām un uzsāka cīņu pret palestīniešu militārajām organizācijām. Sākotnēji uzbrukumi Izraēlai galvenokārt cēlās no palestīniešu grupējumiem Jordānijā, kas bija kļuvusi par galveno palestīniešu militāro organizāciju bāzi. Lai apspiestu palestīniešu grupējumus, Izraēla izdarīja spiedienu uz Jordāniju, novedot pie saspīlējuma jordāņu un palestīniešu attiecībās, kas noveda pie pilsoņkara 1970. — 1971. gadā. Palestīniešu bruņotie grupējumi tika izraidīti no Jordānijas, radot nepieciešamību apmesties citviet. Par jauno

⁴⁴ Ehud E. (2017). Between land and sea: spaces and conflict intensity, *Territory, Politics, Governance*, . 5(2). p.194-196.

⁴⁵ Ibid. p. 155, 164

palestīniešu militāro organizāciju mājvietu kļuva cita Izraēlas kaimiņvalsts – Libāna. Līdz ar palestīniešu uzbrukumiem Izraēlai no Libānas, abu valstu attiecībās iestājās krasas pārmaiņas. Pretēji Jordānijai, Libānas bruņotie spēki bija pārāk vāji lai spētu apspiest palestīniešu grupējumus. Robeža starp Libānu un Izraēlu pēc 1967. gada kļuva par galveno Izraēlas — Palestīnas konflikta risināšanas vietu.⁴⁶

Citas arābu valstis atbalstīja palestīniešus un uzstāja, ka Libānai ir jāpalīdz palestīniešiem, nevis jāierobežo viņu pretošanās kustība. Iespējams arī tādēļ, ka citas valstis nevēlējās uzņemt lielo bēgļu skaitu, kas ietvēra arī kaujinieku organizācijas. Tīkmēr arī Izraēlā izveidojās spēcīgas grupas, kuru mērķis bija iznīcināt Palestīnas Atbrīvošanas organizāciju, lai turpinātu Izraēlas ekspansijas plānus Palestīnas teritorijā. Ap šo laiku aizsākās tendence, kura Libānā novērojama arī mūsdienās – dažādi citu valstu politiskie aktori sāka izmantot Libānu kā platformu savu mērķu sasniegšanai, padarot Libānas politiku sadrumstalotu un nestabilu arī mūsdienās.⁴⁷

Līdz 1975. gadam Libānas līderi spēja uzturēt valstī mieru un pieņemt lēmumus, kas apmierināja visu Libānas reliģisko kopienu intereses. Attīstoties pretošanās kustībai palestīniešu vidū, tika izveidotas dažādas organizācijas Libānas bēgļu nometnēs, kas sāka uzbrukt Izraēlai no Libānas teritorijas. Izraēlas pretreakcija saspīlēja attiecības starp palestīniešu kaujiniekiem un vietējiem Libānas dienvidu iedzīvotājiem, kuri lūdza Libānas valdību aizsargāt viņus gan no izraēliešiem, gan no palestīniešiem. Tā kā Izraēlas uzbrukumi tika mērķēti uz Libānu, pasliktinājās arī attiecības starp Libānas valdību un palestīniešiem, novedot līdz valdības krīzei. Līdz 1969. gadam palestīniešu pretošanās kustības bija panākušas Libānas valdības piekāpšanos vairākos jautājumos un 1969. gadā ar Ēģiptes palīdzību starp Libānas valdību un Palestīnas Atbrīvošanas organizāciju (*Palestine Liberation Organization*) tika pieņemts Kairas līgums (*Cairo Agreement*), kas oficiāli leģitimizēja organizācijas klātbūtni Libānā un tās militārās operācijas pret Izraēlu no Libānas dienvidiem.⁴⁸

2.3. Libānas pilsoņu karš, okupācija un Hezbollah ietekme (1970. — 2000. gadi)

Izraēlas un Libānas attiecības lielā mērā ietekmē Palestīnas okupācija, kas izraisīja bēgļu krīzi Libānā. Lielā bēgļu pieplūduma radītās problēmas Libānā novērojamas arī šodien, un iespējams, ka tas ir galvenais iemesls, kāpēc abām valstīm nav labu attiecību. Izraēlas valsts

⁴⁶ Barak O. (2017). *State Expansion and Conflict*. Cambridge: Cambridge University Press. p.168-171.

⁴⁷ Jabbara J., Jabra N. (1983). Lebanon: Gateway to Peace in the Middle East? *International Journal*, 38(4). p.586-587.

⁴⁸ Ibid. p.586.

nodibināšanas rezultātā 1948. gadā aptuveni 40 000 līdz 50 000 palestīniešu bēgļu apmetās Libānā. Līdz 1975. gadam bēgļu skaits bija ievērojami audzis un Libānā dzīvoja aptuveni 400 000 palestīniešu bēgļu. Iepriekš Libāna tika uzskatīta par kristiešu vairākuma zemi, tomēr pēc Izraēlas dibināšanas situācija mainījās. Bēgļu krīzes dēļ sabiedrībā notika ievērojamas pārmaiņas, tagad Libānā pieaugoša bija musulmaņu ietekme, tāpat stipri cieta valsts ekonomika. Ņemot vērā lielo bēgļu pieplūdumu, musulmaņi Libānā bija salīdzinoši nabadzīgāki, nekā kristieši un pieauga musulmaņu prasības pēc lielāka sociālā taisnīguma, ko valdība nespēja īstenot.⁴⁹

Palestīniešu klātbūtne Libānā veicināja sabiedrības šķelšanos, apgrūtināja valdības darbību un padarīja Libānas politiku polarizētāku. Kristieši bija neapmierināti ar Libānas islāmiskā rakstura pieaugumu un vēlējās, lai valdība atgūtu kontroli pār palestīniešiem. Pretēji maronītiem, vairums Libānas musulmaņu atbalstīja palestīniešu cīņu un vēlējās. Izraēlas izraisītā palestīniešu bēgļu krīze Libānā tiek uzskatīta par vienu no galvenajiem Libānas pilsoņu kara iemesliem.⁵⁰

Spriedze starp reliģiskajām kopienām un izjauktais līdzsvars starp musulmaņiem un kristiešiem 1975. gada aprīlī noveda līdz pilsoņkaram, kas turpinājās līdz pat 1982. gadam.⁵¹ Tomēr kā galveno kara cēloni uzskata Izraēlas valsts nodibināšanu Palestīnā. Var apgalvot, ka šajā laika posmā Libānā dominēja anarhija, jo valdība bija bezspēcīga un varu valstī bija pārņēmuši dažādi militāri grupējumi, kuri pārstāvēja citu valstu intereses. Galvenie aktori Libānas pilsoņu karā bija Libānas fronte (*the Lebanese Front*), kas bija maronītu kristiešu politisko spēku apvienība un militārais grupējums, Libānas Nacionālā kustība (*Lebanese National Movement*), kas pārstāvēja Libānas sunnītus, Palestīnas Atbrīvošanas organizācija, kas pārstāvēja palestīniešus, un organizācija *Amal*, kas cīnījās par Libānas šītu interesēm. Libānas fronte vēlējās saglabāt Libānas kristīgo tēlu, jo viņi uzskatīja, ka citas valstis vēlas atrisināt Izraēlas — Palestīnas konfliktu uz Libānas kristiešu rēķina. 1976. gadā karā iesaistījās arī Sīrija, kas atbalstīja palestīniešus, vēl vairāk saasinot konfliktu.⁵² Libānas kristieši meklēja Izraēlas atbalstu, lai atjaunotu etnisko līdzsvaru un atbrīvotu valsti no musulmaņu un Palestīnas Atbrīvošanas organizācijas kontroles. Valsts dienvidos tika izveidoti divi Izraēlas atbalstīti kristiešu anklāvi, kā arī izveidota Izraēlas atbalstītā Dienvidlibānas armija.⁵³

⁴⁹ Jabbara J., Jabra N. (1983). Lebanon: Gateway to Peace in the Middle East? *International Journal*, 38(4). p.586

⁵⁰ Ibid. p.587.

⁵¹ Wilkins, H. (2013). *The Making of Lebanese Foreign Policy: Understanding the 2006 Hezbollah-Israeli War*, Taylor & Francis Group. p.1.

⁵² Jabbara J., Jabra N. (1983). Lebanon: Gateway to Peace in the Middle East? *International Journal*, 38(4). p.588-590.

⁵³ Kerr G. (2016). *A Short History of the Middle East*. Oldcastle Books Ltd. p.137-138.

Libānas pilsoņu karu izraisīja citu valstu radītā situācija Libānā. Tas atstājis paliekošu nospiedumu uz Libānas un Izraēlas attiecībām arī šodien, jo valsts tā arī nav atgriezusies pie stabilitātes un labklājības, kādu tās iedzīvotāji baudīja pirms milzīgā palestīniešu bēgļu pieplūduma. 1975. –1976. gada pilsoņu kara laikā Libānas politiskā sistēma sabruka un no 1975. līdz 1982. gadam valsts piedzīvoja smagākos politiskos un reliģiskos konfliktus. Libāna kļuva par kara lauku citu reģionālo un starptautisko spēku konfliktiem.⁵⁴

Līdz ar pieaugošajiem drošības draudiem, sākot ar 1977. gadu Izraēla sāka aktīvāk iesaistīties kaimiņvalsts iekšpolitikā.⁵⁵ Izraēla iebruka Libānā 1978. gada martā lai atbalstītu Libānas maronītus un panāktu Palestīnas Atbrīvošanas organizācijas atkāpšanos no Libānas – Izraēlas robežas. Lai nodrošinātu mieru uz Libānas – Izraēlas robežas Izraēla okupēja Dienvidlibānu, tostarp nelielu teritoriju, kuru sauc par Šebas fermām (*Shebaa Farms*). 1981. gadā Izraēla anektēja Sīrijai piederošās Golānas augstienes, tostarp arī Šebas fermu teritoriju, kas līdz pat mūsdienām ir vēl viens konflikta pastiprinātājs, jo Libāna uzskata, ka šī teritorija ir daļa no Libānas. Uzbrukumi Izraēlai neapstājās un 1982. gadā Izraēla īstenoja atkārtotu militāru operāciju, lai likvidētu Palestīnas Atbrīvošanas organizāciju. Maronītu kristiešu grupējumi sadarbojās ar Izraēlu cīņā pret palestīniešiem. Mērķis pieveikt palestīniešu grupējumus bija īstenots un 1983. gadā Libāna un Izraēla parakstīja vienošanos par divpusējo attiecību nodibināšanu starp abām valstīm, taču 1984. gada sākumā sarunas cieta neveiksmi, jo Libānā esošie grupējumi izteica pretenzijas pret Izraēlas klātbūtni valstī, kā rezultātā Izraēlas armija 1985. gadā atkāpās uz pašpasludināto drošības zonu, kur tā palika līdz 2000. gadam.⁵⁶

Izraēlas galvenie 1982. gada iebrukuma mērķi Libānā bija likvidēt palestīniešu bruņotos grupējumus, vājināt Sīrijas ietekmi un izveidot Izraēlai draudzīgu valdību Libānā, nostiprinot maronītu dominējošo stāvokli.⁵⁷ Lai gan sākumā bija cerība, ka Izraēla savu mērķi sasniegta, patiesībā notika pretējais – Libānā tika izveidotas jaunas militārās organizācijas, kuras īstenoja uzbrukumus pret Izraēlu. Palestīnas Atbrīvošanas organizācijas draudi bija novērsti, tomēr tās vietā tika dibināta cita, iespējams spēcīgāka organizācija *Hezbollah* (sīkāk skatīt 3.1.3. apakšnodaļā). Lai gan Izraēla ar šo iebrukumu centās izveidot situāciju, kurā abas kaimiņvalstis varētu atjaunot attiecības, situācija tikai pasliktinājās un vairums Libānas iedzīvotāju ieņēma stingrāku pozīciju pret Izraēlu. Izraēlas iebrukumu daudzi ļoti kritizēja, bet Izraēlas amatpersonas apgalvo, ka iebrukums bija gan Izraēlas, gan Libānas interesēs un novērsa

⁵⁴ Kerr G. (2016). *A Short History of the Middle East*. Oldcastle Books Ltd. p.177.

⁵⁵ Ibid, p.188.

⁵⁶ Ehud E. (2017). Between land and sea: spaces and conflict intensity, *Territory, Politics, Governance*, 5(2). p. 194-196.

⁵⁷ Barak O. (2017). *State Expansion and Conflict*. Cambridge: Cambridge University Press. p. 217, 218.

drošības apdraudējumus.⁵⁸ Ilgstošā Izraēlas karaspēka klātbūtne Libānas teritorijās pastiprināja Palestīnas un Libānas savstarpējās saiknes, radot jautājumus par Izraēlas noturību Libānā un Hezbollah veiksmīgo pretošanos Izraēlas okupācijai.⁵⁹ Izraēlas iebrukums Libānā 1982. gadā Libānas iedzīvotāju starpā tiek vērtēts pretrunīgi. Kamēr daži uzskatīja, ka Izraēlas iebrukums pozitīvi ietekmēja Libānas tālāko attīstību, citi to uzskata par jaunu problēmu izraisītāju. Būtiski pieminēt Izraēlas valdības ciešās saiknes ar Libānas maronītu kristiešiem, kuri savā ziņā atbalstīja Izraēlas okupāciju.

Izraēlas 1982. gada iebrukums Libānā iezīmēja pāreju uz Izraēlas pastiprinātu uzmanību Libānai. Militārie līderi uzskatīja, ka Libānas un Palestīnas frontes ir savstarpēji saistītas. Izraēlai bija bažas, ka pēc 1982. gada kara iespējama palestīniešu grupējumu atgriešanās Libānā, kā rezultātā Izraēla saglabāja kontroli pār daļu Dienvidlibānas līdz pat 2000. gadam, izveidojot drošības zonu.⁶⁰

Izraēlas un Libānas attiecības ir ļoti sarežģīti vērtējamas, jo abās valstīs ir sabiedrības daļa, kas iebilst pret attiecību veidošanu ar kaimiņu un daļa iedzīvotāju, kuri uzskata, ka attiecību uzlabošana sniegtu pozitīvu pienesumu abām valstīm. Izraēlas iebrukums 1982. gadā arī atspoguļo šīs pretrunas Libānas sabiedrībā, jo kamēr daļa iedzīvotāju karoja pret Izraēlu (vairums musulmaņu), liela sabiedrības daļa tieši sadarbojās un atbalstīja Izraēlas militāros spēkus. Šķelšanās Libānas iedzīvotāju starpā, saistībā ar attiecībām ar Izraēlu, ir aktuāla arī mūsdienās.

Laika gaitā Izraēlas sabiedriskā doma vērsās pret Libānas teritoriju okupāciju, un 2000. gadā premjerministrs Ehuds Baraks (*Ehud Barak*) pavēlēja Izraēlas armijai pamest Libānas teritoriju. Neskatoties uz šo atkāpšanos, spriedze uz valstu robežas palika, izraisot pastāvīgus strīdus starp Libānu un Izraēlu.⁶¹ Viens no galvenajiem iemesliem, kādēļ Izraēlas līderi nolēma pārtraukt Dienvidlibānas teritoriju okupāciju bija Hezbollah radītie upuri gadu laikā, palikšana šajās teritorijās prasīja Izraēlas karavīru dzīvības un Libānas sabiedrībā pieauga naids pret Izraēlas okupāciju, vēl vairāk veicinot Hezbollah popularitāti. Izraēla Libānas teritorijas pameta brīvprātīgi, kas sabiedrībā tika uzskatīts kā vājuma pazīme un neveiksme, īpaši tāpēc, ka Izraēlas spēkiem pametot Libānas teritoriju, Hezbollah politiskā un militārā vara pieauga.

⁵⁸ Ehud E. (2017). Between land and sea: spaces and conflict intensity, *Territory, Politics, Governance*, 5(2). p. 194-196.

⁵⁹ Barak O. (2017). *State Expansion and Conflict*. Cambridge: Cambridge University Press. p. 217, 218

⁶⁰ Ibid. p. 213

⁶¹ Ehud E. (2017). Between land and sea: spaces and conflict intensity, *Territory, Politics, Governance*, 5(2). p. 194-196

Neskatoties uz to, ka Izraēla pameta Libānai piederošās teritorijas, gan Izraēlas spēki, gan Hezbollah turpināja robežpārkāpumus.⁶²

Izraēlas pretterorisma taktika, kas tika izmantota lai cīnītos ar bruņotajiem palestīniešu grupējumiem nebija efektīva cīņā ar Hezbollah, kā rezultātā tika izstrādātas jaunas stratēģijas. Izraēlas attieksme pret Libānu kļuva līdzīga kā pret Palestīnu, galvenokārt tādēļ, ka vieni un tie paši ierēdņi strādāja pie jautājumiem, kas saistīti ar Libānu un Palestīnu, tāpat arī amatpersonas saskatīja nelielu atšķirību starp Libānas un Palestīnas bruņotajām organizācijām, uzskatot tās visas par teroristiem. Hezbollah izmantoja taktiku, ko iepriekš izmantoja palestīniešu bruņotie grupējumi Libānā, piemēram, raķešu šaušana uz Izraēlu un karavīru nolaupīšana gūstekņu maiņai, lai uzlabotu savu stāvokli. Atšķirībā no palestīniešu grupējumiem, Hezbollah atturējās no iebrukumiem Izraēlas teritorijā līdz 2000. gadam, tā vietā koncentrējoties uz konflikta uzturēšanu uz valstu robežas.⁶³

No 2000. gada līdz 2006. gadam Libānā aktualizējās jautājums par Šebas fermām un Hezbollah pauda gatavību šo teritoriju atbrīvot no okupācijas. Šis pierobežas reģions pēkšņi kļuva ļoti aktuāls Libānā un Hezbollah to izmantoja, lai piesaistītu sev atbalstītājus un turpinātu uzbrukumus Izraēlai. Vēstures profesors Ašers Kaufmans (Asher Kaufman) raksta, ka no novārtā atstātas nelielas teritorijas, Šebas fermas pēkšņi ieguva centrālo lomu Libānā, jo vairāk kā 15 gadus šī teritorija Libānā īpaši nevienam nerūpēja.⁶⁴

Izraēlas problēmas tikai pastiprinājās, 2006. gada 12. jūlijā grupējums Hezbollah uz robežas ar Izraēlu nogalināja astoņus Izraēlas Aizsardzības spēku karavīrus, kā arī divus saņēma gūstā, lai vēlāk panāktu Izraēlas cietumos ieslodzīto palestīniešu un libāņu atbrīvošanu. Izraēla pieņēma lēmumu veikt militāru operāciju un iznīcināt Hezbollah, izraisot 34 dienas ilgu karu. Līdz ar šo notikumu miera periodam uz Libānas – Izraēlas robežas, kas sākās no 2000. gada bija pienākušas beigas.⁶⁵

Izraēlas spēcīgā pretreakcija skaidrojama ar vairākiem notikumiem: 2005. gada augustā Izraēla izstājās no Gazas joslas, ko daudzi izraēlieši uzskatīja par vājuma pazīmi; 2006. gada jūnijā Hamās pārrobežu reidā nolaupīja Izraēlas karavīru, kas pazemoja Izraēlas Aizsardzības spēkus un lika dažiem Izraēlas līderiem uzskatīt, ka ir nepieciešama spēcīga atbilde pret Hezbollah, lai atjaunotu Aizsardzības spēku tēlu gan Izraēlas sabiedrības acīs, gan arī veicinātu

⁶² Wilkins, H. (2013). *The Making of Lebanese Foreign Policy: Understanding the 2006 Hezbollah-Israeli War*, Taylor & Francis Group. p.30

⁶³ Barak, O. (2017). *State Expansion and Conflict*. Cambridge: Cambridge University Press. p. 211- 213.

⁶⁴ Kaufman, A. (2006) The Israel-Hezbollah Conflict and the Shebaa Farms, *The Joan B. Kroc Institute for International Peace Studies Policy Brief*, No. 13, p. 2.

⁶⁵ Freilich, C.D. (2012). Israel in Lebanon—Getting It Wrong: The 1982 Invasion, 2000 Withdrawal, and 2006 War, *Israel Journal of Foreign Affairs*, 6(3). p.70

pretinieku atturēšanu. Būtībā Izraēlas konflikts ar Hezbollah tika iesaistīts plašākā Izraēlas un Palestīnas konfliktā.⁶⁶

Hezbollah provokācijas izpelnījās pilna mēroga militāru reakciju no Izraēlas puses, tika uzsākta arī bombardēšana Libānas teritorijā, kas noveda pie nopietnas infrastruktūras bojāšanas, kā arī civiliedzīvotāju ievainošanas un nāves. Rezultātā aizsākās raķešu uzbrukumi starp abām pusēm. Ar spēcīgo pretreakciju Izraēlas līderi cerēja, ka uz Libānas valdību un sabiedrību izdarītais spiediens palīdzēs mazināt atbalstu Hezbollah un piespiest organizācijai atbrīvot nolaupītos Izraēlas karavīrus. Notikumi Libānā izpelnījās starptautisko uzmanību un, kamēr ASV aizstāvēja Izraēlas tiesības uz paš aizsardzību, Krievija, Francija un citas valstis nosodīja Izraēlas nesamērīgo pretuzbrukumu. Neskatoties uz starptautisko spiedienu, kā arī pretkara protestiem, Izraēla uzbrukumus turpināja. Konfliktam pastiprinoties, Izraēlas līderi nonāca pie secinājuma, ka ātra uzvara un karavīru atgūšana nav iespējama. Pēc ilgas vilcināšanās, Izraēlas valdība bija gatava piekāpties un mazināt savas prasības kara pārtraukšanai, tomēr Hezbollah vadība nebija gatava piekāpties, tādēļ uzbrukumi turpinājās. Situācija pasliktinājās un ASV, Francija, Krievija un citas valstis izdarīja spiedienu uz Izraēlu pārtraukt uzbrukumus un risināt konfliktu diplomātisko sarunu ceļā, tomēr šoreiz Izraēlas līderi noraidīja nepieciešamību pēc pamiera. Konflikts tika apspriests arī Apvienoto Nāciju Drošības padomē. 2006. gada 12. augustā Libānas valdība un Hezbollah pieņēma ANO pamiera plānu apmaiņā pret Izraēlas karaspēka izvešanu no Libānas. Neskatoties uz to, Izraēla nebija gatava pārstāt sauszemes ofensīvu un masveidā palielināja savus spēkus Libānā, tāpat arī turpināja bombardēt Beirūtas dienvidu priekšpilsētas. Izraēla piekrita ANO Drošības padomes rezolūcijai par pamieru 13. augustā, un karš tika pārtraukts 14. augustā, attiecīgi 34 dienas pēc konflikta sākuma.⁶⁷

2006. gada kara rezultātā bojā gāja aptuveni 1000 Libānas iedzīvotāju un aptuveni 160 Izraēlas iedzīvotāji, tāpat tika nodarīti būtiski bojājumi abu valstu infrastruktūrai, jo Izraēla uz Libānu nometa vidēji 3000 bumbu dienā, savukārt Hezbollah kopumā Izraēlā izšāva aptuveni 4000 raķešu un mazu raķešu.⁶⁸ Kara rezultāti bija neviennozīmīgi – Izraēlai neizdevās likvidēt Hezbollah, tāpat arī cieta Izraēlas reputācija starptautiskajā sabiedrībā, jo Izraēlas pretuzbrukumi tika vērtēti kā nesamērīgi. Arī Izraēlas iedzīvotāji bija neapmierināti ar uzsākto karu. Faktiski labums no kara nebija arī Hezbollah, jo organizācija bija izprovocējusi Izraēlas uzbrukumus, kas savukārt radīja milzīgus zaudējumus Libānai un tās iedzīvotājiem, tāpat kara

⁶⁶ Barak O. (2017). *State Expansion and Conflict*. Cambridge: Cambridge University Press. p. 215

⁶⁷ Wilkins, H. (2013). *The Making of Lebanese Foreign Policy: Understanding the 2006 Hezbollah-Israeli War*, Taylor & Francis Group. p.52-57

⁶⁸ Ibid. p.58

rezultātā Libānā pastiprinājās politiskā šķelšanās un spriedze. Neskatoties uz to, Hezbollah līderi centās visu vainu novelt uz Izraēlu un savā ziņā izpelnījās sabiedrības atbalstu.

Neskatoties uz postošo karu un pamiera noslēgšanu, attiecības starp abām valstīm neuzlabojās arī pēc 2006. gada notikumiem. Sadursmes starp Izraēlas Aizsardzības spēkiem un Libānas armiju, tāpat arī Hezbollah turpinājās līdz pat 2023. gadam, kad konflikts atkal eskalējās. Gan Hezbollah, gan Izraēla vēlējas izvairīties no jauna pilna mēroga kara, tādēļ Libānas — Izraēlas robeža bija salīdzinoši mierīga.⁶⁹ Tā kā laika posmā no 2006. līdz 2023. gadam notika atsevišķas, nelielas sadursmes uz Izraēlas — Libānas robežas, plašāk valstu divpusējās attiecības šajā laika posmā darba ietvaros netiek pētītas.

2020. gadā, sekojot sprādzienam Beirūtas ostā, Izraēla piedāvāja humāno palīdzību kaimiņvalstij, tomēr Libānas valdība uz piedāvājumu nereaģēja.⁷⁰ Vēlāk no 2021. — 2022. gadam notika sarunas starp valstīm par jūras robežu demarkāciju, kā rezultātā strīds par jūras robežām tika atrisināts. Plašāk šīs sarunas un vienošanās analizēta maģistra darba 4. nodaļas 4.2. apakšnodaļā.

2.4. Valstu attiecības kopš 2023. gada

2023. gada 7. oktobris iezīmē jaunu posmu Izraēlas – Palestīnas un Izraēlas – citu arābu valstu attiecībās. Spriedze Palestīnas – Izraēlas attiecībās un palestīniešu tiesību pārkāpumu pieaugums pēdējos gados noveda pie palestīniešu teroristiskā grupējuma Hamās (*Hamās*) uzbrukuma Izraēlai. Islāmistu grupējuma uzbrukums un tam sekojošie Izraēlas prettriecieni būtiski mainījuši situāciju Tuvajos Austrumos. Pašlaik ir pārāgri cerēt uz mieru un situācijas uzlabošanos. Konflikts atstāj paliekošas sekas arī Izraēlas attiecībās ar citām valstīm, tostarp Libānu.

Lai gan uzbrukumu apmaiņa uz Izraēlas — Libānas robežas bija bieža parādība jau senāk, pašlaik situācija ir pasliktinājusies, raisot bažas par kara izcelšanos arī starp šīm valstīm. Kopš 2023. gada 8. oktobra Libānas bruņotais grupējums Hezbollah raidījis desmitiem raķešu Izraēlas virzienā, lai izjauktu Izraēlas aktivitātes Gazā. Tāpat arī Izraēla atbildējusi ar prettriecieniem, un uz Libānas un Izraēlas robežas ir vērojama pastiprināta spriedze. Izraēlas premjerministrs Benjamins Netanjahu (*Benjamin Netanyahu*) paudis brīdinājumu Libānā

⁶⁹ Jones S. G., Byman D., Palmer A. and McCabe R. (2024). *The Coming Conflict with Hezbollah*. Center for Strategic and International Studies. Pieejams: <https://www.csis.org/analysis/coming-conflict-hezbollah> [skatīts 17.04.2024]

⁷⁰ *Israel offers humanitarian aid to Lebanon*. (2023). The Embassy of Israel to the United States. Pieejams: <https://embassies.gov.il/washington/NewsAndEvents/Pages/Israel-Offers-Humanitarian-Aid-to-Lebanon.aspx> [skatīts 18.01.2024.]

bāzētajam grupējumam Hezbollah.⁷¹ Apvienoto Nāciju Organizācijas Drošības padome iepriekš izstrādāja Rezolūciju 1701⁷², lai novērstu turpmākus konfliktus, mudinot Libānu kontrolēt savu teritoriju un atbrūņot Hezbollah. Tomēr šie pasākumi ir izrādījušies neefektīvi, jo abas puses turpina iesaistīties militāros uzbrukumos.⁷³

2024. gada sākumā Izraēlas amatpersonas paziņoja par nodomu vērsties pret palestīniešu organizācijas Hamās līderiem ārpus Gazas joslas. Uzlidojumā 2024. gada 2. janvārī Izraēlas spēki Libānas galvaspilsētas Beirūtas priekšpilsētā, nogalināja vairākus augsta ranga organizācijas Hamās pārstāvjus, tostarp organizācijas līderi Salehu al Aruri (*Saleh al-Arouri*).⁷⁴ Hezbollah līderis Hasans Nasrallah (*Hassan Nasrallah*) nosodīja uzbrukumu un solīja atribību Izraēlai. Hezbollah stratēģiski atbalsta Hamās, vienlaikus izvairoties no visaptveroša kara ar Izraēlu, tomēr situācija joprojām ir nepastāvīga un var saasināties. ASV prezidenta Baidena administrācija mudinājusi Izraēlu atturēties no uzbrukumiem Hezbollah, lai novērstu konflikta pastiprināšanos starp Izraēlu un Libānu.⁷⁵

Lai gan Libānas premjerministrs Nadžibs Mikati (*Najib Mikati*) sākotnēji bija pret Hezbollah uzbrukumiem Izraēlai, viņš vēlāk pauda atbalstu šī grupējuma darbībām, kad Hezbollah tās formulēja kā iespēju atgūt Libānas teritoriju (Šebas fērmās). Arī Libānas Ārlietu ministrs Abdalla Bu Habibs (*Abdallah Bou Habib*) publiski atbalstījis Hezbollah rīcību, norādot uz Libānas nevēlēšanos atbrūņot Hezbollah, kamēr ar Izraēlu nav atrisināts sauszemes robežu jautājums.⁷⁶ Tomēr daudzi Libānas pilsoņi pauž savu nostāju pret Hezbollah uzbrukumiem Izraēlai. Nesen veiktā aptauja atklāja, ka lielākā daļa iedzīvotāju uzskata, ka valstī daudz steidzamāk nepieciešamas iekšējās un ekonomiskās reformas, nevis iesaistīšanās Izraēlas – Hamās karā.⁷⁷ Arī bijušais prezidents Mišels Auns (*Michel Aoun*) kritizējis Hezbollah iesaisti Gazas karā, 2024. gada 19. februāra intervijā sakot, ka “viena partija nevar pieņemt lēmumu

⁷¹ Tamkin E. (2023). Israel Threatens to Expand War Into Lebanon. *Foreign Policy*. Pieejams: <https://foreignpolicy.com/2023/12/28/israel-hamas-war-lebanon-border-hezbollah/> [skatīts 16.01.2024.]

⁷² ANO Rezolūcija 1701, kas tika izziņota 2006. gada 11. augustā pieprasīja pilnīgu karadarbības pārtraukšanu Libānā, Libānas spēku izvietošanu Dienvidlibānā, Izraēlas militāro spēku atkāpšanos, demilitarizētās zonas izveidi, embargo ieroču piegādei Libānai un citus pasākumus Izraēlas – Hezbollah kara pārtraukšanai. *Security Council Resolution 1701: The situation in the Middle East*. United Nations Peacemaker. 1.08.2006. Pieejams: <https://peacemaker.un.org/israellebanon-resolution1701> [skatīts 10.05.2024.]

⁷³ Daoud D. (2024). Lebanon is using Hezbollah to blackmail Israel on border talks. *Atlantic Council*. Pieejams: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/menasource/hezbollah-lebanon-israel-border-blackmail/> [skatīts 18.02.2024.]

⁷⁴ Navaz A., Warsi Z., Anderson J. (2024). Assassination of Hamas leader in Lebanon deepens concerns of broader regional conflict. *The Public Broadcasting Service*. Pieejams: <https://www.pbs.org/newshour/show/assassination-of-hamas-leader-in-lebanon-deepens-concerns-of-broader-regional-conflict> [skatīts 14.03.2024.]

⁷⁵ Riedel B. (2024). *Hezbollah and the Axis of Resistance in 2024*. Brookings. Pieejams: <https://www.brookings.edu/articles/hezbollah-and-the-axis-of-resistance-in-2024/> [skatīts 10.02.2024.]

⁷⁶ Daoud D. (2024). Lebanon is using Hezbollah to blackmail Israel on border talks. *Atlantic Council*.

⁷⁷ Rebeiz M. (2024). Lebanese-Israeli fighting looks set to scuttle plans for historic land border settlement. *The conversation*. Pieejams: <https://theconversation.com/lebanese-israeli-fighting-looks-set-to-scuttle-plans-for-historic-land-border-settlement-222832> [skatīts 26.04.2024.]

par konfliktu vienpusīgi". Auns puda viedokli, ka Hezbollah dēļ Libāna ir iesaistīta konfliktā, kas uz to neattiecas.⁷⁸

Tuvo Austrumu pētniece Mireila Rebeisa (*Mireille Rebeiz*) pauž bažas par pieaugošo reģionālo vardarbību un tās ietekmi uz ilgstošo konfliktu starp Izraēlu un Libānu. Viņa uzskata, ka situācija neizbēgami virzās uz karu. Diemžēl šī karadarbības pastiprināšanās samazina izredzes, ka Libāna un Izraēla panāks vienošanos arī par sauszemes robežām, kas papildinātu vēsturisko jūras nolīgumu starp abām valstīm 2022. gadā.⁷⁹ Atskatoties uz 2006. gada konfliktu starp Izraēlu, Libānas šītu grupējumu Hezbollah un palestīniešu organizāciju Hamās, redzamas līdzības ar notiekošo kopš 2023. gada oktobra. 2006. gadā konflikts starp Izraēlu un palestīniešu kaujiniekiem Gazas joslā kļuva par daudz plašāku konfliktu ar Libānas Hezbollah iesaisti. Konflikta saasināšanās noveda pie Izraēlas militāras operācijas Libānā, lai novērstu Hezbollah paustos draudus drošībai. Lai gan pašreizējā Libānas iesaiste Izraēlas – Palestīnas konfliktā nav novedusi pie Izraēlas iebrukuma Libānā, potenciāls situācijas eskalācijai ir ievērojams. Izraēlas un palestīniešu konflikta paplašinājums Libānā iespējams atkārtosies.

Pašlaik attiecības starp abām valstīm ir nonākušas līdz pēdējo gadu sliktākajam punktam. Libānas premjerministrs Nādžibs Mikati publiski paudis nostāju, ka Libānas – Izraēlas sarunas par attiecību normalizēšanu varētu uzsākties, tiklīdz tiktu pārtraukta karadarbība Gazas joslā. Tāpat Libānas premjerministrs ir vairākkārt uzsvēris Libānas vēlmi un gatavību iesaistīties sarunās par miera līguma noslēgšanu ar Izraēlu, un apņemšanos īstenot ANO Rezolūciju 1701, kas paredz izbeigt pārrobežu militārās aktivitātes, izvest nevalstiskos bruņotus grupējumus no Dienvidlibānas (tostarp Hezbollah), un palielināt Libānas armijas karaspēka izvietojumu pierobežā.⁸⁰ Libānas centrālā vara arī Izraēlas – Palestīnas konflikta eskalācijas laikā ir apliecinājusi savu atvērtību risināt konfliktu ar kaimiņvalsti, ar priekšnoteikumiem. Ņemot vērā to, ka sarunām par Libānas – Izraēlas sauszemes robežu demarkāciju bija plānots uzsākties 2024. gada sākumā, darba autore uzskata, ka gan Izraēla, gan Libāna jau bija nonākušas līdz noteiktam kopsaucējam, ka miers starp abām valstīm būtu ieguvums abām pusēm. Tas rada iespējamību, ka sarunas par robežu demarkāciju un tālāku miera līguma slēgšanu ir iespējamās gadījumā, ja tiek normalizētas Izraēlas – Palestīnas attiecības.

⁷⁸ Former Lebanese President Michel Aoun Criticizes Hizbullah: One Party Cannot Make Decisions About A Conflict With Israel; Lebanon Has No Obligation To Defend Gaza. (19.02.2024.0 *The Middle East Media Research Institute*. Pieejams: <https://www.memri.org/tv/fmr-lebanon-president-michel-aoun-criticizes-hizbullah-decisions-conflict-israel-by-itself-government-not-rule-gaza> [skatīts 28.02.2024]

⁷⁹ Rebeiz M. (2024). Lebanese-Israeli fighting looks set to scuttle plans for historic land border settlement. *The conversation*.

⁸⁰ Bassam L. & Gebeily M. (2024). Exclusive: A halt to Gaza fighting would trigger Lebanon ceasefire talks, PM says. *Reuters*. Pieejams: <https://www.reuters.com/world/middle-east/halt-gaza-fighting-would-trigger-lebanon-ceasefire-talks-pm-says-2024-02-29/> [skatīts 20.04.2024.]

Izraēlas aizsardzības ministrs Joavs Galants (*Yoav Gallant*) preses konferencē 2024. gada 5. februārī uzsvēra Izraēlas apņemšanos pret saviem pilsoņiem un pauda gatavību atrisināt konfliktu ar Libānu diplomātiskā ceļā, tomēr viņš arī uzsvēra gatavību alternatīviem scenārijiem.⁸¹ Gan Izraēlas, gan Libānas pārstāvju retorika liecina par abu pušu vēlmi atrisināt pastāvošo konfliktu diplomātiskā ceļā. Konflikta turpināšanās rada bīstamu blakusefektu gan reģionā, gan Eiropā. Libānas – Izraēlas konflikts ir daudzdimensionāls. Reģionāla kara iespējama nevar būt izslēgta. Izraēlas darbības pret Libānu lielā mērā ir atbildes reakcija uz Libānas provokācijām.

Izpētot abu valstu attiecību vēsturi novērojams, ka abu valstu attiecības lielākoties ietekmē iekšpolitiskie procesi Libānā un Palestīnas – Izraēlas konflikta sekas. Neskatoties uz to, ka Libāna nepiedalījās 1. Arābu – Izraēlas karā 1967. gadā un 1973. gadā, izvairīšanās no konflikta bija neveiksmīga. Libāna laika gaitā kļuva par kaujas lauku Izraēlas — arābu konfliktā. Libāna ir vāja valsts, pastāv risks, ka Libānā vēl lielāku varu var iegūt Irāna, un konflikts var izvērsties daudz lielāks, un ietekmēt visu Tuvo Austrumu stabilitāti. ASV ir centusies būt par starpnieku konflikta risināšanā. Izraēlas valdība Benjamina Netanjahu vadībā īsteno galēji labēju politiku, līdz ar to palestīniešu situācija Izraēlā ir pasliktinājusies. Izraēlā pieaugusi vardarbība starp ebrejiem un arābiem, kas rada pretreakciju arī Libānā.

Valstu attiecību vēsture liecina, ka laika gaitā abu valstu attiecības pasliktinās. Karš starp Libānu un Izraēlu nav nevienas no iesaistīto pušu interesēs, tomēr tā iespējamība nav izslēdzama. Lai gan bieži tiek uzsvērtā Hezbollah loma konflikta provokācijā, objektīvi izvērtējot abu valstu attiecību vēsturi jāsecina, ka līdzīgi kā Hezbollah, arī Izraēla savu interešu vadīta ir īstenojusi uzbrukumus un apdraudējusi Libānas suverenitāti.

⁸¹ *Israel ready to resolve the conflict with Lebanon through diplomacy, DM says.* (2024). Middle East Monitor. Pieejams: <https://www.middleeastmonitor.com/20240205-israel-ready-to-resolve-the-conflict-with-lebanon-through-diplomacy-dm-says/> [skatīts 27.04.2024.]

3. VALSTS LĪMENIS

Pētot vēsturisko kontekstu un mūsdienu attiecību dinamiku, secināms, ka Libānas un Izraēlas attiecības būtiski ietekmē katras valsts iekšpolitikas procesi. Saskaņā ar divu līmeņu spēlēm, sarunas starp valstīm un ārpolitikas lēmumu pieņemšanu ietekmē gan valsts līmeņa faktori, gan starptautiskā līmeņa faktori.⁸² Maģistra darba 3. nodaļas mērķis ir analizēt divu līmeņu spēļu 2. līmeni jeb iekšpolitikas faktoros, lai noskaidrotu, kas ierobežo sarunas starp valstīm un ietekmē Libānas un Izraēlas divpusējās attiecības. Darba autore identificē galvenos veto spēlētājus katrā valstī, valstu līderu lomu, uzvaras komplektus un iekšpolitikas problēmas, kas var ietekmēt valstu divpusējās attiecības.

No Patnama koncepta izriet, ka sarunas starp valstīm notiek tādēļ, ka katra valsts cenšas rast abpusēji izdevīgu vienošanos, ko būtu iespējams ratificēt arī valsts līmenī, tādēļ iekšpolitikas faktoriem ir būtiska nozīme, lai sarunas notiktu un lai tās novestu pie vienošanās. Tāpat viens no iemesliem, kāpēc līderi iesaistās starptautiskās sarunās, ir nepieciešamība apmierināt iedzīvotāju prasības.

3.1. Libānas iekšpolitika

Sekojošajās apakšnodaļās analizēta Libānas iekšpolitika un tās ietekme uz attiecībām ar Izraēlu. Šīs apakšnodaļas mērķis ir sniegt ieskatu Libānas iekšpolitikā, kas ietekmē tās attiecības ar Izraēlu un analizēt faktoros, kas kavē attiecību normalizāciju starp valstīm, un potenciālu sarunu gaitā kavētu vienošanās panākšanu. Nodaļā akcentēta Libānas sabiedrības sašķeltība, organizācijas Hezbollah kā galvenā veto spēlētāja loma attiecībā uz Izraēlu, un Libānas uzvaras komplekts, kas padarītu iespējamās sarunas starp valstīm un vienošanās panākšanu.

3.1.1. Reliģiskās grupas un to ietekme

Libānas politiskā sistēma balstās uz varas dalīšanu starp reliģiskām grupām — amati tiek sadalīti, pamatojoties uz reliģisko piederību. Par valsts prezidentu var kļūt tikai maronītu kristietis, tāpat pastāv kvotas citu reliģiju pārstāvjiem svarīgos amatos. Tā kā Libānas politiskajā struktūrā ir pārstāvētas dažādas reliģiskās grupas, to vadītājiem ir piešķirta ievērojama vara gan reliģiskos jautājumos, tostarp tiesās, izglītībā un ierēdņu darbā, gan arī jautājumos, kas saistīti ar politiku. Tiek uzskatīts, ka šie reliģiskie līderi ir arī pilntiesīgi

⁸² Putnam, R. (1988). Diplomacy and Domestic Politics: The Logic of Two-Level Games." *International Organization*, 42(3). p.433 atsaucē

religiskās kopienas pārstāvji jautājumos, kas sniedzas arī ārpus reliģijas. Neatkarīgi no vēlēšanu rezultātiem, lielāko reliģiju pārstāvji ir iesaistīti lēmumu pieņemšanā valstī.⁸³ Līdzīgi kā daudzās citās Tuvo Austrumu valstīs un reliģiozās sabiedrībās kopumā, politika Libānā nav nošķirama no reliģijas.

Sākot ar Libānas teritoriju paplašināšanos 1920. gadā, līdz pilsoņu kara beigām, Libānas kristiešu elite apzināti tiecās vājināt valsts centrālo varu, lai novērstu musulmaņu ietekmes palielināšanos un nodrošinātu Libānas neitralitāti Izraēlas — arābu konfliktā. 1943. gada Nacionālā pakta (*National pact*) mērķis bija mēģināt dalīt varu starp Libānas daudzajām reliģiskajām grupām, taču tam bija trūkumi, Libānā joprojām dominēja maronītu kristiešu vara un pastāvēja liela nevienlīdzība starp citu reliģiju pārstāvjiem, kas noveda pie 1975. gada pilsoņu kara. Pilsoņu kara laikā dažādas militārās organizācijas cīnījās par varu un pozicionēja sevi kā savas reliģiskās kopienas aizstāvi, līdz ar to valsts iestādēm trūka plaša sabiedrības atbalsta, jo tās nespēja panākt mieru. Pēckara laikā tika īstenotas jaunas reformas, ko sauc par Taif nolīgumu (*Ta'if Agreement*), kas tiecās veidot jaunu politisko sistēmu, kas ļautu Libānas dažādām reliģiskajām grupām dalīt varu. Tas samazināja maronītu prezidenta autoritāti, palielināja sunnītu premjerministra un šiītu parlamenta spīkera lomas un nodrošināja vienlīdzīgu parlamentāro pārstāvību starp kristiešiem un musulmaņiem. Reformu mērķis bija stiprināt valsti un drošību, bet Libānas atjaunošana nebija vienkārša — pieauga korupcija, Libānas ekonomika bija stagnējoša, tāpat arī Libānu ietekmēja Hezbollah un citas reģiona valstis.⁸⁴ Neskatoties uz pilsoņu kara beigām, kā arī politiskās sistēmas reformām, Libānas sabiedrība ir sadalīta reliģiskajās kopienās līdz pat mūsdienām.

Lai gan šīs politiskās sistēmas mērķis ir nodrošināt vienlīdzību un visas sabiedrības sociālo grupu pārstāvību, vienlaikus tas veicina sadrumstalotību un sektantismu. Šis ir viens no iemesliem, kādēļ Libānai trūkst skaidri definēta ārpolitikas virziena.⁸⁵ Libānā tika izveidota konfesionāla sistēma, kurā galveno lomu spēlē grupu identitāte (kristieši, musulmaņi) un vienota nacionālā identitāte netika izveidota. Pat Libānas kādreizējais Ekonomikas ministrs Kamals Jumblats (*Kamal Jumblatt*) ir atzinis, ka Libāna “nav sabiedrība, nav kopiena, nav nācija”.⁸⁶

⁸³Henley A. (2016) Religious Authority and Sectarianism in Lebanon. *Carnegie Endowment for International Peace*. p.1 Pieejams: <https://carnegieendowment.org/research/2016/12/religious-authority-and-sectarianism-in-lebanon?lang=en> [skatīts 10.01.2024]

⁸⁴Barak O. (2017). *State Expansion and Conflict*. Cambridge: Cambridge University Press. p. 93-94.

⁸⁵Maloney J, (2022). An Appraisal of Consociationalism in Lebanon, *McGill Journal of Political Studies*, Pieejams: <https://mjps.ssmu.ca/2020/12/06/an-appraisal-of-consociationalism-in-lebanon/> [skatīts 20.02.2024.].

⁸⁶Wilkins H. (2013). *The Making of Lebanese Foreign Policy : Understanding the 2006 Hezbollah-Israeli War*. Taylor & Francis Group .p 35.

Libānā ir vairākas konkurējošas sabiedrības grupas ar atšķirīgu Libānas identitātes un interešu interpretāciju. Kā jau minēts iepriekš, pastāv liela šķelšanās starp Libānas kristīgo un islāmisko identitāti. Daži uzskata Libānu par kristiešu zemi, kuras saknes meklējamas fenīciešu tirgotāju vidū, savukārt citi uzskata, ka tā vairāk piederīga arābu valstīm un kaimiņos esošajai Sīrijai. Šī strīdīgā identitāte izraisa konfliktus Libānas iedzīvotāju starpā, tāpat arī ietekmē lēmumu pieņemšanu valstī.

Libānas Amerikāņu Universitātes profesors Basels Salluhs (*Bassel F. Salloukh*) uzsver, ka Libānas ārpolitiku lielā mērā ietekmē tās iekšējā šķelšanās. Katrai reliģiskajai grupai ir savi priekšstati par to, kādai Libānai vajadzētu būt. Valsts līmenī dažādi aktori bieži izmanto starptautiskās ideoloģijas vai sadarbojas ar svešām varām, lai iegūtu priekšrocības valsts iekšpolitikā. Tas nozīmē, ka Libāna ārlietās nedarbojas kā vienota valsts, jo katra grupa īsteno savas intereses, nevis kopīgu valsts ārpolitiku.⁸⁷ Arī citi autori uzskata, ka Libānas unikālā iekšpolitiskā krīze, kas izriet no tās sarežģītā demogrāfiskā un etniskā sastāva, kā arī ārējo dalībnieku ilgstošā iesaistīšanās, ir kavējusi tās spēju kontrolēt ārpolitiku.⁸⁸

Kā piemēru Libānas sašķeltībai var minēt atgadījumu, kad 2023. gadā Libānā tika ieviestas 2 laika zonas, kas bija sekas politiskās elites domstarpībām par pulksteņu pārslēgšanu uz vasaras laiku. Premjerministrs Nadžibs Mikati atlika pāriešanu uz vasaras laiku uz 20. aprīli, lai varētu pielāgoties musulmaņiem, kas ievēroja gavēni Ramadāna mēnesī, taču dažas kristiešu grupas nepiekrīta un sekoja vasaras laikam, pagriežot pulksteņus 1 stundu uz priekšu. Tas radīja apjukumu valstī, jo daži pieturējās pie jaunā laika, bet citi nē. Šis notikums raisīja nesaskaņas starp politiskās un reliģiskās varas iestādēm, Libānas maronītu baznīcu un citām kristīgām organizācijām un Libānas musulmaņu kopienu. Domstarpības atspoguļo plašākas pārvaldības neveiksmes un dziļi iesakņojušās šķelšanās Libānas sabiedrībā. Lēmums atlikt pāriešanu uz vasaras laiku tika kritizēts par reliģiskās spriedzes saasināšanu.⁸⁹

Kas attiecas uz sabiedrības attieksmi pret Izraēlu, pētījumi par sabiedrības viedokli publiskajā vidē nav. 2020. gadā, kad Izraēla noslēdza miera līgumu ar Apvienotajiem Arābu Emirātiem un Bahreinu, Libānā tika veikta aptauja, lai noskaidrotu sabiedrības viedokli par sarunām starp AAE un Libānu. Vašingtonas institūta (*Washington Institute*) publicētie dati liecināja, ka liela daļa aptaujāto attiecību normalizāciju starp Izraēlu un Persijas līča valstīm

⁸⁷ Salloukh B. F. (2008). *The Art of the Impossible: The Foreign Policy of Lebanon. The Foreign Policies of Arab States: The Challenge of Globalization* eds. Korany & Dessouki. New York: Cairo University Press. New Revised Edition. p. 284.

⁸⁸ Harari M. & Sözen A. (2023). *Conflict Resolution in the Mediterranean: Energy as a Potential Game-Changer. Diplomeds.* p. 25

⁸⁹ Azhari T. (2023). Lebanon wakes up in two time zones because of daylight savings spat. *Reuters*. Pieejams: <https://www.reuters.com/world/middle-east/lebanon-has-two-times-day-amid-daylight-savings-dispute-2023-03-26/> [skatīts 10.02.2024.]

vērtēja negatīvi vai vismaz daļēji negatīvi – 45% aptaujāto šītu vērtēja miera līgumu kā “ļoti negatīvu”, 38% sunnītu un kristiešu vērtēja miera līgumu kā “ļoti negatīvu”.⁹⁰ Kamēr daži sabiedrības pārstāvji uzskata Izraēlu par eksistenciālu draudu Libānas suverenitātei un drošībai, vēsturisku konfliktu un teritoriālo strīdu dēļ (lielākoties Libānas šīti). Tikmēr citi sabiedrības pārstāvji uzskata, ka miers ar Izraēlu būtu iespēja uzlabot valsts ekonomisko situāciju. Līdz ar viedokļu dažādību rodas arī atšķirīga pieeja jautājumam par attiecībām ar Izraēlu. Kā tika minēts jau maģistra darba 2. nodaļā, Libānas maronītiem vēsturiski ir bijušas labas attiecības ar Izraēlu, kas balstījās kopīgā cīņā pret palestīniešu bruņoto grupējumu ietekmi.

Tuvo Austrumu pētniece Henrieta Vilkinsa (*Henrietta Wilkins*) uzsver, ka Libānas sašķeltā identitāte un nesaskaņas starp reliģiskajām grupām ir nozīmīgas, jo mazina valsts spēju darboties kā vienotai struktūrai. Pirmkārt, konfesionāla politiskā sistēma sadala valsts institūcijas starp dažādām identitātes grupām, novēršot saliedētu rīcību. Otrkārt, šīs iekšējās grupas meklē atbalstu no ārējiem dalībniekiem, lai stiprinātu savas iekšējās pozīcijas, tādējādi piešķirot šiem ārējiem dalībniekiem būtisku ietekmi uz Libānas iekšpolitiku un ārpolitiku.⁹¹ Henrietas Vilkinsas viedoklis atspoguļo to, ka Libānas iedzīvotāji primāri identificējas ar savu reliģisko kopienu, ne valsti. Lai gan šī nav reta parādība Tuvo Austrumu valstīs, Libānā reliģiskā nošķirtība vairākkārt novedusi līdz pilsoņkaram un citiem konfliktiem starp reliģiskām grupām. Ja sabiedrība ir sašķelta un nav spējīga vienoties, tas atstāj iespaidu arī uz valsts aparātu un īstenoto ārpolitiku.

Viens no faktoriem, kas veicina stagnāciju ir Libānas konfesionālā politiskā sistēma, kā arī sabiedrības sašķeltība. Saistībā ar reliģiskās piederības nozīmi Libānā, reliģiskā sašķeltība atspoguļojas arī Libānas politisko partiju sistēmā. Vēlēšanās kristieši balso par kristiešu partijām, musulmaņu sunnīti – par sunnītu partijām, savukārt šītu musulmaņi – par savas reliģijas pārstāvju politiskajām partijām. Noslēdzoties vēlēšanām tiek izveidota sašķelta Libānas valdība ar pretrunīgiem uzskatiem par valsts nākotni un politiskās partijas nav spējīgas vienoties un pilnvērtīgi veikt savu funkciju.

3.1.2. Centrālās valdības vājums

Kā vēl vienu būtisku faktoru potenciālās sarunās ar Izraēlu darba autore uzskata Libānas centrālās valdības vājumu. Organizācija Hezbollah ir nozīmīgs politisks spēlētājs, kas izaicina centrālās valdības statusu. Tāpat sabiedrības uzticība politiskajām institūcijām un līderiem ir

⁹⁰Pollock D. (2020). Lebanon Poll Shows Drop in Hezbollah Support, Even Among Shia; Plurality Back Israel Boundary Talks. *Fikra Forum, Washington Institute*. Pieejams: <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/lebanon-poll-shows-drop-hezbollah-support-even-among-shia-plurality-back-israel> [skatīts 14.02.2024.]

⁹¹Wilkins H. (2013). *The Making of Lebanese Foreign Policy : Understanding the 2006 Hezbollah-Israeli War*, Taylor & Francis Group.p 35

zema, kas saistāms ar gadiem ilgušo korupciju. Libānas politiskās partijas reti ir spējušas izveidot efektīvu valdību. Jau kopš iepriekšējā prezidenta Mišela Auna (*Michel Aoun*) prezidentūras beigām 2022. gada oktobrī, Libānas parlamentam nav izdevies ievēlēt jaunu prezidentu, nespējot panākt vienprātību jau vairāk kā 12 parlamenta sēdēs.⁹²

Sabiedrības neapmierinātība ar ekonomikas lejupslīdi un korupciju 2019. gadā noveda pie valsts mēroga protestiem, kas pieprasīja izmaiņas valsts politiskajā sistēmā. Lai gan protesti panāca Ministru kabineta atkāpšanos un valdības solījumus veikt politiskās sistēmas reformas, COVID-19 pandēmija 2020. gadā šo procesu apturēja un situāciju valstī vēl vairāk pasliktināja. 2020. gadā Libānas galvaspilsētā Beirūtā notika sprādziens, kas prasīja cilvēku dzīvības un milzīgus papildu zaudējumus. Sabiedrība sprādzienā vainoja valdības nolaidību. Uzticība ierēdņiem un valsts institūcijām atkal strauji kritās.⁹³ Ekonomiskā krīze skārusi arī Libānas bruņotos spēkus (*Lebanese Armed Forces*), līdz ar to ir apdraudēta arī Libānas nacionālā drošība, jo paramilitārā organizācija Hezbollah ir spēcīgāka par pašas valsts armiju.⁹⁴

Jau minētā Libānas konfesijālā politiskā sistēma prasa vienprātību starp prezidentu, premjerministru un spīkeru, lai pieņemtu politiskus lēmumus, lai novērstu kādas atsevišķas sektas dominēšanu.⁹⁵ Tā kā katrs no šiem politikas aktoriem pārstāv citu reliģisku kopienību, atrast vienprātību mēdz būt ļoti sarežģīti, jo līderiem ir jāspēj rast kompromiss starp dažādām sabiedrības interesēm, kas noved pie stagnācijas un padara valsti vāju. Tāpat, lai saglabātu kontroli pār reliģiskajām grupām Libānā un īstenotu savas intereses, šo grupu politiskie līderi apzināti tiecas uzturēt Libānas politiskās sistēmas vājumu.⁹⁶

Politikas zinātnes speciālists Boazs Atzili (*Boaz Atzili*) uzskata, ka galvenais iemesls, kāpēc Libānā tiek iesaistīti ārējos konfliktos ir valsts vājums. Kopš neatkarības atgūšanas valsts līderi un sabiedrība nav spējuši izveidot Libānu par spēcīgu valsti, līdz ar to Libānā lielākoties ir uz sabrukuma robežas. Libānas armija ir bijusi neefektīva un nespēj kontrolēt vardarbību sabiedrībā. Tāpat valdība nav bijusi spējīga izveidot centralizētu nodokļu sistēmu, novedot pie zemiem nodokļu ienākumiem, ar kuriem nevar nodrošināt pilnvērtīgu valsts aparāta funkcionēšanu un tādus svarīgus sabiedriskos pakalpojumus kā elektrība, ūdens, veselības aprūpe utt.⁹⁷ Darba autore piekrīt Atzili viedoklim, jo novērojams, ka Libānai trūkst sava

⁹² Boussel P. (2023). Lebanon's presidential standstill. *Gisreportsonline*. Pieejams: <https://www.gisreportsonline.com/r/lebanon-presidential-crisis/> [skatīts 20.02.2024.]

⁹³ Center for Preventive Action. (2024). Instability in Lebanon. *Global Conflict Tracker*. Pieejams: <https://www.cfr.org/global-conflict-tracker/conflict/political-instability-lebanon> [skatīts 20.02.2024.]

⁹⁴ Boussel P. (2023). Lebanon's presidential standstill. *Gisreportsonline*.

⁹⁵ Wilkins H. (2013). *The Making of Lebanese Foreign Policy : Understanding the 2006 Hezbollah-Israeli War*, Taylor & Francis Group. p.27

⁹⁶ Ibid. p.36

⁹⁷ Atzili, B. (2010). State Weakness and "Vacuum of Power" in Lebanon. *Studies in Conflict & Terrorism*, 33(8), p.758-762.

virziena, valsts lielākoties ir pakļauta ārējo dalībnieku, piemēram, Irānas, Sīrijas ietekmei. Lai gan pie tā var vainot citas valstis, Libānas līderus vai palestīniešus, nozīmīga ir arī sabiedrība, kas Libānas gadījumā ir sašķelta.

3.1.3. Hezbollah

Iespējams, ka viens no galvenajiem Libānas — Izraēlas attiecību normalizāciju kavējošajiem faktoriem ir organizācija Hezbollah, kas ir politiski reliģiska organizācija, galvenais šiītu kopienas politiskais pārstāvis Libānā un viena no ietekmīgākajām politiskajām partijām valstī. Papildus politiskajam aspektam, Hezbollah ir arī militāra organizācija un daudzas valstis to apzīmē kā teroristisku organizāciju.⁹⁸ Var apgalvot, ka Hezbollah ietekme Libānā ir gandrīz līdzvērtīga centrālajai valdībai, radot draudus Libānas valdības stabilitātei un pastāvēšanai.

Hezbollah tika dibināta Libānas pilsoņu kara laikā (1975–1990), t.i. laikā, kad Libānas sabiedrība bija sašķelta gan pēc reliģiskās piederības, sociālā statusa, gan reģionālās piederības. Valstī valdīja haoss un Libānas iedzīvotāji apvienojās dažādos grupējumos, atkarībā no reliģiskās piederības.⁹⁹ Hezbollah radās Irānas ideoloģijas eksporta rezultātā, ko īpaši ietekmēja Islāma revolūcija Irānā 1979. gadā. Irākā Irānas revolūcija izraisīja pastiprinātas represijas pret šiītiem, un daudzi Irānas līdera Homeini (*Ayatollah Ruhollah Musavi Khomeini*) atbalstītāji bija spiesti bēgt no Irākas un pārcelties uz dzīvi Libānā. Tur viņi integrējās augošajā vietējā šiītu kustībā un galu galā kļuva par organizācijas Hezbollah dibinātājiem.¹⁰⁰

Organizācijas pamatteksts un vienīgais oficiālais dokuments ir Hezbollah “atklātā vēstule”, kas tika publiskots 1985. gada februārī, mēnesi pēc paziņojuma, ka Izraēla izvedīs savu karaspēku no drošības zonas Libānā.¹⁰¹ Hezbollah doktrīna balstīta uz 3 galvenajiem pīlāriem. Pirmkārt, Hezbollah ideoloģija veicina uzskatu, kas sadala pasauli “apspiedējos” un “apspiestajos”. Otrkārt, tā dod priekšroku islāma valdībai, kuras pamatā ir šariata likumi, un kuru vada Irānas teologs, uzsverot garīdznieku autoritāti. Treškārt, Hezbollah ir apņēmusies īstenot džihādu, lai atbrīvotu musulmaņu teritorijas, iestājoties par cīņu pret Izraēlu, noraidot tās atzīšanu un iebilstot pret Izraēlas galveno sabiedroto ASV.¹⁰² Izraēlai, kā ļaunuma iemiesojumam, ir īpaša loma Hezbollah doktrīnā, kur rakstīts: “Šis ienaidnieks ir vislielākais

⁹⁸ ASV kopš 1997. gada ir nodēvējusi Hezbollah par ārvalstu teroristu organizāciju dažādu uzbrukumu dēļ, tostarp 1983. gada Beirūtas vēstniecības sprādziena. Arī Izraēla klasificē Hezbollah kā teroristu grupējumu, jo organizācija atbalsta grupējumu Hamās.

Avon D. & Anaïs-Trissa K. (2012). *Hezbollah : A History of the Party of God*. Harvard University Press. p.3

⁹⁹ Ibid. p.11.

¹⁰⁰ Dionigi F. (2014). *Hezbollah. Islamist Politics, and International Society*. Palgrave Macmillan. p.86.

¹⁰¹ Avon D. & Anaïs-Trissa K. (2012). *Hezbollah : A History of the Party of God*. Harvard University Press.

p.3

¹⁰² Ibid, p. 4-5.

apdraudējums mūsu nākamajām paaudzēm un mūsu zemju liktenim, jo īpaši tāpēc, ka tas slavina Palestīnā aizsāktās apmetņu un paplašināšanās idejas un ilgojas pēc Lielās Izraēlas paplašināšanas no Eifratas līdz Nīlai”.¹⁰³

Daudzi Rietumu analītiķi Hezbollah bieži uztver kā Irānas veidojumu, lai ieviestu Libānā savu kārtību, tomēr Hezbollah uzplaukums Libānā nebūtu bijis iespējams bez pašas Libānas sabiedrības uzņēmības pret Irānas Islāma revolūcijas idejām. Hezbollah izveidošanās jāuztver kā Irānas revolūcijas ideālu konverģence ar Libānas šiītu kopienas politizācijas procesu. Visā Libānas vēsturē šiītu kopiena, kas galvenokārt mitinās Libānas dienvidos un valsts austrumos Bekaa ielejā (*Beqaa Valley*), ir saskārusies ar politisku marginalizāciju, ekonomiskām grūtībām un kopienas identitātes trūkumu.¹⁰⁴ Organizācija sniedza šiītu kopienai ietekmi un nozīmi, kā arī nodrošināja pakalpojumus, kurus nevarēja nodrošināt valsts.

No pretošanās kustības, Hezbollah laika gaitā kļuva par ietekmīgu politisku, militāru organizāciju, kas kopš 1992. gada piedalījās vēlēšanās un bija Libānas valdības un parlamenta sastāvā.¹⁰⁵ No 2000. gadu sākuma līdz 2010. gadam Hezbollah guva ievērojamu atpazīstamību gan Libānā, gan arābu pasaulē kopumā. Organizācijas loma Libānas robežu aizsardzībā pēc Izraēlas okupācijas 2000. gadam nostiprināja tās kā pretošanās kustības tēlu. 2006. gada karš ar Izraēlu uzlaboja organizācijas reputāciju Libānā, apstiprinot viņu kā pretošanās kustības un Libānas aizstāvja lomu, lai gan karš aizsākās tieši Hezbollah provokāciju dēļ. Pēc uzvaras pasludināšanas pret Izraēlu, Hezbollah līderis Hasans Nasrallah arābu sabiedrībā tika slavēts kā varonis, un organizācija tika uzskatīta par galveno spēku, kas spēj pretoties Izraēlas agresijai. Lai gan pēc iesaistīšanās Sīrijas pilsoņkarā Hezbollah atbalstītāju skaits kritās, Libānas sabiedrībā organizācija joprojām bija atbalstīta.¹⁰⁶

Hezbollah savā ziņā pārņēma lomas un praksi, ko iepriekš izmantoja citas Libānas paramilitārās organizācijas. Piemēram, līdzīgu taktiku kā Hezbollah, apgalvojot, ka tā izrāda pretošanos Izraēlas okupācijai un aizstāv Libānas suverenitāti, izmantoja arī maronītu vadītā Falangu (*Phalange*) partija un šiītu *Amal* kustība, kuras abas arī kā savu galveno mērķi sludināja pretošanos Izraēlas okupācijai.¹⁰⁷ Līdz ar to secināms, ka Hezbollah nav unikāla Libānas iekšpolitikā un līdzīgas organizācijas jau iepriekš ir pastāvējušas Libānas politiskajā kultūrā.

¹⁰³ *Doctrine of Hezbollah*. (2023). Wilson Centre. Pieejams: <https://www.wilsoncenter.org/article/doctrine-hezbollah> [skatīts 17.04.2024.]

¹⁰⁴ Berti, B. (2011). Engineering a “Resistance Axis”: The Islamic Republic of Iran and Lebanon. The Ongoing Battle for Beirut: Old Dynamics and New Trends. *Institute for National Security Studies*. p.43

¹⁰⁵ Daher J. (2017). Hezbollah, the Lebanese Sectarian State, and Sectarianism. *Middle East Institute*. Pieejams: <https://www.mei.edu/publications/hezbollah-lebanese-sectarian-state-and-sectarianism> [skatīts 29.04.2024]

¹⁰⁶ Elhan N. (2023). Hezbollah’s Diversionary War in Lebanon: Continuity and Change in the Threat Perception. *İnsan Ve Toplum*, 13(3), p.174.

¹⁰⁷ Barak O. (2017). *State Expansion and Conflict*. Cambridge: Cambridge University Press. p.90.

Hezbollah ir stratēģiski nostiprinājusi savu dominējošo stāvokli pār valsts šītu iedzīvotājiem sniedzot sociālo atbalstu, izglītību, veselības aprūpi un citus pakalpojumus, kas Libānas nabadzīgajai sabiedrības daļai ir izšķiroši. Pretestības pret Izraēlu monopolizācija un atsevišķas šītu identitātes veicināšana vēl vairāk nostiprina tās ietekmi. Hezbollah institūcijas un socializācijas struktūras ir nostiprinājušas reliģiozitāti tās sociālajā vidē, tāpat veicinot pievienošanos partijai kā islāma vērtību iemiesojumu.¹⁰⁸

Hezbollah lielākoties savus uzbrukumus ir vērsuši pret Izraēlu, nevis pret citiem Libānas iekšpolitikas aktoriem vai valsts institūcijām. Tomēr organizācijas vadītāji vairākkārt uzstājuši, ka viņu partijai ir jā saglabā savas autonomās militārās spējas Libānā, pat ja tas rada apgrūtinājumu Libānas centrālajai valdībai. Piemēram, 2008. gada maijā Libānas valdība nolēma nomainīt Beirūtas starptautiskās lidostas drošības dienesta vadītāju, kurš bija saistīts ar organizāciju un apstrīdēja Hezbollah neatkarīgās telefonu sistēmas legalitāti. Reaģējot uz to, Hezbollah kaujinieki ieņēma daļu no Rietumbeirūtas, cenšoties iebiedēt Libānas valdību, lai tā neveiktu darbības, kas kaitē organizācijai.¹⁰⁹

Sākoties Izraēlas pretuzbrukumiem Gazas joslā 2023. gada oktobrī, Libānas kaujinieku grupējums ir pastiprinājis spriedzi starp Izraēlu un Libānu. Iespējams, ka Hezbollah darbību mērķis ir atjaunot savu kā pretošanās organizācijas tēlu un gūtu sabiedrības atbalstu un uzticību. Izmantojot Libānas vājās valsts institūcijas, Hezbollah sadarbojas ar palestīniešu grupējumiem pret Izraēlu vērstās operācijās, paaugstinot spriedzi starp Hezbollah un Izraēlas Aizsardzības spēkiem. Neskatoties uz provokācijām, Izraēla tiecas konfliktu risināt diplomātiskā ceļā, vienlaikus stiprinot valsts ziemeļu robežas aizsardzību.¹¹⁰

Hezbollah atteikšanās atbrūņoties rada ievērojamu izaicinājumu Libānas stabilitātei. Neskatoties uz starptautisko spiedienu un līgumiem, Hezbollah turpina uzlabot savas militārās spējas un arsenālu. Organizācija ir uzskatāma par militāri spēcīgāku kā Libānas armija un apdraud valsts drošību.¹¹¹ Apturēt organizācijas darbību šķiet neiespējami sabiedrības paliekošā atbalsta dēļ. Lai gan Izraēla kopš Libānas teritoriju pamešanas 2006. gadā ir izvairījusies no tiešas konfrontācijas, tikai aizstāvēt sevi no Hezbollah uzbrukumiem, Izraēlas ofensīva

¹⁰⁸ Daher J. (2017). Hezbollah, the Lebanese Sectarian State, and Sectarianism. *Middle East Institute*. Pieejams: <https://www.mei.edu/publications/hezbollah-lebanese-sectarian-state-and-sectarianism> [skatīts 29.04.2024]

¹⁰⁹ Barak O. (2017). *State Expansion and Conflict*. Cambridge: Cambridge University Press. p.92.

¹¹⁰ Ghaddar H., Orion A., Levitt M. (2023). Israel-Lebanon Border Tensions: Hezbollah Provocation, IDF Response, and the Potential for Conflict. *The Washington Institute for Near East Policy*. Pieejams: <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/israel-lebanon-border-tensions-hezbollah-provocation-idf-response-and-potential> [skatīts 14.04.2024]

¹¹¹ *Special Research Report No. 6: Resolution 1701*. (2006). Security Council Report. Pieejams: <https://www.securitycouncilreport.org/research-reports/lookup-c-glkwlemtisg-b-2060965.php> [skatīts 14.04.2024.]

uzbrukuma iespējamība pēc Izraēlas — Palestīnas konflikta eskalācijas 2023. gadā ir liela un Izraēlas —Hamās kara paplašināšanās būtu postoša gan Libānai, gan Izraēlai.

Kopumā secināms, ka Hezbollah parādīšanos Libānā var saistīt ar vairāku faktoru kombināciju, tostarp starptautisko vidi, reģionāliem un vietējiem vēstures notikumiem un Libānai raksturīgiem sociālajiem apstākļiem, kas radīja labvēlīgus apstākļus Libānas šītu atsaucībai uz Irānas Islāma revolucionāru idejām. Sociālais konteksts Libānā pilsoņu kara laikā mudināja šītu kopienu mobilizēties. Organizācijas primārais dibināšanas iemesls bija pretošanās Izraēlai, lai gan arī mūsdienās Hezbollah aktīvi cīnās pret Izraēlu, papildus tam organizācija ir guvusi nozīmīgu politisku un militāru ietekmi Libānā un reģionā kopumā. Hezbollah militārā iesaistīšanās, tostarp sporādiskas sadursmes ar Izraēlu un dalība Sīrijas pilsoņu karā, izraisa bažas par drošību gan Libānā, gan plašākā reģionā. Neskatoties uz kaitējumu Libānai un tās iedzīvotājiem, Hezbollah gūst atbalstu no lielās Libānas šītu kopienas, kas skaidrojams ar tās sniegto sociālo palīdzību nabadzīgajiem un panākumiem 2006. gada karā pret Izraēlu.

Galvenie organizācijas mērķi ir nodrošināt tās pastāvēšanu un ietekmes nostiprināšanu gan Libānā, gan Tuvajos Austrumos kopumā. Lai sasniegtu šo mērķi Hezbollah tiecas iegūt sabiedrības atbalstu un kontrolēt Libānas valdību. Organizācijas neatkarība un spēja darboties savās interesēs balstās tās nodrošinātībā ar bruņojumu. Bez šīm militārajām spējām organizācija zaudētu ievērojamu daļu no savas varas, tāpat arī atbalstu no Sīrijas un Irānas. Izraēlas izaicināšana ir būtiska Hezbollah kā organizācijas izdzīvošanai, kas izskaidro tās ilgstošo konfliktu ar Izraēlu un nevēlēšanos to atrisināt.¹¹²

3.1.4. Galvenais sarunu vedējs

Patnama divu līmeņu spēļu koncepts aktualizē arī galvenā sarunu vedēja jeb *chief negotiator* lomu sarunu vešanā. Lai identificētu galvenā sarunu vedēja lomu sarunu neesamībā starp Libānu un Izraēlu darba autore izvēlējusies laika periodu no 1994. gada līdz 2024. gadam, kad komunikācija starp abām valstīm bija minimāla. Pirmkārt, kā galvenos sarunu vedējus no Libānas puses var identificēt prezidentu un premjerministru, kuriem ir būtiska loma starptautiskajās sarunās un jautājumos, kas saistīti ar divpusējām attiecībām. Laika posmā no 1994. gada līdz 2024. gadam Libānai ir bijuši 5 prezidenti.¹¹³

¹¹² Robert O. F. (2008). *Contemporary Israel : Domestic Politics, Foreign Policy, and Security Challenges*, Taylor & Francis Group. p.329-330.

¹¹³ *Former Presidents of the Lebanese Republic*. (2024). Presidency of the Republic of Lebanon. Pieejams: <https://www.presidency.gov.lb/English/PresidentoftheRepublic/FormerPresidents/Pages/default.aspx> [skatīts14.04.2024.]

Libānas prezidents no 1989. līdz 1998. gadam bija Elias Hravī (*Elias Hrawi*). Viņa prezidentūra sekoja pilsoņu karam, tādēļ galvenais uzdevums bija nodrošināt stabilitāti valstī. Pilsoņu karš prasīja daudzus upurus, tāpat cieta arī Libānas ekonomika. Hravī bija ciešas attiecības ar Sīriju, kurai bija dominējoša loma Libānā. Tā kā šis prezidents bija noskaņots par labu Sīrijai un tās klātbūtnei Libānā, atsevišķas miera sarunas starp Libānu un Izraēlu nevarēja notikt ārpus Sīrijas – Izraēlas sarunām par miera līgumu 1990. gados. Hravī prezidentūras laikā Izraēla okupēja daļu Dienvidlibānas teritoriju un viņš uzskatīja, ka miers ar Izraēlu nebūs iespējams, līdz Izraēlas spēki nepametīs okupētās teritorijas. Izraēlas spēki pameta Dienvidlibānu 2000. gadā, kad Hravī prezidentūra jau bija beigusies.¹¹⁴ Tomēr, Hravī centās ierobežot palestīniešu paramilitāro organizāciju uzbrukumus Izraēlai no Libānas teritorijas.¹¹⁵ 1989. —1998. gads nebija labvēlīgs sarunu uzsākšanai starp Libānu un Izraēlu, jo prezidents un valdība bija aizņemti ar valsts atjaunošanu, tāpat arī bija jāseko Sīrijas interesēm.

Libānas prezidents no 1998. līdz 2007. gadam bija Emīls Lahūds (*Émile Lahoud*) un arī viņam bija ciešas saiknes ar Sīriju.¹¹⁶ Lahūds bija organizācijas Hezbollah atbalstītājs, lai gan 2006. gada Izraēlas – Hezbollah kara laikā viņš publiski uzsvēra nepieciešamību noslēgt pamieru ar Izraēlu, lai situācija starp abām valstīm nepasliktinātos vēl vairāk.¹¹⁷ Kopumā prezidents Lahūds bija noskaņots pret Izraēlu, turklāt pēc 2006. gada miers ar kaimiņvalsti šķita neiespējams kara radītā postījuma dēļ.

No 2008. līdz 2014. gadam prezidenta amatā bija Mišels Suleimans (*Michel Suleiman*). Viņa prezidentūras laikā notika Libānas atkopšanās no 2006. gada kara. Suleimans bija Sīrijas prezidenta sabiedrotais, līdz ar to sarunas ar Izraēlu nelabvēlīgi ietekmētu viņa amatu.¹¹⁸ Nesēnais 2006. gada karš Libānas iedzīvotāju atmiņās bija spilgti palicis prātā un Izraēlas sliktā tēla dēļ, prezidentam nebūtu iespējams sabiedrības acīs attaisnot sarunas ar Izraēlu par attiecību normalizēšanu.

2014. gadā prezidenta pilnvaras uz 2 gadiem pildīja premjerministrs Tammams Salams (*Tammam Salam*), jo parlaments nebija spējīgs vienoties un iecelt jaunu prezidentu. Šajā laika posmā Libāna piedzīvoja kārtējo politisko krīzi, tāpat cieta no Sīrijas bēgļu krīzes, kas valstij

¹¹⁴ Hrawi E. (2006). First post civil war president of Lebanon, he tried to bring stability to his country. *The Guardian*. Pieejams: <https://www.theguardian.com/news/2006/jul/10/guardianobituaries.mainsection> [skatīts 26.04.2024.]

¹¹⁵ Hijazi I. A. (1991). Lebanese President Warns P.L.O. to Halt Rocket Attacks on Israel. *The New York Times*. Pieejams: <https://www.nytimes.com/1991/03/04/world/lebanese-president-warns-plo-to-halt-rocket-attacks-on-israel.html> [skatīts 26.04.2024.]

¹¹⁶ Hof F. (1998). Lebanon's Lahoud: A New Start? *The Washington Institute for Near East Policy*. Pieejams: <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/lebanons-lahoud-new-start> [skatīts 26.04.2024.]

¹¹⁷ Ayed N. (2006). Interview with Lebanon's President Emile Lahoud. *CBC News*. Pieejams: <https://www.cbc.ca/news2/background/middleeast-crisis/transcript-ayed-lahoud.html> [skatīts 26.04.2024.]

¹¹⁸ *Suleiman backed for Lebanese presidency*. (2007). France 24. Pieejams: <https://www.france24.com/en/20071202-suleiman-backed-lebanese-presidency-lebanon> [skatīts 26.04.2024.]

ar vājo ekonomisko stāvokli uzlika papildu slogu.¹¹⁹ Lai gan Salams bija kritiski noskaņots pret Hezbollah un apdraudējumu Libānas drošībai, ko izraisīja Hezbollah provokatīvie uzbrukumi Izraēlai, viņš neizrādīja arī interesi uzlabot attiecības ar Izraēlu. Savās publiskajās uzrunās viņš ir paudis solidaritāti ar palestīniešiem, tomēr uzsvēris, ka solidaritātei nevajadzētu novest pie darbībām, kas kaitē Libānai.¹²⁰ Tammama Salama nostāja bija par *status quo* uzturēšanu attiecībās ar Izraēlu un iekšpolitikas problēmu risināšanu.

Libānas prezidents no 2016. gada līdz 2022. gadam bija Mišels Auns (*Michel Aoun*). Sekojot Izraēlas attiecību normalizācijai ar Apvienotajiem Arābu Emirātiem 2020. gadā, prezidents Auns intervijā Francijas medijos neizslēdza iespējamību par attiecību normalizāciju starp Libānu un Izraēlu: viņš piebilda, ka lai tas notiktu, vispirms ir jāatrisina problēmas starp abām valstīm.¹²¹ Mišels Auns un viņa pārstāvētā kristiešu partija *Free Patriotic Movement* bija Hezbollah sabiedrotie jau kopš 2006. gada.¹²² Sabiedrības atbalsts Aunam bija zems, jo viņa prezidentūras laikā Libāna cieta no Covid-19 krīzes, tāpat 2020. gadā sprādziena Beirūtas ostā, ekonomikas sabrukuma un citām problēmām, kurā sabiedrība vainoja valsts līderus. Pēc Mišela Auna mandāta beigām 2022. gadā Libānas parlaments nav bijis spējīgs ievēlēt jaunu prezidentu.

Kā būtisku iemeslu, kāpēc Libānas līderi nav iesaistījušies miera sarunās ar Izraēlu kopš 1994. gada, var minēt pieaugošās iekšpolitiskās problēmas. Libānas iedzīvotāji ir noguruši no konfliktiem un ideoloģiskās retorikas un par prioritāti uzskata ekonomiskās krīzes risināšana, nevis miera panākšanu ar Izraēlu.¹²³ Kā vēl vienu iemeslu var minēt to, ka sarunas par mieru ar Izraēlu tiktu pretrunīgi vērtētas Libānas sabiedrībā, tādēļ galvenajam sarunu vedējam nav stimula iesaistīties sarunās ar Izraēlu. Būtiski minēt arī to, ka Libānā politisko līderu autoritāte sabiedrības acīs ir apšaubīta jau iepriekš minēto problēmu dēļ kā korupcija, sabiedrības neuzticība u.tml.

Izvērtējot Libānas galveno sarunu vedēju lomu attiecībās ar Izraēlu jāņem vērā iekšpolitiskais konteksts, kas līdz pat 2024. gadam par Libānas līderu prioritāti ir uzlicis iekšpolitisko problēmu risināšanu. Tiecoties normalizēt attiecības ar Izraēlu, Libānas līderi

¹¹⁹ *His Excellency Tammam Salam President of the Council of Ministers*. (2016). Pieejams: <https://gadebate.un.org/en/71/lebanon> [skatīts 26.04.2024.]

¹²⁰ Newdesk N. (2015). Salam Warns of 'Deteriorating Situation' in Lebanon: We're Drawing Harm by Firing Rockets at Israel. *Naharnet*. Pieejams: <https://m.naharnet.com/stories/en/139059-salam-warns-of-deteriorating-situation-in-lebanon-we-re-drawing-harm-by-firing-rockets-at-israel> [skatīts 27.04.2024.]

¹²¹ *Lebanon's President Aoun hedges over eventual peace with Israel in interview* (2020). Alarabiya News. Pieejams: <https://english.alarabiya.net/News/middle-east/2020/08/16/Lebanon-s-President-Aoun-hedges-over-eventual-peace-with-Israel-in-Interview> [skatīts 27.04.2024.]

¹²² Abbas T. (2023). Lebanon: Divorce between Aoun, Hezbollah Is Final. *Asharq Al-Awsat*. Pieejams: <https://english.aawsat.com/home/article/4272721/lebanon-divorce-between-aoun-hezbollah-final> [skatīts 27.-4.2024.]

¹²³ Picard E., Ramsbotham A. (2012). *Reconciliation, reform and resilience: Positive peace for Lebanon*. Conciliation Resources. P. 75 Pieejams: https://rc-services-assets.s3.eu-west-1.amazonaws.com/s3fs-public/accord24_IsraelandPeaceinLebanon.pdf [skatīts 22.04.2024.]

riskētu vēl vairāk pasliktināt iekšpolitisko situāciju. Tāpat jāņem vērā Sīrijas ietekme Libānā līdz pat 2011. gadam (sīkāk skatīt 4.1.1. apakšnodaļā), Libānas līderi bija lielākoties lojāli Sīrijai un tās interesēm, tādēļ iesaistīšanās sarunās par mieru starp Libānu un Izraēlu apdraudētu Libānas līderu palikšanu amatā. Notikumi starp Libānu un Izraēlu, īpaši 90. gados un 2006. gadā veicināja negatīvu Izraēlas tēlu Libānas sabiedrībā, attiecīgi Libānas prezidentam vai citiem pārstāvjiem komunikācija ar Izraēlu varētu izraisīt sabiedrības atbalsta zudumu un iespējams novestu pie amata zaudēšanas. Līdz pat 2022. gadam, kad beidzās Libānas prezidenta Mišela Auna mandāta termiņš, līderi ir galvenokārt bijuši aizņemti ar iekšpolitikas problēmām, vai paši bijuši noskaņoti pret Izraēlu, līdz ar to izskaidrojams arī tas, ka sarunas par attiecību normalizāciju starp Libānu un Izraēlu nav notikušas. Iespējams, ka Libānas līderi līdz šim nav saskatījuši potenciālus ieguvumus no sarunām ar Izraēlu.

Būtiska ir arī līdera politiskā piederība. Līdz šim Libānas līderi ir bijuši Hezbollah vai Sīrijas sabiedrotie, attiecīgi attiecību uzlabošana ar Izraēlu būtu sarežģīta, ņemot vērā plašāku kontekstu. Pat ja Libānas līderi uzskatītu, ka attiecību uzlabošana ar Izraēlu kalpotu Libānas interesēm, līderi ierobežotu valsts līmeņa spiediens, jo iekšpolitikas aktori lielākoties ir noskaņoti pret Izraēlu. Divu līmeņu spēļu pieeja atspoguļo to, ka lai gan starptautiskajā līmenī būtu racionāli Libānai iesaistīties sarunās un normalizēt attiecības ar Izraēlu, valsts līmeņa spiediena dēļ šis lēmums var patiesībā būt neracionāls un kaitēt valsts vadītāju politiskajam kapitālam, kā arī novest pie iekšpolitikas problēmu pasliktināšanās.¹²⁴

3.1.5. Libānas uzvaras komplekts

Jebkurai Libānas amatpersonu saskarsmei ar jautājumu par attiecībām ar Izraēlu jāņem vērā sabiedrības spiediens, kas lielākoties ir noskaņots pret šo kaimiņvalsti. Darba autore pēta Libānas uzvaras komplektu jeb *win-sets* attiecību normalizācijai ar Izraēlu un to, kāpēc attiecību normalizācija ar Izraēlu ir Libānas interesēs.

Drošība

Kā galveno ieguvumu darba autore uzskata drošības situācijas stabilizēšanu un uzlabošanu. Pastāvīgais konflikts uz Libānas – Izraēlas robežas rada nopietnu apdraudējumu valsts iedzīvotājiem un infrastruktūrai. Libānas iedzīvotāji pēdējo 100 gadu laikā ir vairākkārt cietuši no militāriem konfliktiem un ir neapmierināti ar nestabilo drošības situāciju.

Kopš Hamās uzbrukuma Izraēlai 2023. gada oktobrī un tam sekojošās Izraēlas pretreakcijas ir nogalināti aptuveni 400 libānieši, tostarp civiliedzīvotāji un žurnālisti, tostarp

¹²⁴ Putnam, R. (1988). Diplomacy and Domestic Politics: The Logic of Two-Level Games." *International Organization*, 42(3). p. 434.

desmitiem tūkstošu Libānas civiliedzīvotāju ir bijuši spiesti pamest savas mājas, lai atrastos drošībā, tāpat arī nodarīts kaitējums lauksaimniecībai Libānas dienvidu robežas teritorijā.¹²⁵

Drošības situācijas uzlabošana ir būtiska valsts ekonomikas stabilizācijai. Spriedzes saasināšanās uz Libānas — Izraēlas robežas atstājusi sliktu iespaidu uz tūrisma industriju. Daudzas valstis ir izsludinājušas brīdinājumu nedoties uz Libānu, tāpat aicinājušas savus pilsoņus pamest šo valsti, vairākas aviokompānijas ir pārtraukušas lidojumus.¹²⁶ Tūrisms ir ļoti svarīga Libānas ekonomikas nozare, 2018. gadā tūrisma industrijas ienākumi sniedza aptuveni 3,8 miljardus ASV dolāru pieensumu valsts ekonomikai, kas sastādīja aptuveni 7% no IKP. Tāpat arī tūrisma nozare radīja daudz darbavietu.¹²⁷ Lai gan Libānas ekonomikas sabrukuma pamatā nav konflikts ar Izraēlu, attiecību normalizācija uzlabotu drošības situāciju, kas pozitīvi ietekmētu arī Libānas ekonomiku.

Miers ar Izraēlu novērstu civiliedzīvotāju bojāeju, novērstu turpmākus bojājumus Libānas infrastruktūrai, kā arī veicinātu labvēlīgu vidi ekonomikas uzlabošanai.

Ekonomiskās iespējas

Atskatoties vēsturē un citu arābu valstu miera līgumu parakstīšanā ar Izraēlu secināms, ka miera līgums ir sniedzis noteiktas priekšrocības un pieensumu valstu ekonomikai. Libānas kaimiņvalsts Jordānija parakstīja miera līgumu ar Izraēlu 1994. gada 26. oktobrī, līgums ne tikai paredzēja normalizēt abu valstu attiecības, bet arī sadarbību enerģētikas un ūdens resursu jomā. Līdzīgi kā Libānā, arī Jordānijā problēmas radījis lielais palestīniešu bēgļu skaits. Jordānijas gadījumā miera līgums ar Izraēlu palīdzēja stabilizēt šo situāciju un ir savā ziņā sniedzis arī lielāku ietekmi uz Palestīnas jautājuma risināšanu. Līdzīgi kā Libānā, arī Jordānijas sabiedrība nebija labvēlīgi noskaņota attiecībā pret mieru ar Izraēlu, īpaši pēc 2023. gada notikumiem, tomēr Jordānijas — Izraēlas vienošanās joprojām ir spēkā.¹²⁸

Jordānijai ir daudz ieguvumu no attiecību normalizācijas ar Izraēlu. Starp valstīm ir sadarbība drošības jomā, palielinājusies tirdzniecība caur Jordānijas ostām, Izraēla piegādā Jordānijai ūdeni un dabasgāzi. Papildus ieguvumiem no Izraēlas, ASV atlaida Jordānijai parādu aptuveni 700 miljonu ASV dolāru apmērā un piedāvāja jaunu tirdzniecības darījumu, kas kalpoja Jordānijas ekonomikas uzlabošanai.¹²⁹ Attiecību normalizācija ar Izraēlu palīdzēja

¹²⁵ Yahya M. (2024). Israel's Next Front? Iran, Hezbollah, and the Coming War in Lebanon. *Foreign Affairs*. Pieejams: <https://www.foreignaffairs.com/israel/israels-next-front> [skatīts 24.04.2024.]

¹²⁶ *Lebanese Tourism Suffers Massive Losses Due to Border Tensions with Israel*. (2023). Arab World Press. Pieejams: <https://awp.net/en/stories/lebanese-tourism-suffers-massive-losses-due-to-border-tensions-with-israel/> [skatīts 20.04.2024.]

¹²⁷ *Tourism*. (2024). Invest in Lebanon. Pieejams: http://investinlebanon.gov.lb/en/sectors_in_focus/tourism [skatīts 20.04.2024.]

¹²⁸ Susser, A. (2021). Peace with Israel; Jordan's profit and loss account. *Middle Eastern Studies*, 57(3). p. 445-448

¹²⁹ Ibid. p.448

uzlabot arī Jordānijas attiecības ar Amerikas Savienotajām Valstīm. Būtiski piebilst, ka Jordānija nav pārstājusi cīnīties arī par palestīniešu tiesībām.

Darba autore uzskata, ka līdzīgus ieguvumus attiecību normalizācija ar Izraēlu sniegtu arī Libānai, kas pašlaik cieš no ekonomiskās krīzes jau vairāku gadu garumā. Attiecīgi, Libānai būtu labvēlīgs miera līgums, kas paredzētu arī ekonomisko sadarbību starp valstīm.

Palestīniešu bēgļu jautājums

Kā viens no iemesliem Libānas nevēlēšanai normalizēt attiecības ar Izraēlu ir, lai neļautu palestīniešu bēgļiem kļūt par pastāvīgiem iedzīvotājiem, baidoties no demogrāfiskās nelīdzsvarotības par labu sunnītiem. Joprojām nav rasts ilgtspējīgs risinājums humanitārajām, sociālajām, politiskajām un drošības problēmām, ar kurām saskaras bēgļi Libānā.¹³⁰

Lai izdotos normalizēt attiecības starp Izraēlu un Libānu, miera līgumam būtu arī jāparedz palestīniešu bēgļu sloga mazināšana Libānā. Saskaņā ar ANO Palestīnas bēgļu palīdzības un darba aģentūras (*UNRWA*) 2023. gada datiem, Libānā ir reģistrēti aptuveni 489 292 palestīniešu bēgļi.¹³¹ Lielais palestīniešu bēgļu daudzums Libānai ir smags slogs, tādēļ arābu — Izraēlas miera sarunās Libāna vēsturiski paudusi stingru nostāju par labu palestīniešu tiesībām atgriezties Palestīnā — Izraēlā.

Valsts līmenī spiediens risināt bēgļu jautājumu var veicināt Libānas līderu motivāciju iesaistīties sarunās ar Izraēlu.

Šebas fermu teritorija

Kā jau minēts iepriekš 1981. gadā Izraēla anektēja Šebas fermu teritoriju, kas atrodas uz Libānas – Sīrijas robežas. Pateicoties Hezbollah, šis jautājums par Libānas robežas teritoriju aneksiju ir ticis politizēts un arī Libānas valdība ir tiekusies panākt teritoriju atgūšanu.¹³² Sarunām par attiecību normalizāciju būtu jāiekļauj arī jautājums par Šebas fermu teritoriju, kuru Libāna vēlas atgūt. Lai gan vienošanās par jūras robežu demarkāciju tika panākta 2022. gadā, jautājums par sauszemes robežām joprojām nav atrisināts.

Apkopojot 3.1. nodaļu par Libānas iekšpolitiku var secināt, ka Libānas iekšpolitiskās problēmas sakņojas tās politiskajā sistēmā, reliģisko grupu nelīdzsvarotībā, kā arī savas politiskās kultūras nepilnībās. Valsts ir stabila tikai periodos, kad reģionālā vide ir stabila un labvēlīga, bet jebkuru reģionālu satricinājumu gadījumā Libāna ir viena no pirmajām valstīm, kuru šī reģionālā nestabilitāte spēcīgi ietekmē. Libānas līderiem, vedot sarunas ar Izraēlu, ir

¹³⁰ Picard E. & Ramsbotham A. (2012). Reconciliation, reform and resilience: Positive peace for Lebanon. *Conciliation Resources*. p. 73. Pieejams: https://rc-services-assets.s3.eu-west-1.amazonaws.com/s3fs-public/accord24_IsraelandPeaceinLebanon.pdf [skatīts 22.04.2024.]

¹³¹ *Where We Work*. (2024). The United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East. Pieejams: <https://www.unrwa.org/where-we-work/lebanon> [skatīts 22.04.2024.]

¹³² Kaufman, A. (2006) The Israel-Hezbollah Conflict and the Shebaa Farms, *The Joan B. Kroc Institute for International Peace Studies Policy Brief*, No. 13, p 3.

jāapsver jebkura nolīguma iekšpolitiskās sekas, jo piekāpšanās Izraēlai var saskarties ar sabiedrības un dažādu politisko aktoru, piemēram, Hezbollah, pretestību. Tieši risks iestāties pret Hezbollah interesēm ir viens no galvenajiem šķēršļiem attiecību normalizācijai un sarunām starp Libānu un Izraēlu.

Pēc darba autores domām, Libānas ieguvumi no miera līguma ar Izraēlu ir vērā ņemami un uzlabotu pašreizējo situāciju. Lai panāktu attiecību normalizāciju starp Libānu un Izraēlu, Libānas centrālajai valdībai ir skaidri jādefinē potenciālie ieguvumi no šādas vienošanās. Problēmas šajā uzdevumā raisa sabiedrības zemo uzticības līmeni centrālajai valdībai. Attiecīgi var nonākt pie secinājuma, ka tik liela mēroga vienošanās kā miera līgums starp Libānu un Izraēlu vispirms prasītu Libānas iekšpolitisko problēmu risināšanu.

Libānas centrālās valdības vājums rada nopietnu apdraudējumu Libānai, jo ir radīti labvēlīgi apstākļi vēl lielākai Hezbollah un Irānas ietekmei valstī. Lai mazinātu Hezbollah pausto draudu Izraēlai, jāatrisina gadiem ieilgušās Libānas iekšpolitiskās problēmas. Hezbollah ilgtspējība Libānā ir atkarīga galvenokārt no sabiedrības atbalsta, turklāt iespējamība, ka atbalsts Hezbollah drīzumā samazināsies ir maza, tādēļ Libānas centrālajai valdībai ir vispirms jāatjauno sabiedrības uzticība valsts iestādēm un ir jāizdara daudz lielāks spiediens uz Hezbollah.

Patnams atzīmē valsts pārstāvja būtisko lomu starptautisko sarunu vešanā, kur aktora autoritātei savā sabiedrībā var būt izšķiroša loma vienošanās ratifikācijai valsts līmenī.¹³³ Tā kā Libānas sabiedrība ir nogurusi no politiskās elites korupcijas un valsts attīstības trūkuma, domājams, ka atbalsta gūšana par šādu vienošanos būtu gandrīz neiespējama. Turklāt jāņem vērā arī Hezbollah būtiskā ietekme Libānas iekšpolitikā, bez kuras piekrišanas arī noslēgt vienošanos starp Libānu un Izraēlu būtu maz iespēju.

Analizējot Libānas valsts līmeņa ietekmi uz attiecībām ar Izraēlu jāsecina, ka Libānas sabiedrības vairākums un tādi veto spēlētāji kā Hezbollah apgrūtina valsts līderu iesaistīšanos sarunās ar Izraēlu. Jebkuras starptautiskas vienošanās būtiska komponente ir arī vienošanās ratifikācija valsts līmenī, līdz ar to analizējot potenciālās preferenču proporcijas valsts līmenī attiecībā uz attiecību normalizāciju ar Izraēlu, Libānas līderi apzinās, ka sabiedrības vairākums visdrīzāk neapstiprinātu miera līgumu starp abām valstīm pat ja vienošanās tiktu panākta starptautiskajā līmenī. Attiecīgi valsts līmeņa spiediens kavē attiecību normalizāciju ar Izraēlu.¹³⁴

¹³³ Putnam, R. (1988). Diplomacy and Domestic Politics: The Logic of Two-Level Games." *International Organization*, 42(3). p. 428.

¹³⁴ Ibid. p. 427-430.

Libānas politiskie aktori ir iestrēguši un viņu darbības ir ierobežotas, jo jāapmierina daudzas pretrunīgas intereses gan valsts ārpolitikā, gan iekšpolitikā. Tāpat pastāv risks, ka pieņemot lēmumu, kas valsts līmenī vai starptautiskajā vidē kādu neapmierina, Libānas situācija var pasliktināties, attiecīgajai iekšpolitikas grupai vai starptautiskam spēlētājam (Irānai, Sīrijai, ASV) tiecoties mainīt situāciju. Libānas sašķeltā sabiedrība, tādi veto spēlētāji kā Hezbollah veicina ļoti sadrumstalotu un bieži paralizētu politisko sistēmu, kurā vienprātības panākšana ir sarežģīta un lēna, un, kur svarīgu lēmumu pieņemšana nonāk strupceļā, jo iesaistītie dalībnieki nespēj vienoties. Šie valsts līmeņa faktori atstāj iespaidu arī uz Libānas ārpolitiku un attiecībām ar Izraēlu. Attiecīgi var secināt, ka Libāna neiesaistās sarunās ar Izraēlu iekšpolitikas apsvērumu dēļ.

3.2. Izraēlas iekšpolitika

Šajā apakšnodaļā ir analizēti iekšpolitikas faktori, kas ietekmē Izraēlas attiecības ar Libānu. Izraēlā Libāna lielākoties asociējas ar draudu nacionālajai drošībai, kas ir likumsakarīgi abu valstu attiecību vēstures kontekstā, kā arī situācijai mūsdienās. Darba ietvaros nav paredzēts sniegt visaptverošu analīzi par Izraēlas iekšpolitiku, tādēļ darba autore noteikusi laika periodu no 1990. gadiem līdz mūsdienām, izpētot galveno veto spēlētāju ietekmi uz Libānas — Izraēlas attiecībām, drošības jautājuma centrālo lomu Izraēlas politikā, Izraēlas uzvaras komplektu attiecību normalizācijai ar Libānu, kā arī galvenā sarunu vedēja lomu.

Izraēla ir parlamentāra demokrātiska republika bez formālas konstitūcijas, kurā izpildvarai ir jānodrošina likumdošanas atbalsts. Knesets (*Knesset*) jeb Izraēlas parlaments ir valsts augstākais likumdevējs orgāns. Problēmas Izraēlas iekšpolitikā izriet no daudzajām veto iespējām sistēmā, nevis no formāliem konstitucionāliem mehānismiem. Daudzpartiju koalīciju veidošana noved pie valdības nestabilitātes.¹³⁵

Daniela Poppi (*Daniel Poppi*) pētījumā par iekšpolitikas konfliktiem Izraēlā, Palestīnā un Libānā paudusi viedokli, ka galvenie Izraēlas iekšpolitikas jautājumi ir teritoriālā paplašināšanās un demogrāfija. Viņaspriekš, šie abi jautājumi ir arī galvenais šķērslis mieram ar palestīniešiem un Izraēlas kaimiņvalstīm.¹³⁶ Kopš 1967. gada kara Izraēla ir okupējusi Gazas joslu un Jordānas Rietumkrastu, kas ir palestīniešiem piederoša teritorija. Izraēla laika gaitā ir sākusi būvēt ebreju apmetnes šajās teritorijās un liegusi palestīniešiem dibināt savu valsti un

¹³⁵ Fendius E. M. (2014). *Democracy and Conflict Resolution : The Dilemmas of Israel's Peacemaking*. Syracuse University Press. p. 43.

¹³⁶ Ioppi D., Tocci N. & Karam K. (2006). Domestic Politics and Conflicts in the cases of Israel, Palestine and Lebanon. *EuroMeSCo Research Project*. Lisboa: p.7

pārvaldīt savas teritorijas. Līdz šim Izraēlas līderi nav bijuši gatavi atteikties no šīm teritorijām, tāpat arī daudzu Izraēlas iedzīvotāju skatījumā šīs teritorijas pienākas Izraēlai.

Grāmatā *Democracy and Conflict Resolution: The Dilemmas of Israel's Peacemaking* autori pēta, kā iekšpolitiskie apstākļi Izraēlā ietekmē Izraēlas un Palestīnas konfliktu par okupētajām teritorijām. Tiek secināts, ka iekšpolitika būtiski ierobežo gan Izraēlas, gan Palestīnas līderu iespējas lēmumu pieņemšanā. Izraēlas politiskā sistēma tiek raksturota kā sadrumstalota un līderiem jāērēķinās ar to, ka neskatoties uz sabiedrības vairākuma atbalstu, mazākuma stingra nostāja pret teritoriālo kompromisu ar Palestīnu var apturēt lēmuma pieņemšanu.¹³⁷ Lai gan minētais pētījums ir attiecināms uz Izraēlas un Palestīnas attiecībām, tas sniedz izpratni arī par iekšpolitiskajiem faktoriem, kas ierobežo Izraēlas attiecības ar Libānu. Protams, nevar salīdzināt Izraēlas — Palestīnas attiecības ar Izraēlas — Libānas attiecībām, tomēr lēmumu pieņemšana par Palestīnu sniedz vispārēju ieskatu Izraēlas iekšpolitikā.

Autoru galvenais arguments ir tāds, ka ja centrālās valdības politiskās institūcijas ļauj mazām stingrām grupām uzlikt veto teritoriālām koncesijām, kļūst grūti ieviest politikas izmaiņas, pat ja lielākā daļa iedzīvotāju atbalsta pieņemto lēmumu. Ja ir vairāki punkti, kuros lēmumiem var uzlikt veto, jebkurai valdībai tiek uzlikti noteikti ierobežojumi starptautiskās sarunās, tādējādi kavējot politikas izmaiņas. Spēja piekāpties vai ieviest politikas izmaiņas, piemēram, pamest okupētās palestīniešu teritorijas, ir atkarīga no pārvaldes institūciju uzbūves. Izraēlas politiskā sistēma sniedz vairākas veto iespējas, līdz ar to lēmumu pieņemšana mēdz būt sarežģīta un pat nelielas opozīcijas grupas var apturēt politikas izmaiņas. Izraēlā ir daudz politisko partiju un vēlēšanu sliekšnis ir ļoti zems, līdz ar to izplatītas ir koalīcijas valdības, kurās apvienojas daudzas partijas, bieži ar pretrunīgu politisko nostāju. Kopumā Izraēlas politisko sistēmu var raksturot kā sadrumstalotu.¹³⁸

3.2.1. Drošības jautājums

Jau sākot ar Izraēlas dibināšanu 1948. gadā, valsts ir nepārtraukti saskārusies ar apdraudējumu no kaimiņos esošajām valstīm, tādēļ drošības jautājumi ir bijuši Izraēlas politikas dominējošais aspekts kopš valsts pirmsākumiem. Darba autore uzskata, ka būtisks apsvērumus Izraēlā, kas ietekmē tās attiecības ar Libānu ir nacionālā drošība, tādēļ sekojošajā apakšnodaļā pētīta drošības centrālā loma Izraēlas iekšpolitikā un ārpolitikā.

Apzinoties pastāvošos draudus no kaimiņvalstīm, Izraēla jau kopš neatkarības pirmsākumiem uzsāka strauju militarizāciju, lai cīnītos pret palestīniešu un arābu radītajiem

¹³⁷ Fendius E. M., Haklai O., Spruyt H. (2014). *Democracy and Conflict Resolution : The Dilemmas of Israel's Peacemaking*. Syracuse University Press. p. 30.

¹³⁸ Ibid. p. 32, 36 – 39.

draudiem, kā rezultātā izveidojās spēcīgs drošības sektors, kurā dominē ebreji. Izraēlas Aizsardzības spēkiem bija būtiska loma valsts veidošanā un militārpersonas bija iesaistītas arī ārpolitikas lēmumu pieņemšanā. Militarizācija īpaši pastiprinājās pēc 1967. gada Sešu dienu kara, lai saglabātu kontroli pār okupētajām Palestīnas teritorijām, kā arī atturētu turpmākus uzbrukumus no kaimiņvalstīm. Konflikti ar palestīniešiem un citām arābu valstīm turpinājās, un okupēto teritoriju saglabāšana drošības nolūkos kļuva vēl svarīgāka. Izraēla laika gaitā kļuva par militāri spēcīgāko valsti Tuvajos Austrumos un tiecās attīstīt atturēšanas spējas, lai nākotnē mazinātu apdraudējumu nacionālajai drošībai.¹³⁹

No 1973. līdz 1982. gadam Izraēla piedzīvoja būtiskas izmaiņas iekšpolitikā. Valsts galvenais uzdevums kļuva uzlabot Izraēlas Aizsardzības spēkus un atturēšanas spējas. Gandrīz puse no valsts budžeta šajā periodā tika atvēlēta Aizsardzības spēkiem, būtiski veidojot politiskos lēmumus saistībā ar Izraēlas izaugsmi. Militārās jomas pārstāvji bieži iesaistījās politikā pēc aiziešanas pensijā, līdz ar to Aizsardzības spēku ietekme valsts institūcijās pieauga. Par Izraēlas prioritāti kļuva drošība un apbruņošanās, un lēmumu pieņemšanā tika ņemta vērā lēmumu ietekme uz drošības situāciju.¹⁴⁰ Šajā ziņā lielas izmaiņas Izraēlas iekšpolitikā nav notikušas līdz pat mūsdienām, jo drošība joprojām ieņem centrālo lomu Izraēlas politikā. Izraēlai ir otrais lielākais militārais budžets Tuvajos Austrumos un katru gadu aizsardzības nozares budžets tikai palielinās. Salīdzinot ar 2022. gadu, 2023. gadā militārie izdevumi pieauga par 24 procentiem saistībā ar Hamās uzbrukumu un tam sekojošo karu Gazas joslā.¹⁴¹

Izraēla bieži tiek uztverta kā reģionāla lielvara, tomēr ebreju valsts ievērojamais militārais spēks neattur tās ienaidniekus no uzbrukumiem. Mūsdienās drošības apdraudējumu Izraēlai rada bruņotas nevalstiskas organizācijas (Hezbollah, Hamās), nevis arābu valstu koalīcija, tomēr ienaidnieku mērķis joprojām nemainīgs – Izraēlas iznīcināšana. Izraēlas nacionālās drošības stratēģija balstās uz cionista Zeva Džabotinska (*Zeev Jabotinsky*) “*iron wall*” ideju, ka miers iestāsies tad, kad ienaidnieki sapratīs, ka vardarbība ir neefektīva un dialogs ir izdevīgāks. Šī ideja izskaidro Izraēlas nepārtraukto drošības sektora attīstīšanu, jo līderi uzskata, ka Izraēlas militārās spējas atturēs tās ienaidniekus no uzbrukuma, apzinoties, ka Izraēlu nav iespējams ievainot. Izraēlas līderi parasti cenšas konfliktus risināt ar diplomātijas palīdzību, tomēr nepieciešamības gadījumā tiek izmantots arī militārs spēks, lai aizsargātu

¹³⁹ Barak O. (2017). *State Expansion and Conflict*. Cambridge: Cambridge University Press. p.148.

¹⁴⁰ Ioppi D., Tocci N. & Karam K. (2006). Domestic Politics and Conflicts in the cases of Israel, Palestine and Lebanon. *EuroMeSCo Research Project*. Lisboa.. p.8

¹⁴¹ Global military spending surges amid war, rising tensions and insecurity. (2024) *Stockholm International Peace Research Institute*. Pieejams: <https://www.sipri.org/media/press-release/2024/global-military-spending-surges-amid-war-rising-tensions-and-insecurity> [skatīts 25.04.2024]

savas drošības intereses.¹⁴² Vēstures gaitā pierādījies, ka Izraēlas līderi ir gatavi izmantot spēku lai mazinātu draudus valsts drošībai un Izraēla bieži ir kritizēta par savām militārajām darbībām, piemēram, par 2006. gada karu Libānā, tāpat arī militārajām operācijām Gazas joslā 2023. un 2024. gadā.

Izraēlas līderu prioritāte ir nacionālā drošība, un arī jautājums par attiecībām ar Libānu tiek skatīts caur drošības dimensiju. Kā jau secināts iepriekšējās darba nodaļās, Libāna apdraud Izraēlas nacionālo drošību. Darba autore uzskata, ka attiecību normalizācija ar Libānu uzlabotu drošības situāciju Izraēlā, tomēr jautājums ir par to, cik gatava būtu Izraēla risināt konfliktu ar Libānu. Izraēla konstanti saskaras ar drošības draudiem, līdz ar to tas var mudināt politiķus pieņemt stingrāku nostāju jautājumos arī par Libānu. Lai mazinātu sabiedrības bažas par drošību, Izraēlas pretreakcija Hezbollah provokācijām vienmēr ir bijusi spēcīga, kas savukārt atstāj sliktu iespaidu uz attiecībām starp abām valstīm.

Izraēlas aizsardzības jomas pārstāvjiem ir nozīmīga loma arī ārpolitikā, tostarp politikas veidošanā un lēmumu pieņemšanā attiecībā uz Libānu, kas var novest pie agresīvākas politikas, saskaroties ar drošības draudiem. Piemēram, 2006. gadā Izraēla īstenoja skarbu pretreakciju Hezbollah provokācijām, kas būtiski ietekmēja Libānas un Izraēlas attiecības. Ņemot vērā Izraēlas aizsardzības spēku ietekmi, Izraēlas politiķiem bieži nākas pielāgoties un ņemt vērā militārās jomas pārstāvju viedokļus.¹⁴³

3.2.2. Reliģijas, nacionālisma un labējo partiju ietekme

Reliģiozitātes spektrs Izraēlā ir plašs – kamēr daži iedzīvotāji ir ļoti reliģiozi, citi ir sekulāri domājoši. Kopš 1967. gada Izraēlas sabiedrībā ir pieaudzis reliģiskais nacionālisms, kas atstājis iespaidu uz valsts īstenoto politiku, sabiedrību, kā arī attieksmi pret palestīniešu tiesībām uz savu valsti. Nacionālisms ietekmējis arī Izraēlas ārpolitiku un aizsardzības politiku, kas atstāj iespaidu arī uz Izraēlas attiecībām ar arābu valstīm.¹⁴⁴

Cionisma un labējo politisko kustību uzplaukums ir cieši saistīts ar jautājumu par Palestīnu. Lielbritānijas 1917. gada Balfūras deklarācija bija pirmsākumi Izraēlas valsts izveidei, tā apstiprināja ebreju tautas tiesības uz valsts izveidošanu Palestīnas teritorijās, liekot pamatu vienam no sarežģītākajiem konfliktiem līdz pat mūsdienām. Tā kā Palestīnas iedzīvotāji izteica pretenzijas un īstenoja sacelšanos pret Balfūras deklarāciju, 1922. gada jūnijā Lielbritānijas valdība izdeva “Čērčila balto grāmatu” (*Churchill White Paper*), cenšoties

¹⁴² Eisenkot G., Siboni G. (2019) Guidelines for Israel's National Security Strategy. *The Washington Institute for Near East Policy. Policy Focus 160*. p. IV, VI

¹⁴³ Sheffer G. (2018). The Security Network and Its Impact on Israeli Politics. *Israel Studies*, 23(3). p.257, 258

¹⁴⁴ Scham, P. (2018). A Nation That Dwells Alone: Israeli Religious Nationalism in the 21st Century. *Israel Studies*, 23(3). p. 207.

mazināt spriedzi un sadursmes starp ebrejiem un palestīniešiem. Neskatoties uz to, ka arī šis dokuments apstiprināja plānu veidot ebreju valsti Palestīnas teritorijās, tika precizēts, ka Balfūras deklarācija attieksies tikai uz apgabalu uz rietumiem no Jordānas upes, neietverot “Transjordānu” austrumos, kas samazināja ebrejiem atvēlētās teritorijas. Šis lēmums izraisīja dažādas cionistu reakcijas, kamēr lielākā daļa Pasaules Cionistu organizācijas līderu pieņēma britu plānu atdalīt Transjordānu no Palestīnas mandāta, daži ebreji uzstāja uz savām tiesībām kontrolēt visu Palestīnas teritoriju. Attiecīgi Izraēlas politikā galvenā atšķirība starp labējo un kreiso politikas virzienu ir tā, ka labējie uzskata, ka ebrejiem ir tiesības apmesties teritorijās uz austrumiem no Jordānas upes.¹⁴⁵ Tāpat Izraēlā galēji labējie tiek saistīti ar ekstrēmiem pasākumiem, lai saglabātu kontroli pār Rietumkrastu un Gazas joslu, un “Lielās Izraēlas” koncepciju. Galēji labējām partijām ir agresīva nostāja pret palestīniešiem un arābu valstīm – tiek izmantota reliģija un svēto rakstu interpretācijas, lai attaisnotu palestīniešu tiesību ierobežošanu, tāpat arī pēc 1967. gada okupēto teritoriju aneksiju.¹⁴⁶

Cionisma¹⁴⁷ pieaugums ir pastiprinājis konfliktu starp Izraēlu, Palestīnu un arābu valstīm, tostarp Libānu. Pieaugot cionisma popularitātei ebreju vidū kopš 2002. gada gan sekulāri domājošie, gan reliģiozie ebreji kā priekšnoteikumu miera līgumam ar palestīniešiem uzsvēra to, ka palestīniešiem jāatzīst, ka Izraēla ir ebreju valsts. Tāpat novērojamas valsts un jūdaisma tuvināšanās, kas iespaidojis arī Izraēlas ārpolitiku. Attālināšanās no sekulārisma īpaši ietekmējusi palestīniešus, jo labējās grupas sāka izmantot reliģiju, lai attaisnotu palestīniešu teritoriju okupāciju, apmetņu būvēšanu, kā arī lai noraidītu Palestīnas valsts izveidi.¹⁴⁸

Kopš 2009. gada vēlēšanās Izraēlas Likud partijas un citu labēji noskaņoto partiju mandātu skaits valdībā ir pakāpeniski palielinājies.¹⁴⁹ Pēdējās desmitgadēs Izraēlas sabiedrība ir virzījies uz politiski labējo pusi, un 2022. gadā lielākā daļa (62 %) iedzīvotāju vēlēšanās balsoja par labējām partijām. Premjerministrs Benjamins Netanjahu, kurš vada partiju Likud, vada lielāko labējo frakciju Knesetā. Pēc 2022. gada vēlēšanās Netanjahu izveidoja valdību, kas ietvēra piekāpšanos galēji labējām partijām, kā rezultātā tika izveidota konservatīvākā

¹⁴⁵ Robert O. F. (2008). *Contemporary Israel: Domestic Politics, Foreign Policy, and Security Challenges*, Taylor & Francis Group. p.22-23.

¹⁴⁶ Perliger, A. (2012). *Conceptualizing the Far Right. In Challengers from the Sidelines: Understanding America's Violent Far-Right*. Combatting Terrorism Center at West Point. p.13

¹⁴⁷ Reliģiski nacionālistiska politiska kustība (kopš 19. gs. beigām) par visu ebreju sapulcināšanu viņu vēsturiskajā pirmdzimtenē, ebreju valsts atjaunošanu un stiprināšanu, ebreju pārceļošanu uz Izraēlu un arābu izstumšanu no šī reģiona.

Tēzauris, Pieejams: <https://tezaurs.lv/cionisms:1>

¹⁴⁸ Scham, P. (2018). A Nation That Dwells Alone: Israeli Religious Nationalism in the 21st Century. *Israel Studies*, 23(3). p. 210.

¹⁴⁹ Tutelman I. (2018). The Crumbling Israeli Left-Wing and Netanyahu's Power. *Washington Institute*. Pieejams: <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/crumbling-israeli-left-wing-and-netanyahus-power> [skatīts 20.04.2024.]

Izraēlas valdība valsts vēsturē.¹⁵⁰ Netanjahu kā premjerministrs un Likud partijas vadītājs ir nostiprinājis savu amatu un savu autoritāti kā labākais kandidāts, kas spēj stāties pretī ģeopolitiskās situācijas radītajiem izaicinājumiem un aizsargāt Izraēlu.¹⁵¹ Likud partijas galvenie principi ietver stingru nostāju pret teritoriālu piekāpšanos palestīniešiem un oficiāli partija iebilst pret Palestīnas valsts izveidi.¹⁵²

Neskatoties uz labējo partiju pārkāpumu Izraēlas politikā, 2020. gadā Izraēla parakstīja miera līgumus ar Persijas līča valstīm. Tiesa, situācija bija vienkāršāka, jo Izraēla nekad nav bijusi iesaistīta tiešā konfliktā ar Apvienotajiem Arābu Emirātiem vai Bahreinu, līdz ar to, šo līgumu parakstīšana bija vieglāka un neprasija īpašu piekāpšanos no iesaistītajām pusēm. Lai gan labēji noskaņoto partiju dominance Izraēlā pati par sevi nebūtu šķērslis attiecību normalizēšanai ar Libānu, par labu šādai vienošanās būtu kreiso un centrisko politisko partiju dominance, kas būtu pretimnākošāka un vairāk gatava piekāpties Libānas prasībām. Nacionālisma un labējo partiju popularitātes pieaugums Izraēlā noved pie stingrākas pieejas drošības jautājumiem, jo labējās partijas parasti iestājas par spēcīgu militāru reakciju uz apkārtējiem draudiem, tāpat galēji labējie politiķi var iebilst pret miera sarunām ar Libānu, īpaši ja tas prasītu atteikšanos no Šebas fermu teritorijām vai palestīniešu bēgļu tiesībām atgriezties okupētajās zemēs.

Viena no būtiskākajām Izraēlas iekšpolitikas problēmām ir saistīta ar Palestīnu. Labējās politikas piekritēji sarežģī centienus panākt miermīlīgu Izraēlas un Palestīnas konflikta atrisinājumu, kas savukārt var ietekmēt arī Libānas nostāju attiecībā pret Izraēlu. Kā minēts iepriekš, attiecību normalizācija ar Libānu visdrīzāk ietvertu arī palestīniešu bēgļu tiesības atgriezties Izraēlas okupētajās teritorijās, kas tiktu pretrunīgi vērtēts Izraēlas politiskajās aprindās un sabiedrības daļā, kas neatbalsta palestīniešu tiesības uz savu valsti. Tāpat Libānā esošo bēgļu atgriešanās Izraēlā mazinātu ebreju pārsvaru un potenciāli novestu pie konfliktu pieauguma starp ebrejiem un palestīniešiem. Izraēlas līderi nebūtu gatavi uzņemties šādu risku.

3.2.3. Galvenais sarunu vedējs

Kā galvenos sarunu vedēju jeb *chief negotiator* no Izraēlas puses var identificēt premjerministru, kuram līdzīgi kā Libānas prezidentam ir būtiska loma starptautiskajās sarunās

¹⁵⁰ Hess E. (2024). What Israel's Political Landscape Says About the Course of the War in Gaza. *Council on Foreign Relations*. Pieejams: <https://www.cfr.org/in-brief/what-israels-political-landscape-says-about-course-war-gaza> [skatīts 20.04.2024.]

¹⁵¹ Tuttelman I. (2018). The Crumbling Israeli Left-Wing and Netanyahu's Power. *Washington Institute*. Pieejams: <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/crumbling-israeli-left-wing-and-netanyahus-power> [skatīts 20.04.2024.]

¹⁵² Netanyahu B. (2017). The Likud. *Israel Policy Forum*. Pieejams: <https://israelpolicyforum.org/likud/> [skatīts 21.04.2024.]

un jautājumos, kas saistīti ar divpusējām attiecībām. Laika posmā no 1994. gada līdz 2024. gadam Izraēlai ir bijuši 8 premjerministri.

Jitzaks Rabins (*Yitzhak Rabin*) otro reizi kļuva par Izraēlas premjerministru laika posmā no 1992. līdz 1995. gadam. Sava mandāta laikā Rabins iesaistījās sarunās ar Sīriju par miera līgumu, tomēr dažādu apstākļu dēļ sarunas līdz rezultātam nenoveda. Rabins bija sabiedrībā cienīts premjerministrs un, neskatoties uz to, ka ne visi piekrita viņa uzskatiem, sabiedrība viņam tomēr uzticējās. Tā kā būtisks bija arī jautājums par Palestīnu, premjerministrs Rabins iesaistījās sarunās arī par Palestīnas konflikta risināšanu.¹⁵³ Tieši Rabins iesaistījās Oslo sarunās un parakstīja Oslo vienošanos 1993. gada 13. septembrī ar Palestīnas Atbrīvošanas organizāciju, tāpat viņš noslēdza miera līgumu ar Jordāniju 1994. gadā.¹⁵⁴ Ņemot vērā to, ka sarunas starp Izraēlu un Sīriju 90. gados nenoveda līdz miera līgumam, tika atliktas cerības arī uz miera līgumu ar Libānu. Ar Jitzaku Rabinu premjerministra amatā bija zināmas cerības uz attiecību normalizāciju starp Izraēlu un Libānu, tomēr būtiska bija Sīrijas ietekme pār Libānu, kas liedza produktīvas sarunas starp abām valstīm. Jitzaks Rabins bija politiķis, kurš nebaidījās pieņemt nepopulārus lēmumus, ja vien tie nāk par labu Izraēlai. Rabina autoritāte Izraēlā, kā arī atvērtība risināt konfliktus ar arābu valstīm uzskatāma kā veicinošs faktors sarunām starp Izraēlu un Libānu. Premjerministrs tika nogalināts 1995. gadā, viņa slepkava bija izraēlietis, kurš iebilda pret Oslo vienošanos.¹⁵⁵

Premjerministra Ehuda Baraka laikā no 1999. līdz 2001. gadam, tika pieņemts lēmums pamest okupētās Libānas teritorijas. Viņš bija piederīgs *Labor* partijai, kas īsteno centriski-kreisu politiku un iestājās par Arābu — Izraēlas miera sarunām.¹⁵⁶

Premjerministra Ehuda Olmerta (*Ehud Olmert*) mandāta laikā no 2006. līdz 2009. gadam, Izraēla un Libānas Hezbollah iesaistījās karā. Ehuds Olmerts bija piederīgs centristu politiskajai partijai *Kadima*. Sava mandāta laikā Olemerts sadarbojās ar palestīniešiem, tāpat arī tiecās uzlabot Izraēlas atturēšanas spējas.¹⁵⁷

Visilgāk Izraēlas premjerministra amatu ir ieņēmis Benjamins Netanjahu, kurš ticis ievēlēts jau 3 reizes: no 1996. – 1999. gadam, no 2009 – 2021. gadam, kā arī no 2022. gada līdz

¹⁵³ Makovsky D. (2017). An Insider's View of How Rabin Almost Made Peace With Syria . *The Washington Institute for Near East Policy*. Pieejams: <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/insiders-view-how-rabin-almost-made-peace-syria> [skatīts 14.04.2024.]

¹⁵⁴ *The Oslo Accords and the Arab-Israeli Peace Process*. (n.d.). Office of the Historian, Foreign Service Institute. United States Department of State. Pieejams: <https://history.state.gov/milestones/1993-2000/oslo> [skatīts 14.04.2024.]

¹⁵⁵ Amos D. (2020). The Life and Legacy of Yitzhak Rabin: 25 Years Later. *Council on Foreign Relations*. Pieejams: <https://www.cfr.org/event/life-and-legacy-yitzhak-rabin-25-years-later> [skatīts 14.04.2024.]

¹⁵⁶ *Ehud Barak*. (2019). Prime Minister's Office. Pieejams: <https://www.gov.il/en/pages/barak> [skatīts 15.04.2024.]

¹⁵⁷ *Ehud Olmert*. (2021). Prime Minister's Office. Pieejams: <https://www.gov.il/en/pages/olmert> [skatīts 15.04.2024.]

mūsdienām. Netanjahu pārstāv iepriekšminēto labējo partiju Likud. Izraēlas valdības mājaslapā minēts, ka Netanjahu “ir cieši apņēmies panākt drošu un ilgstošu mieru ar visām Izraēlas kaimiņvalstīm un turpina strādāt pie šī mērķa sasniegšanas.”¹⁵⁸ Neskatoties uz atvērtību attiecību normalizācijai ar arābu valstīm, Netanjahu politiskās preferences nav labvēlīgas palestīniešiem. Neatkarīgas Palestīnas valsts izveidošanu Netanjahu uztver kā drošības draudu Izraēlai. Viņš uzskata, ka Izraēlas militārā spēka stiprināšana veicina mieru ar arābu valstīm, līdz ar to jautājumiem par drošību un spēka izmantošanu apdraudējumu gadījumā ir prioritāra loma.¹⁵⁹

No 2021. līdz 2022. gadam premjerministra amatu ieņēma Naftali Benets (*Naftali Bennett*) 2021–22), kurš tiek raksturots kā ultranacionālists un bija piederīgs politiski labējai partijai. Beneta laikā nekas neliecināja par viņa interesi vai nodomiem iesaistīties sarunās ar Libānu.¹⁶⁰

Jairs Lapids bija premjerministrs uz nepilnu gadu no 2022. gada jūlija līdz novembrim. Pretēji iepriekšējam premjerministram, Lapids pārstāvēja partiju *Yesh Atid*, kas ir centriska, cionistu, liberāla partija. Partijas ideoloģijā bija arī demokrātisko vērtību stiprināšana Izraēlā un minoritāšu grupu tiesību aizstāvība. Šis premjerministra politikas preferences bija labvēlīgas palestīniešiem, tāpat viņš atbalstīja attiecību normalizāciju ar arābu valstīm.¹⁶¹ Lapida laikā starp Izraēlu un Libānu tika noslēgta arī vienošanās par jūras robežu demarkāciju (skatīt 4.2. nodaļā).

Būtisks izaicinājums veiksmīgās divu līmeņu sarunās ir līdera esošā koalīcija. Līderi ir apņēmušies ieņemt noteiktas politikas pozīcijas un koalīcijas. Ja starptautiskā vienošanās apdraud šīs saistības vai rada nepieciešamību izveidot jaunu koalīciju ratifikācijai, līderis vilcināsies to atbalstīt, pat ja teorētiski darījums šķiet iespējams. Politikā varētu riskēt zaudēt dažus atbalstītājus, lai ratificētu starptautisku līgumu, taču, jo būtiskāki ir iespējamie zaudējumi, jo mazāka ir iespējamība, ka līderi to apstiprinās.¹⁶² Darba autore uzskata, ka šis faktors ir būtisks iemesls, kādēļ Izraēlas līderi neizrāda iniciatīvu uzsākt sarunas ar Libānu. Analizējot Izraēlas premjerministru politikas preferences secināms, ka vairums Izraēlas premjerministru no 1994. gada līdz mūsdienām ir bijuši piederīgi labējām politiskajām

¹⁵⁸ *Benjamin Netanyahu*. Prime Minister's Office. Pieejams: https://www.gov.il/en/pages/benjamin_netanyahu [skatīts 15.04.2024.]

¹⁵⁹ Naor, A. (2005). Hawks' Beaks, Doves' Feathers: Likud Prime Ministers between Ideology and Reality. *Israel Studies*, 10(3), p.177

¹⁶⁰ *Naftali Bennett*. (2023). Prime Minister's Office. Pieejams: <https://www.gov.il/en/pages/bennett> [skatīts 15.04.2024.]

¹⁶¹ *Yair Lapid*. (2023). Prime Minister's Office. Pieejams: <https://www.gov.il/en/pages/lapid> [skatīts 15.04.2024.]

¹⁶² Putnam, R. (1988). Diplomacy and Domestic Politics: The Logic of Two-Level Games.” *International Organization*, 42(3). p. 458.

partijām, kas nelabvēlīgi ietekmējis arābu — Izraēlas miera procesu, palestīniešu situāciju Izraēlā un līdz ar to arī attiecības ar Libānu. Vairums Izraēlas premjerministru, īpaši Benjamin Netanjahu par prioritāti uzskata Izraēlas drošību, līdz ar to Izraēla uztur stingru nostāju attiecībās ar Libānu, kas ietver arī uzbrukumus Hezbollah.

Ņemot vērā Izraēlas līderu centienus panākt mieru ar arābu valstīm jau kopš tās dibināšanas, darba autore uzskata, ka Izraēla būtu vairāk ieinteresēta panākt vienošanos ar Libānu. Iespējams, ka līdz šim Izraēlas pārstāvji nav uzņēmušies aktualizēt attiecības ar Libānu un mērķtiecīgi tiekties pēc attiecību normalizācijas. Šāda pakāpeniska konflikta risināšana būtu produktīva ceļā uz vispārēju attiecību normalizāciju starp abām valstīm. Līdzīgi kā Libānas prezidentam, kuram ir jāņem vērā sabiedrības, valdības un citu valsts līmeņa aktoru intereses, arī Izraēlas premjerministram ir nepieciešamība nodrošināt koalīcijas, sabiedrības un citu Izraēlas valsts līmeņa aktoru intereses.

Kopumā secināms, ka Izraēlas iekšpolitikas centrā ir drošības diskurss. Irāna pauž nopietnu apdraudējumu Izraēlas nacionālajai drošībai, līdz ar to, Libānas ciešā saikne ar Irānu rada bažas par attiecību normalizāciju starp Izraēlu un Libānu. Tomēr, ja attiecību normalizācija ar Libānu sniegtu iespēju pārtraukt Hezbollah uzbrukumus Izraēlai un mazināt Irānas ietekmi Libānā, valsts līderi būtu ieinteresēti šādu vienošanos panākt. Izraēlas atrašanās nepārtraukta apdraudējuma pozīcijā padara tiekšanos pēc miera ar savām kaimiņvalstīm par būtisku valsts izdzīvošanas mērķi.

Līdzīgi kā līderiem Libānā, arī Izraēlas līderi var saskarties ar zināmu dilemmu, jo neskatoties uz to, ka attiecību normalizācija ar Libānu kalpotu arī Izraēlas drošībai un citām interesēm, līderim, kurš iesaistītos šādās sarunās tas varētu būt pārāk liels risks zaudēt savu amatu. Tā kā no Libānas puses jautājums par attiecību normalizāciju ietver arī risinājumu palestīniešu bēgļu tiesībām atgriezties Gazas joslā un Jordānas Rietumkrastā, Izraēlas līderi ir atkarīgi no sabiedrības spiediena, kas norādītajā laikā ir bijis noraidošs pret okupēto teritoriju atgriešanu palestīniešiem.

3.2.4. Izraēlas uzvaras komplekts

Šajā apakšnodaļā darba autore pēta Izraēlas uzvaras komplektu jeb *win-sets* attiecību normalizācijai ar Libānu un to, kāpēc attiecību normalizācija ar Libānu ir Izraēlas interesēs.

Drošība

Kā minēts Izraēlas Ārlietu ministrijas oficiālajā mājaslapā, Izraēlas prioritāte ir nodrošināt mieru un drošību uz ziemeļu robežas. Izraēlas ziņojumā kā galvenais nosacījums

miera līgumam ir teroristu grupējuma Hezbollah likvidācija.¹⁶³ Izraēlai ir būtiski novērst Hezbollah radītos draudus nacionālajai drošībai, tādēļ Izraēlas amatpersonas vēstures gaitā vairākkārt uzsvērušas savas prasības panākt Hezbollah atbrūošanu un atkāpšanos no robežas.

Līdzīgi kā Libānas gadījumā, arī Izraēlai attiecību normalizācija būtu nozīmīgs panākums drošības situācijas uzlabošanai. Mazinātos drauds Izraēlas pastāvēšanai no Libānas puses. Arī Izraēlas iedzīvotāji, kas dzīvo valsts ziemeļos ir bijuši spiesti evakuēties Hezbollah paustā drauda dēļ. Pašreizējā Izraēlas premjerministra Benjamina Netanjahu viena no prioritātēm ir rūpēties par to, lai aptuveni 70 000 personu var droši atgriezties savās mājās Libānas pierobežā.¹⁶⁴ Skaidrs, ka Izraēla dod priekšroku sadarbībai ar savām kaimiņvalstīm, jo tā varētu nodrošināt iedzīvotāju drošību, kā arī mazinātos nepieciešamība veikt lielus ieguldījumus militārajā sektorā.

Lai notiktu sarunas un vienošanās starp abām valstīm, Izraēlai būtu jāsaņem drošības garantijas. Ņemot vērā iepriekšminēto, lai Izraēla normalizētu attiecības ar Libānu, būtu nepieciešama Hezbollah darbības ierobežošana vai pat likvidācija Libānā, kas Libānas līderiem būtu ļoti sarežģīts un iespējams neiespējams uzdevums, ņemot vērā Hezbollah ietekmi.

Valsts atzīšana

Izraēla jau kopš savas dibināšanas ir tiekusies veidot diplomātiskas attiecības ar savām kaimiņvalstīm. Lielākā daļa arābu valstu atteicās atzīt Izraēlas pastāvēšanu un neatkarību līdz 1977. gadam. Kopš 1970. gadiem situācija nedaudz pamainījās un dažas arābu valstis ir izveidojušas diplomātiskas attiecības ar Izraēlu, kamēr citas joprojām noraida Izraēlas tiesības eksistēt, tostarp Libāna. Arābu valstu prasības miera līguma procesos ir bijušas dažāds: gan likvidēt Izraēlas valsti un atdot teritorijas palestīniešiem, gan ļaut Izraēlai pastāvēt, līdzās veidojot neatkarīgu Palestīnas valsti.¹⁶⁵ Attiecīgi, Izraēlai ieguvums būtu tas, ka vēl viena arābu valsts ir atzinusi tās neatkarību.

3. nodaļas nobeigumā secināms, ka Izraēlas sabiedrības vairākums un politiskie aktori neiebilstu par attiecību normalizāciju ar Libānu, ja tas kalpotu valsts drošības stiprināšanai. Jautājumu sarežģī Libānas prasības attiecību normalizācijai, kas ietver palestīniešu bēgļu tiesības atgriezties Izraēlas okupētajās teritorijās. Ņemot vērā nacionālisma un labējo politisko partiju popularitāti, Izraēlas līderi nebūtu piekāpīgi Libānas prasības izpildīt, tāpat arī vienošanās ratifikācijas iespējamība valsts līmenī būtu zema.

¹⁶³ *The Israel-Lebanon Negotiations*. (2003). Prime Minister's Office. Pieejams: <https://www.gov.il/en/pages/the-israel-lebanon-negotiations> [skatīts 16.04.2024.]

¹⁶⁴ Dadouch S. & Hudson J. (2024). *The high-stakes diplomatic scramble to avert an Israel-Lebanon war*. The Washington Post. Pieejams: <https://www.washingtonpost.com/world/2024/01/19/israel-lebanon-gaza-war-hezbollah/> [skatīts 16.04.2024.]

¹⁶⁵ Mizrahi S., Mehrez A. & Naor A. (2001). A Two-Level Analysis of Israel's Strategy toward Peace during the 1990s. *Peace and Conflict Studies*. 8(3). p. 46.

Sarunas starp valstīm ierobežo uzvaras komplekts, kas savukārt atkarīgs no sabiedrības viedokļa, interešu grupām, politiskajām institūcijām un citiem iekšpolitikas faktoriem. Libānas gadījumā uzvaras komplektu un spēju iesaistīties sarunās ar Izraēlu ierobežo Hezbollah ietekme, sabiedrības sašķeltība, centrālās varas vājums un politiskā krīze. Savukārt, Izraēlas spēju iesaistīties sarunās ar Libānu arī ierobežo tās uzvaru komplekts, jo Izraēlā īpaši kopš 2016. gada dominē galēji laba politika, tostarp Izraēlas militārās jomas pārstāvjiem ir liela autoritāte lēmumu pieņemšanā, kas būtiski ierobežo Izraēlas spēju piekāpties Libānas prasībām.

Patnama divu līmeņu spēles koncepts atspoguļo to, ka nepieciešamība starptautiskā līmeņa vienošanos ratificēt valsts līmenī būtiski ietekmē sarunu procesu starp valstīm starptautiskajā līmenī. Ja sarunu dalībnieki apzinās, ka vienošanās tiks noraidīta valsts līmenī, tas var novest pie sarunu pārtraukšanas starptautiskajā līmenī.¹⁶⁶ Darba autore uzskata, ka līdzīgu secinājumu var izdarīt arī par sarunu neesamību starp Libānu un Izraēlu – abu valstu līderi apzinās, ka jautājums par attiecību normalizāciju ir pārāk sarežģīts un visdrīzāk nesaņems atbalstu valsts līmenī, līdz ar to sarunu uzsākšanai nav īpašas jēgas.

Politologs Ida Keisuke ir attīstījis Patnama ideju secinot, ka gadījumos, kad abas puses sarunās saskaras ar iekšējiem ierobežojumiem un apzinās, ka to uzvaras komplekti nepārklājas, valstu līderi sarunās nemaz neiesaistās. Viss ir atkarīgs no pieejamās informācijas – ja valsts līderi jau iepriekš apzinās, ka iespēja panākt vienošanos ir maza, iesaistīšanās sarunās nešķiet lietderīga. Tomēr, ja ir noteikts informācijas trūkums par otras puses uzvaras komplektu un ierobežojumiem, sarunas joprojām var tikt uzsāktas, pat ja ir aizdomas, ka tās būs neveiksmīgas.¹⁶⁷ Ņemot vērā to, ka konflikts starp Libānu un Izraēlu ir ilgstošs un jau iepriekš ir bijuši centieni panākt miera līgumu, abas valstis apzinās otras puses prasības, uzvaras komplektu, kā arī ierobežojumus. Abu valstu līderi apzinās, ka vienošanās panākšana, kas apmierinātu abu valstu prasības ir diez gan neiespējama, līdz ar to arī līderi nav ieinteresēti uzsākt sarunas.

Patnams izvirzīja hipotēzi, ka mazs uzvaras komplekts var novest pie vienošanās neveiksmes.¹⁶⁸ Libānas un Izraēlas gadījumā uzvaras komplekti abām pusēm ir mazi, līdz ar to tas mazina līderu iespējas kaulēties un panākt lielāku labumu savai valstij. Pat ja abas puses iesaistītos sarunās par attiecību normalizāciju, visdrīzāk gan Libānas, gan Izraēlas līderi izrādītu

¹⁶⁶ Putnam, R. (1988). Diplomacy and Domestic Politics: The Logic of Two-Level Games." *International Organization*, 42(3). p. 436.

¹⁶⁷ Iida, K. (1993). When and How Do Domestic Constraints Matter?: Two-Level Games with Uncertainty. *Journal of Conflict Resolution*, 37(3), p. 418

¹⁶⁸ Putnam, R. (1988). Diplomacy and Domestic Politics: The Logic of Two-Level Games." *International Organization*, 42(3). p. 438

stingru pozīciju par savām prasībām iekšpolitikas spiediena dēļ, kas galu galā novestu vai nu pie brīvprātīgas atkrišanas vai piespiedu atkrišanas, ja vienošanos vispār būtu iespējams panākt.

Tā kā viens no faktoriem, kas nosaka valsts uzvaras komplekta lielumu ir zaudējumi no nevienošanās un *status quo* uzturēšana, darba autore uzskata, ka gan Izraēlai, gan Libānai esošā konflikta situācija pašreiz nerada pietiekami daudz zaudējumu, lai valstu līderi pievērstos situācijas risināšanai.¹⁶⁹

Darba autore secina, ka gan Libānas, gan Izraēlas iekšpolitikas procesi izraisa būtiskus šķēršļus sarunām par attiecību normalizāciju. Attiecībā uz Libānu, tādu veto spēlētāju kā Hezbollah ietekme, kā arī valsts vājums un sabiedrības zemā uzticība centrālajai valdībai būtiski ietekmē Libānas iespējas iesaistīties sarunās par attiecību normalizāciju ar Izraēlu. Savukārt, Izraēlas līderu galvenā prioritāte ir nacionālā drošība un attiecības ar kaimiņvalstīm parasti tiek skatītas no drošības dimensijas. Izraēlas līderi apzinās pastāvošos draudus un bieži tiecas izrādīt savu spēku Libānā bāzētajai Hezbollah organizācijai, līdz ar to pasliktinās arī Izraēlas attiecības ar Libānu. Gan Libānas, gan Izraēlas iekšpolitika ir sadrumstalota un tas var radīt problēmas attiecību normalizācijas procesam ilgtermiņā. Attiecību normalizācija sniegtu iespēju abām valstīm uzlabot drošības situāciju, un lai gan ekonomiskās sadarbības jomā lielāku labumu gūtu Libāna, nav izslēdzams, ka attiecību normalizācija nākotnē pozitīvi ietekmētu arī Izraēlas ekonomisko situāciju.

¹⁶⁹ Putnam, R. (1988). Diplomacy and Domestic Politics: The Logic of Two-Level Games." *International Organization*, 42(3). p. 442-443.

4. STARPTAUTISKAIS LĪMENIS

Maģistra darba 4. nodaļā darba autore analizē Patnama divu līmeņu spēļu 1. līmeni — starptautisko, proti to, kā Libāna un Izraēla mijiedarbojas starptautiskajās attiecībās. Libānas un Izraēlas attiecībām ir plašāks starptautiskais konteksts, jo citu reģionālo dalībnieku intereses un ietekme atstāj iespaidu uz valstu attiecībām, tādēļ nodaļā analizēta citu valstu ietekme uz Libānas un Izraēlas attiecībām. Lai analizētu to, kā valsts un starptautiskais līmenis savā starpā mijiedarbojas, 4.2. apakšnodaļā darba autore izmanto 2022. gada vienošanos starp Libānu un Izraēlu par jūras robežu demarkāciju kā piemēru.

4.1. Citu reģionālo aktoru ietekme uz valstu attiecībām

Patnama divu līmeņu spēļu teorētiskais ietvars uzsvēr starptautiskā līmeņa spiedienu uz sarunām starp valstīm. Starptautiskā līmenī sarunās un mijiedarbībā starp Libānu un Izraēlu klātesoši ir arī citi starptautiski aktori kā Amerikas Savienotās Valstis, Irāna un Sīrija. Līdz ar to valstu mijiedarbību ietekmē ne tikai Libānas un Izraēlas iekšpolitikas faktori, bet arī reģionālā dinamika, tostarp Izraēlas un palestīniešu konflikts, un plašāki ģeopolitiskie apsvērumi. Apakšnodaļas mērķis ir analizēt Sīrijas, Irānas un Amerikas Savienoto Valstu ietekmi uz Libānas un Izraēlas attiecībām. Libānā svarīgu lomu ir spēlējusi arī Francija, taču ņemot vērā šīs valsts salīdzinoši mazo ietekmi uz Libānas un Izraēlas attiecībām, Francijas ietekme uz valstu attiecībām atsevišķi analizēta netiek.

4.1.1. Sīrija

Libānā izsenis liela ietekme ir bijusi kaimiņvalstij Sīrijai, valstu vēsturiskās saites aizsākās Osmaņu laikmetā, kad Libāna bija daļa no Lielās Sīrijas (*Greater Syria*). Sīrijas dominēšana pār Libānu nostiprinājās pēc 1989. gada Taif vienošanās, izbeidzot pilsoņu karu. Libāna bija stratēģiski svarīga Sīrijai kā potenciāls Izraēlas iebrukuma ceļš. Sīrija izmantoja savu militāro spēku klātbūtni un korupciju, lai nostiprinātu savu varu Libānā, tāpat arī abu valstu ekonomikas bija cieši saistītas.¹⁷⁰

Libānas pilsoņu karš, kas sākās 1975. gada aprīlī, radīja izaicinājumus Sīrijai, izjaucot tās stratēģiju atgūt Golānas augstienes no Izraēlas. Sīrija iejaucās Libānā, lai aizsargātu savas drošības intereses, baidoties no tā, ka Libānā lielāku varu varētu iegūt Izraēla. Astoņdesmitajos gados Libāna kļuva par kaujas lauku, kurā Sīrija iesaistījās konfliktos pret Izraēlu un ASV, lai

¹⁷⁰ Yacoubian M. (2006). Syria's role in Lebanon. *United States Institute Of Peace*. p.2. Pieejams: https://www.usip.org/sites/default/files/resources/syria_lebanon.pdf [skatīts 15.02.2024]

saglabātu kontroli pār Libānu. Gan Izraēla, gan Sīrija centās apliecināt savu dominējošo stāvokli Libānā, taču Sīrijas ietekme bija daudz pārkāka. Šai kontrolei bija izšķiroša nozīme Sīrijas pozīcijai Sīrijas — Izraēlas miera sarunās.¹⁷¹

Sīrija īstenoja ievērojamu kontroli pār Libānas iekšpolitiku un ārpolitiku no 1991. gada līdz 2005. gada 26. aprīlim. Šis dominējošais stāvoklis bija ļoti svarīgs Sīrijas reģionālās varas statusam un tās lomai arābu un Izraēlas miera sarunās. Sīrija izmantoja Hezbollah darbības Libānā, lai izdarītu spiedienu uz Izraēlu pēc tam, kad Oslo vienošanās izjauca cerības uz visaptverošu miera līgumu. Libāna arī kalpoja par ienākumu avotu Sīrijai un tās hegemonija pār kaimiņvalsti tika īstenota vairākās nozarēs, vājinot Libānas centrālo varu. Var apgalvot, ka Libānas centrālās varas vājums, kas arī mūsdienās ir nozīmīga iekšpolitikas problēma, ir vēsturiski saistīts ar Sīrijas iejaukšanos.¹⁷²

Līdz 1995. gadam Sīrija bija ieguvusi ievērojamu kontroli pār Libānu. Sīrijas prezidentam pat bija sniegtas pilnvaras iecelt un apstiprināt Libānas prezidenta amata kandidātus, vai pagarināt prezidenta termiņu. Libānas armija, valsts iestādes, vēlēšanas un citi iekšpolitikas procesi bija Sīrijas kontrolē. Pieaugot Libānas sabiedrības neapmierinātībai ar lielo Sīrijas ietekmi, kā arī ārvalstu spiediena rezultātā 2004. gada septembrī ANO Drošības padomes Rezolūcijā 1559, ko atbalstīja ASV un Francija, tika aicināts izvest visus ārvalstu spēkus no Libānas un likvidēt kaujinieku grupējumus, īpaši Hezbollah. Neraugoties uz Libānas politiķu un sabiedrības pretestību, Sīrija izvēlējās nepakļauties rezolūcijai un turpināja uzturēt kontroli pār Libānu.¹⁷³

Sīrijas ietekme Libānā mainījās ar Libānas premjerministra Rafika Hariri (*Rafic Hariri*) slepkavību 2005. gada februārī, kas izraisīja intensīvu ASV, Francijas un Saūda Arābijas spiedienu uz Sīriju. Saūda Arābijas kroņprincis Abdallahs (*Abdullah of Saudi Arabia*) 2005. gada martā izvirzīja Sīrijas prezidentam Bašaram al Asadam (*Bashar al-Assad*) ultimātu par militāro spēku izvešanu no Libānas, kā rezultātā Sīrijas bruņotie spēki pameta Libānu. Sīrijas atkāpšanās no Libānas tika uztverta ar atvieglojumu, neraugoties uz to, ka tas atstāja sliktu iespaidu uz Libānas ekonomiku, libāņiem jau atkal bija iespēja pašiem būt atbildīgiem par savu valsti. Bašars al Asads 2005. gada 5. marta runā atzina Sīrijas kļūdas Libānas lietu risināšanā, taču uzsvēra Sīrijas pastāvīgo interesi par Libānu, norādot uz to, ka tās klātbūtne Libānā nezudīs, neskatoties uz Sīrijas armijas atkāpšanos.¹⁷⁴ Sīrijas destabilizējošā rīcība un kontrole pār Libānas iekšpolitiku turpinājās līdz pat 2011. gadam. Pēc pilsoņkara sākšanās

¹⁷¹ Salloukh B. (2005). Syria and Lebanon: A Brotherhood Transformed. *Middle East Report*. p.15-16.

¹⁷² Ibid. p.18-19.

¹⁷³ Salloukh B. (2005). Syria and Lebanon: A Brotherhood Transformed. *Middle East Report*. p.20-21.

¹⁷⁴ Salloukh B. (2005). Syria and Lebanon: A Brotherhood Transformed. *Middle East Report*. p.21.

Sīrijā, Libāna ir savā ziņā atbrīvojušies no Sīrijas ietekmes un tai vairs nav absolūtas kontroles pār tās politiku, bet tas nemaina Sīrijas vēsturisko lomu Libānas – Izraēlas attiecību veidošanā.

Ar savu klātbūtni Libānas politikā Sīrija centās nepieļaut to, ka Libāna iesaistītos atsevišķās miera sarunās ar Izraēlu. Sīrija vēlējās atrisināt jautājumu par Libānu Sīrijas — Izraēlas sarunu ietvaros, kas sniegtu iespēju Sīrijai labāk aizstāvēt savas intereses. Sarunas par miera līguma noslēgšanu starp Izraēlu un Sīriju tika pārtrauktas pēc palestīniešu sacelšanās, un spriedze attiecībās starp Sīriju un Izraēlu, tostarp Libānu un Sīriju tikai pieauga. Darba autore uzskata, ka Sīrijas ilgstošā klātbūtne Libānā pasliktināja tās attiecības ar Izraēlu un kavēja attiecību normalizācijas procesa iespējas. Arī Izraēlas Ārlietu ministrija paudusi, ka miera sarunu procesu ar Libānu spēcīgi ietekmēja Sīrijas kontrole pār tās politiku un divpusējās sarunas ir pārtrauktas kopš 1994. gada, kad tika pārtrauktas sarunas arī ar Sīriju.¹⁷⁵

4.1.2. Irāna

Mūsdienās Libānā liela ietekme ir Izraēlas ienaidniekam — Irānai. Irānas ietekme Tuvajos Austrumos, īpaši Libānā, ir strauji pieaugusi kopš 2003. gada Amerikas kara Irākā un Arābu pavasara 2011. gadā. Jau 3.1.3. apakšnodaļā minētā organizācija Hezbollah darbojas tieši ar Irānas atbalstu, saņemot ievērojamu militāru, finansiālu un politisku palīdzību. Irānas darbības Tuvajos Austrumos ir konstanti vērstas uz Izraēlas provocēšanu un vājināšanu, šī mērķa sasniegšanā būtiska ir Libānas izmantošana. Irāna uzskata Libānu par savu interešu sfēru un tās atbalsts Hezbollah noved pie saspīlētām attiecībām starp Libānu un Izraēlu, vienlaikus graujot miera un stabilitātes centienus plašākā reģionā. Tā kā Hezbollah loma Libānas iekšpolitikā jau ir analizēta maģistra darba 3. nodaļā, šajā nodaļā analizētas lielākoties Irānas attiecības ietekme uz Hezbollah un tās attiecības ar Izraēlu.

Libāna vēsturiski ir bijusi spēļu laukums ārējiem dalībniekiem, kas tiecas pēc varas un ietekmes Tuvajos Austrumos, tādēļ Irānas ietekme Libānā nav unikāls gadījums, tomēr tās darbības izceļas ar ciešo un ilgstošo saistību ar grupējumu Hezbollah. Atšķirībā no citiem starptautiskiem aktoriem Libānas politiskajā vidē, Irāna var lepoties ar stabilu un ilgstošu ideoloģisku un politisku aliansi ar ietekmīgo Libānas iekšpolitisko aktoru. Lai gan starp abu valstu šītu kopienām ir senas vēsturiskas saites, Irānai ir daudz lielākas politiskās un stratēģiskās intereses Libānā.¹⁷⁶

¹⁷⁵ *The Israel-Lebanon Negotiations*. (2003). Ministry of Foreign Affairs. Pieejams: <https://www.gov.il/en/pages/the-israel-lebanon-negotiations> [skatīts 16.02.2024.]

¹⁷⁶ Berti, B. (2011). Engineering a “Resistance Axis”: The Islamic Republic of Iran and Lebanon. In *The Ongoing Battle for Beirut: Old Dynamics and New Trends*. *Institute for National Security Studies*. p. 41–42.

Jau kopš 1950. gadiem Irāna finansiāli atbalstīja Libānas šītu kopienu, kas saskārās ar sliktiem ekonomiskiem apstākļiem un nevienlīdzību. Sākot ar 1960. gadiem Irāna atbalstīja arī Libānas šītu kopienu cīņā par vienlīdzību Libānā. Šītu kopienas atsaucība uz Irānas Islāma revolūcijas idejām nodrošināja Irānas agrīnu iesaistīšanos Libānas iekšlietās un palīdzību šītu kopienai. Libānas šīti pozitīvi vērtēja Irānas atbalstu un uztvēra to kā līdzekli, lai cīnītos pret citiem Libānas grupējumiem, kurus pilsoņu kara laikā atbalstīja citas valstis.¹⁷⁷

Irāna veicināja un atbalstīja Hezbollah organizācijas dibināšanu 1982. gadā, galvenokārt lai tā kalpotu kā starpnieks Irānas konfrontācijai ar Izraēlu. Irānas atbalsts Hezbollah izrietēja no tās agrīnajiem mērķiem izplatīt Homeini ideoloģiju ārpus Irānas robežām. Libānā jau bija liela šītu kopiena, pilsoņu kara dēļ valsts bija novājināta un šie apstākļi radīja piemērotu vidi Irānas Islāma revolūcijas eksportam. Kopš saviem pirmsākumiem Hezbollah ir bijusi stratēģiski nozīmīga Irānai, kas par prioritāti izvirzījusi Libānas šītu organizācijas aizsardzību un ietekmes palielināšanu. Irānas mērķis aliansei ar Hezbollah ir stiprināt tās ietekmi reģionā, jo īpaši arābu un Izraēlas konfliktā. Irāna sadarbībā ar Hezbollah izmanto Libānu kā kaujas lauku pret Izraēlu, cenšoties uzlabot savu drošības stāvokli un izrādīt savu spēku pretiniekiem (Izraēlai un ASV).¹⁷⁸

Pēc tam, kad Sīrija bija spiesta pamest Libānas teritorijas 2005. gadā, Irāna izmantoja izdevību un pastiprināja savu iesaistīšanos Libānā, palielinot atbalstu Hezbollah, kā arī uzlabojot diplomātiskās un ekonomiskās attiecības ar Libānas valdību. Irānas prezidenta Mahmuda Ahmadinedžada (*Mahmoud Ahmadinejad*) vizīte Libānā 2010. gada oktobrī iezīmēja nozīmīgu pagrieziena punktu Libānas un Izraēlas attiecībās. Lai gan oficiāli mērķis bija veicināt ekonomisko sadarbību starp valstīm, Ahmadinedžads izmantoja šo vizīti, lai apliecinātu Irānas atbalstu Hezbollah.¹⁷⁹ Attiecīgi var secināt, ka Libānas un Irānas attiecības nav saistītas tikai ar Hezbollah, abu valstu sadarbība novērojama vairākās nozarēs.

Irānas ietekme Libānā ir nenoliedzama. Libānas — Izraēlas attiecību pētnieks Ejāls Zisers (*Eyal Zisser*) uzskata, ka Irānas ietekme Libānā ir saistīta ar politiskās sistēmas sabrukumu, šītu skaita pieaugumu, kā arī Izraēlas draudiem. Viņš uzskata, ka Libānas iekšpolitisko problēmu atrisināšana varētu mazināt Irānas ietekmi Libānā.¹⁸⁰ Līdzīgi kā citi autori, arī Zisers kā nopietnu problēmu Libānā min valsts vājumu, kas rada labvēlīgus apstākļus citu valstu ietekmei. Tuvo Austrumu šītu kopienas pētniece Hanīna Gadara (*Hanin Ghaddar*) paudusi viedokli, ka Irāna Libānu uztver kā ķīlnieku. Viņasprāt, Irānas interesēs nav veicināt

¹⁷⁷ Berti, B. (2011). Engineering a “Resistance Axis”: The Islamic Republic of Iran and Lebanon. In *The Ongoing Battle for Beirut: Old Dynamics and New Trends. Institute for National Security Studies*. p.44-46

¹⁷⁸ Ibid. p.41-43, 46

¹⁷⁹ Ibid. p.55-56.

¹⁸⁰ Zisser E. (2011). Iranian Involvement in Lebanon. *Military and Strategic Affairs*, 3(1). p.13.

Libānas sociāli ekonomisko attīstību, jo tas apdraud Irānas varu pār valsti. Irānas interesēs ir nodrošināt to, lai Libāna paliek vāja un neaizsargāta.¹⁸¹

Kas attiecas uz Izraēlas attiecībām ar Irānu, abas ir ienaidniekvalstis kopš Islāma revolūcijas Irānā 1979. gadā. Likumsakarīgi, ka Izraēlai Libānas ciešā saikne ar Irānu ir nopietns pamats satraukumam par valsts drošību. Turpinoties Izraēlas militārajai operācijai Gazas joslā, saasinājušās arī attiecības starp Izraēlu un Irānu.¹⁸² Saistībā ar Irānas ciešo saikni ar Hezbollah un šīs organizācijas ietekmi Libānā, var secināt, ka Izraēlas – Irānas un Libānas attiecības ir cieši saistītas. Irānas interese par Libānu, jo īpaši ar Hezbollah starpniecību, ir dziļi sakņota ideoloģijā, politikā un drošībā. Līdzīgi kā Sīrija, arī Irāna vēstures gaitā ir nelabvēlīgi ietekmējusi Libānas un Izraēlas attiecības, tikai Irānas ievērojamā loma Libānā ir novērojama līdz pat mūsdienām.

4.1.3. ASV

Amerikas Savienoto Valstu klātbūtne Tuvo Austrumu reģionā ir pašsaprotama tās stratēģisko interešu dēļ, tostarp ASV izsenis ir bijusi klātesoša gan Izraēlā, gan arī Libānā. Attiecībā uz Libānu, ASV palīdzības pakete Libānai katru gadu ir aptuveni 100 – 200 miljoni ASV dolāru, kas valstij krīzes situācijā ir ārkārtīgi būtiski.¹⁸³ ASV ir galvenais Libānas sadarbības partneris drošības jomā – tiek sniegta finansiāla palīdzība Libānas bruņotajiem spēkiem, piegādāts militārais aprīkojums un īstenotas apmācības. ASV Valsts departamenta (*Department of State*) mājaslapā teikts, ka “ASV cenšas palīdzēt Libānai saglabāt tās neatkarību, suverenitāti, nacionālo vienotību, stabilitāti un teritoriālo integritāti.”¹⁸⁴

Ņemot vērā ieguvumus, ko sniedz ASV, Libānai jā rūpējas par to, lai tās intereses neapdraudētu ASV intereses. Jautājumā par Izraēlu, ASV un Libānas interesēs ir novērojamas pretrunas. ASV atbalsta Izraēlu un rūpējas par tās pastāvēšanu. Attiecīgi Libānai savā nostājā pret Izraēlu ir jā rēķinās ar to, ka ASV atbalstīs Izraēlu un konflikta eskalācijas gadījumā var novērsties no Libānas par labu Izraēlas interesēm. Līdz šim ir skaidrs, ka ASV interesēs ir noslēgt mieru starp Libānu un Izraēlu.

¹⁸¹ Ghaddar, H. (2022). Iran Occupies Lebanon via Proxy, But the Lebanese Still Have Agency. *The Washington Institute for Near East policy*. Pieejams: <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/iran-occupies-lebanon-proxy-lebanese-still-have-agency> [skatīts 05.03.2024]

¹⁸² Palmer A., Byman D., Jones S., Bermudez J. (2024). Assessing Israel's Strike on Iran. *Center for Strategic and International Studies*. Pieejams: <https://www.csis.org/analysis/assessing-israels-strike-iran> [skatīts 10.02.2024.]

¹⁸³ Zanoliti J. (2023). Lebanon: Background and U.S. Relations. *Congressional Research Service (CRS)*. p.15 Pieejams: <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/R/R44759> [skatīts 11.02.2024.]

¹⁸⁴ Bureau of Near Eastern Affairs. (2022). *U.S. Relations With Lebanon*. U.S. Department of State. Pieejams: <https://www.state.gov/u-s-relations-with-lebanon/> [skatīts 11.02.2024.]

ASV diplomāts Deivids Heils (*David Hale*) uzver Libānas stratēģisko nozīmi tās atrašanās vietas dēļ starp Izraēlu un Sīriju, kā arī tās daudzveidīgo reliģisko sastāvu, kas noved pie iekšējās šķelšanās. Libānai tiek piesaistītas ārējās pilnvaras, kas bieži vien atbalsta vietējās frakcijas, lai aizstāvētu savas intereses vai izmantotu tās ievainojamību, pārvēršot to par cīņu lauku citiem reģionāliem aktoriem. Heils uzskata, ka ASV iesaistās Libānā notiekošajā reģionālās varas dinamikas, nevis pašas Libānas nozīmības dēļ. Amerikāņu iesaistīšanās ir svārstīga un atkarīga no prezidenta administrācijas, kā arī reģionālās dinamikas.¹⁸⁵

ASV ir īpaši tuvas attiecības arī ar Izraēlu, ASV patiesībā bija pirmā valsts, kas 1948. gada 14. maijā neoficiāli atzina Izraēlas dibināšanu.¹⁸⁶ Lai gan sākotnēji ASV iesaiste Izraēlā nebija ievērojama, abu valstu ciešo attiecību pirmsākumi meklējami jau kopš Džona Kenedija (*John F. Kennedy*) prezidentūras 60. gados, kad Aukstā kara ietekmē mainījās ASV politika attiecībā uz Tuvajiem Austrumiem un Kenedijs uzskatīja, ka sadarbība ar Izraēlu palīdzētu nostiprināt ASV intereses reģionā. Izraēla saņēma gan finansiālu, gan militāru palīdzību no ASV un kopš tā laika paļaujas uz ASV savas drošības aizsardzībā.¹⁸⁷

Lai gan ASV attiecības ar Izraēlu laika gaitā ir mainījušās, Izraēla nav zaudējusi ASV atbalstu. Arābu — Izraēlas miera procesā ASV vienmēr spēlējusi būtisku lomu. Tomēr, pēc Izraēlas — Palestīnas konflikta eskalācijas 2023. gadā attiecības starp abām valstīm ir pasliktinājušās, jo ASV prezidents vairākkārt aicinājis Izraēlas līderus meklēt diplomātisku risinājumu Palestīnas konfliktam, tāpat arī pārtraukt vardarbību uz Izraēlas robežas ar Libānu.¹⁸⁸ ASV iesaistīšanās Izraēlas un Libānas jūras robežlīguma starpniecībā, ko vadīja vecākais prezidenta padomnieks Amoss Hohšteins, izrādījās veiksmīga un ASV turpina strādāt pie tā, lai normalizētu Izraēlas un Libānas attiecības. Pēc uzbrukumu apmaiņas starp Libānas Hezbollah un Izraēlu, Baidena administrācija centusies mazināt spriedzi uz valstu robežas un novērst plašāka reģionāla kara iespējamību. ASV uzņemas vadošo lomu starpniecībā starp Izraēlu un Libānu, lai novērstu karu un veicinātu mieru un stabilitāti reģionā.¹⁸⁹

Vēstures gaitā ASV ir bijusi nozīmīga loma Libānas un Izraēlas attiecību veidošanā, jo ASV ir noteiktas intereses saglabāt labas attiecības ar abām valstīm. Arī Izraēlas – Hamās kara

¹⁸⁵ Hale D. (2024). *American Diplomacy Toward Lebanon: Lessons in Foreign Policy and the Middle East*. Bloomsbury Publishing. p.1; 5-6.

¹⁸⁶ Zanotti J. (2023). Israel: Background and U.S. Relations. *Congressional Research Service (CRS)*. P. 26. Pieejams: https://piotita.gr/wp-content/uploads/2015/06/israel_-background-and-u-s-relations.pdf [skatīts 11.02.2024.]

¹⁸⁷ Aniziska, S. (2014). Israel and the U.S. *Great Decisions*. p. 16.

¹⁸⁸ Freilich, C. (2023). *Israel-US Relations: Nothing Lasts Forever*. Edited by Eldad Shavit et al., Institute for National Security Studies. p.1.

¹⁸⁹ Gabriel E. (2024). The US is key to preventing an Israel-Lebanon war. *Middle East Institute*. Pieejams: <https://www.mei.edu/blog/us-key-preventing-israel-lebanon-war> [skatīts: 24.04.2024]

laikā, kas pastiprinājis arī konfliktu starp Izraēlu un Libānu, ASV cenšas novērst konflikta eskalāciju, aicinot gan Libānas, gan Izraēlas līderus risināt konfliktu diplomātijas ceļā.

Ārējie aktori ir būtiski ietekmējuši Libānas iekšpolitiku un tās attiecības ar Izraēlu. Libānas grupas bieži meklē atbalstu no šiem ārējiem atbalstītājiem, lai stiprinātu savu reģionālo stāvokli, kas savukārt šiem ārējiem dalībniekiem dod ievērojamu ietekmi pār Libānas politiku. Tuvo Austrumu pētniece Henrieta Vilkinsa raksta, ka šis faktors ir kavējis Libānas spēju formulēt saliedētu ārpolitiku, jo nevalstiskie aktori (piemēram, Hezbollah) un to ārvalstu sponsori (Irāna, Sīrija) lielā mērā nosaka kara un miera apstākļus valstī.¹⁹⁰

Divu līmeņu spēļu ietvarā uzsvērta arī starptautiskās vides ietekme uz sarunām starp valstīm. Libānas un Izraēlas gadījumā novērojams, ka Sīrijas un Irānas ietekme Libānā ir radījusi apstākļus, kas kavējuši un ierobežojuši sarunas un attiecību normalizāciju starp Libānu un Izraēlu. Lai gan arī ASV ir noteikta ietekme Libānā, saiknes ar Irānu ir daudz ciešākas. Tieši starptautiskais spiediens ir tas, kas var mazināt spriedzi starp abām valstīm un likt risināt konfliktu. Libāna ir gan dalībnieks, gan kā kaujas lauks reģionāliem un starptautiskiem konfliktiem un politiskajai konkurencei. Libāna savā ziņā atrodas krustcelēs starp sadarbību ar Rietumiem (ASV un Eiropas valstīm) un sadarbību ar Irānu. Izraēlas interesēs ir nodrošināt to, ka kaimiņvalsts Libāna neapdraud tās drošību. Patnoma divu līmeņu spēļu pieeja paredz, ka lēmumi, kas tiek pieņemti „divu līmeņu spēlēs” var atšķirties no tiem, kuri tiktu pieņemti valsts līmenī, pateicoties starptautiskā līmeņa spiedienam. Starptautiskais spiediens uz valsts iekšējām grupām un koalīcijām var paātrināt problēmjaudājumu risināšanu un nonākšanu pie vienošanās.¹⁹¹ Tomēr pašlaik starptautiskais spiediens var nebūt pietiekams, lai panāktu vienošanos starp Libānu un Izraēlu, jo prioritāte ir konflikta starp Palestīnu un Izraēlu atrisināšana. Pirmkārt, ir jāpanāk vienošanās pirmajā līmenī (starptautiski), lai to izdarītu, valstu preferencēm ir jāpārklājas.

Apakšnodaļā secināts, ka Izraēlas – Libānas attiecības ietekmē vairāki starptautiski aktori. Kamēr Irāna un Sīrija atstāj sliktu iespaidu uz Libānas un Izraēlas attiecībām, Amerikas Savienoto Valstu ietekme ir palīdzējusi uzlabot kaimiņvalstu attiecības. Turklāt secināms, ka starptautiskais spiediens ir izraisījis diskusijas par iepriekš sensitīvām tēmām, izraisot straujāku problēmjaudājumu risināšanas ātrumu. Ņemot vērā ASV ciešās attiecības ar Izraēlu, kā arī labās attiecības ar Libānu, ASV ir potenciāls uzlabot attiecības starp abām valstīm.

¹⁹⁰ Wilkins H. (2013). *The Making of Lebanese Foreign Policy: Understanding the 2006 Hezbollah-Israeli War*, Taylor & Francis Group, p.38

¹⁹¹ Putnam R. (1988). Diplomacy and Domestic Politics: The Logic of Two-Level Games. *International Organization*, 42(3). p. 428

4.2. Libānas – Izraēlas vienošanās par jūras robežu

Lai gan sarunas starp Izraēlu un Libānu ir retas, 2022. gadā tas mainījās — ar ASV starpniecību 2022. gada oktobrī Izraēla un Libāna parakstīja vienošanos par abu valstu jūras robežu demarkāciju. Līgumā noteiktas to robežas un tiesības uz gāzes izpēti Vidusjūras austrumu daļā. ASV vadītie centieni panākt šo vienošanos aizsākās jau 2010. gadā, tādēļ tas bija nozīmīgs panākums Libānas — Izraēlas attiecību vēsturē, jo abas valstis pie viena sarunu galda novērojamas reti.

Kopš 90. gadu beigām ir pieliktas ievērojamas pūles, lai Vidusjūras austrumu daļā noteiktu jūras robežas resursu izpētei. Izraēla uzsāka gāzes ieguvu jau 2004. gadā un laika gaitā kļuva arī par gāzes eksportētāju, apgādājot pat savas kaimiņvalstis (Jordāniju, Ēģipti). Ap 2010. gadu Vidusjūras austrumu daļā tika atklātas gāzes rezerves, kas aktualizēja jautājumu par Libānas un Izraēlas jūras robežu. Ekonomiskie ieguvumi no gāzes ieguves mudināja Izraēlu noteikt savas jūras robežas, lai optimizētu turpmāko izpēti. 2010. gadā Izraēla un Kipra vienojās par savas ekskluzīvās ekonomiskās zonas (EEZ) robežu, un 2011. gadā Izraēla iesniedza ANO savu ierosināto ziemeļu jūras robežu. Apzinoties Vidusjūrā esošo gāzes krājumu potenciālu, arī Libānas līderi sāka interesēties par Libānai piederošajām jūras teritorijām. 2007. gadā Libāna parakstīja jūras robežlīgumu ar Kipru, tomēr Libānas parlaments līgumu nekad nav ratificējis. Kad Izraēla un Kipra sāka risināt jūras robežas jautājumu savā starpā, Libāna sāka pārskatīt savu jūras robežu noteikšanas pieeju, iebilda pret robežlīnijām, kas minētas Kipras un Izraēlas nolīgumā.¹⁹²

Laikā no 2010. līdz 2011. gadam abas valstis vienpusēji noteica konfliktējošās jūras robežas Vidusjūrā ar dažādām robežu demarkācijas metodēm: Izraēla jūras robežu novelk 90 grādu leņķī no sauszemes robežas, bet Libāna paplašina sauszemes robežas virzienu uz jūru. Līdz ar to aptuveni 860 kvadrātkilometru liela teritorija kļuva par strīdu objektu. Dabaszāģes atklāšana Vidusjūrā šo konfliktu pastiprināja. Libāna iesniedza savu jūras robežas prasību ANO, nosakot šo teritoriju kā daļu no savas ekskluzīvās ekonomiskās zonas. Izraēla, uzskatot to par savu tiesību pārkāpumu, arī iesniedza savu robežas demarkāciju ANO.¹⁹³ 2011. gadā Izraēla konflikta risināšanai piesaistīja ASV kā mediatoru. 2012. gadā ASV ierosināja kompromisu, piedāvājot 55 procentus Libānai un 45 procentus Izraēlai, ko Izraēla arī nosacīti pieņēma, bet

¹⁹² Eastern Mediterranean Initiative. (2023). Recipe for Success: Israeli and Lebanese Analytical Perspectives on the Maritime Delimitation Negotiations. *The Geneva Centre for Security Policy*. Issue 28. p.4.

¹⁹³ Mizrahi O., Eran O. (2019). The Negotiations between Israel and Lebanon on the Maritime Border. *INSS Insight No. 1180*, Pieejams: <https://www.inss.org.il/publication/negotiations-israel-lebanon-maritime-border/> [skatīts 08.02.2024]

vienošanās panākšanai traucēja politiskais satricinājums Libānā.¹⁹⁴ Sarunas par jūras robežu demarkāciju apstājās un mēģinājumi vienoties nebija veiksmīgi līdz pat 2020. gadam.

Šīs nodaļas mērķis ir pētīt to, kāpēc 2022. gada vienošanās starp Libānu un Izraēlu par jūras robežu demarkāciju kļuva iespējama. Šajā apakšnodaļā sniegts piemērs tam, kā valsts un starptautiskais līmenis ietekmēja lēmumu pieņemšanu, kas noveda pie vienošanās starp Libānu un Izraēlu par jūras robežu demarkāciju 2022. gadā. Pirmkārt, analizētas starptautiskā līmeņa sarunas starp Libānu un Izraēlu (1. līmenis), otrkārt darba autore analizē vienošanās ratifikāciju Libānas un Izraēlas valsts līmenī (2. līmenis), visbeidzot analizējot faktorus, kas noveda līdz vienošanās parakstīšanai.

4.2.1. Starptautiskais līmenis

2020. gadā ar Amerikas Savienoto Valstu starpniecību, sarunas par Libānas un Izraēlas jūras robežu atsākās. Līdz ar Džo Baidenu (*Joe Biden*) ievēlēšanu ASV prezidenta amatā 2021. gadā, sarunas par jūras robežas noteikšanu virzījās uz priekšu. Aizsākoties Krievijas iebrukumam Ukrainā 2022. gadā, aizsākās arī enerģētikas krīze un Eiropas valstis bija spiestas meklēt alternatīvas Krievijas piegādātajai gāzei un citiem enerģētikas resursiem. Šis apstāklis aktualizēja konfliktu par Libānas — Izraēlas jūras robežu demarkāciju, bija stimuls visām iesaistītajām pusēm meklēt kompromisu jautājumā par jūras robežu, lai piekļūtu atklātajām gāzes atradnēm.¹⁹⁵ Kamēr Izraēla ievēroja savu 2011. gadā noteikto jūras robežu, Libāna iesniedza jaunu robežprasību, saasinot spriedzi saistībā ar gāzes atradnēm. Libāna pieprasīja korekcijas, kas ļautu visai Kānas (*Qana*) teritorijai palikt Libānas ekonomiskajos ūdeņos.¹⁹⁶

ASV valsts sekretāra palīga energoresursu jautājumos Amosa Hohšteina (*Amos Hochstein*) centieni panākt vienošanos starp Izraēlu un Libānu ar vairākām vizītēm reģionā un spiediena izdarīšanu uz abām pusēm izrādījās veiksmīgi. Neskatoties uz dažādu abu valstu politisko frakciju pretestību, 2022. gada 27. oktobrī vienošanās tika panākta. Noslēgtais līgums noteica Izraēlas kontroli pār Karišas (*Karish*) gāzes atradnēm un savukārt Kānas gāzes atradnes tika iekļautas Libānas teritorijā. Pēc tam Izraēla sāka gāzes iegūvi no Karišas eksportam uz Eiropu, bet Libāna piesaistīja Francijas uzņēmumu *Total*, lai izpētītu un iegūtu gāzi no Kānas lauka.¹⁹⁷

¹⁹⁴ Sobelman D. (2023). Hezbollah's Coercion And the Israel-Lebanon Maritime Deal. *Middle East Policy*. p.80

¹⁹⁵ Ibid.

¹⁹⁶ Ibid. p.79

¹⁹⁷ Haşıl, H. (2022). *Lebanon-Israel Maritime Border Agreement: From the Line of Tension to the Regional Stability*. (Policy Brief no. 226). ORSAM. Pieejams: https://www.orsam.org.tr/d_hbanaliz/lebanon-israel-maritime-border-agreement-from-the-line-of-tension-to-the-regional-stability.pdf [skatīts. 03.10.2023.]

Izraēla piekrita atteikties no savām pretenzijām uz aptuveni 530 kvadrātkilometru lielu platību apmaiņā pret 3 km lielu buferzonu gar krastu un tiesībām uz Karišas dabasgāzes atradnēm, uz kurām savas pretenzijas sākotnēji izteica arī Libānas līderi. Libāna iegūs kontroli pār pārējo teritoriju, tostarp tiesības izmantot Kānas dabasgāzes atradni, kas sniedzas Izraēlas teritorijā. Libānai ir arī jākompensē Izraēlai par gāzi, kas iegūta no šī lauka.¹⁹⁸

Vienošanās starp Izraēlu un Libānu bija iespējama, galvenokārt, izmainoties Libānas nostājai, jo saskaroties ar ekonomikas sabrukumu un politisko krīzi, Libānas līderi pielāgoja savas prasības un bija gatavi atrast kompromisu. Hezbollah draudi un darbības arī pastiprināja bažas par drošību. Jautājumu izskatīšanu paātrināja arī noteikts laika ierobežojums, kas bija saistīts ar to, ka tuvojās Izraēlas valdības vēlēšanas, tāpat arī Libānas prezidenta Mišela Auna pilnvaru termiņš tuvojās beigām.¹⁹⁹

Galvenais mediators Amos Hohšteins vienošanās parakstīšanu nosauca par „win-win” situāciju, kurā visas iesaistītās puses ir ieguvējas. *The United States Institute of Peace* organizētā sarunā 2023. gada 22. februārī Hohšteins atklāja vienošanās aizkulises un savu pieredzi strādājot pie Libānas — Izraēlas vienošanās. Hohšteins pauda, ka Libānai līgums sniedz iespēju mazināt ekonomisko krīzi, gūstot ienākumus no dabas resursiem. No otras puses, Izraēla to uzskata par stabilitātes un pilnīgas drošības nodrošināšanu. Šo perspektīvu atbalstīja arī Izraēlas premjerministrs Jairs Lapid un Izraēlas aizsardzības spēki. Hohšteins atklāja, ka sarunu gaitā panākumu atslēga bija uzsvērt katrai pusei ieguvumus no vienošanās. Libānas gadījumā tas nozīmēja prezentēt vienošanos kā iespēju uzlabot valsts ekonomisko situāciju piesaistot investīcijas, padarot iespējamu potenciālu gāzes ieguvei; sarunās ar Izraēlas pārstāvjiem Hohšteins uzsvēra pienesumu drošības situācijai, ko šis līgums sniegtu. Svarīgi bija identificēt katras valsts aktuālo problēmu un piedāvāt šo vienošanos kā iespēju problēmas risināt. Izraēlas gadījumā tā bija drošība un jūras robežas stabilitāte, Libānai – ekonomika. Izraēla jau bija attīstīta gāzes ieguve, tādēļ ekonomiskie pienesumi nebija tik būtiski.²⁰⁰

Starptautiskā sabiedrība augsti novērtēja Libānas un Izraēlas spēju nonākt pie vienošanās. Darba autore secina, ka ārējais spiediens no ASV būtiski ietekmēja vienošanās panākumus, kas atbilst Patnama apgalvojumam, ka starptautiskais spiediens var palīdzēt valstīm nonākt pie vienošanās, neskatoties uz pretestību valsts līmenī.²⁰¹ ASV starpniecībai bija

¹⁹⁸ Schenker D. (2022). Israel Falls for Lebanon's Treaty Bait-and-Switch. *The Wall Street Journal*. Pieejams: <https://www.wsj.com/articles/israel-lebanese-lebanon-bait-and-switch-economic-zone-maritime-border-gas-hezbollah-iran-23-line-lapid-deal-agreement-11665514927> [skatīts 10.02.2024.]

¹⁹⁹ Mizrahi, O. (2022). The Agreement with Lebanon: The Benefits Outweigh the Drawbacks. *INSS Insight No. 1652*. Pieejams: <https://www.inss.org.il/publication/israel-lebanon-agreement/> [skatīts 08.02.2024]

²⁰⁰ United States Institute of Peace (2022) *Negotiating Israel-Lebanon Maritime Borders*. [Videofails]. Pieejams: <https://www.usip.org/events/negotiating-israel-lebanon-maritime-borders> [skatīts 10.02.2024.]

²⁰¹ Putnam, R. (1988). Diplomacy and Domestic Politics: The Logic of Two-Level Games. *International Organization*. 42(3). p. 428

izšķiroša loma Izraēlas un Libānas sarunās par jūras robežu, jo tā bija vienīgais starpnieks, kuru abas valstis bija gatavas pieņemt. Amerikas Savienotajām Valstīm bija arī savas intereses panākt vienošanos, kas motivēja tās centienus panākt vienošanos starp valstīm desmit gadu garumā. Ar vienošanos ASV centās mazināt spriedzi Libānas – Izraēlas attiecībās, mazināt Hezbollah iespējamos draudus Izraēlai, veicināt stabilitāti Libānā, kā arī atbalstīt dabasgāzes ieguvi Vidusjūras austrumu daļā.²⁰²

4.2.2. Valsts līmenis

Tiklīdz sarunas par vienošanos notiek starptautiskajā līmenī, paralēli mijiedarbojas arī sarunas par jautājumu valsts līmenī, kurā būtisks ir vēlētajū, politiķu, interešu grupu un politisko institūciju viedoklis par sarunām starptautiskajā līmenī.²⁰³ Valsts līmenī vienošanās ratifikācija var būt tik pat sarežģīta, kā sarunas starp valstīm starptautiskajā līmenī. Iepriekšējās nodaļās analizētās Izraēlas un Libānas iekšpolitiskās problēmas bija daļēji redzamas arī starptautisko sarunu laikā par jūras robežu demarkāciju. Sekojošā apakšnodaļa ir veltīta valsts līmeņa analīzei 2022. gada līguma kontekstā. Pirmkārt, darba autore analizē vienošanās ratifikāciju Libānā un Libānas uzvaras komplektu, otrkārt, analizēta vienošanās ratifikācija Izraēlā, visbeidzot meklējot jautājumu uz to, kas padarīja vienošanos iespējamu.

Libānas uzvaras komplekts

Pirmkārt, Izraēla nodarbojas ar gāzes izpēti un ieguvi Vidusjūrā jau gadiem ilgi un apstrīdētās teritorijas tikai papildināja jau esošos gāzes ieguves veidus. Izraēlā dabasgāzes ieguve jau bija attīstīta, savukārt Libānai iespējamība tikt pie gāzes atradnēm bija jauna iespēja.²⁰⁴ Apzinoties to, ka Izraēlai, kā arī citām Vidusjūras piekrastes valstīm dabasgāzes ieguve sniedz ievērojamus ienākumus, likumsakarīgi, ka arī Libānas līderi nelaistu garām iespēju, kas varētu izmainīt Libānas ekonomisko situāciju. Tomēr, lai īstenotu šīs cerības vispirms bija jāatrisina strīds par jūras robežu ar Izraēlu.

Par galveno Libānas iemeslu iesaistīties sarunās ar Izraēlu uzskatāms ekonomiskais pienesums, ko sniegtu robežu demarkācijai sekojošā gāzes izpēte. Libānai bija svarīgi, lai Kānas gāzes krātuves paliktu tās teritorijā. Sākotnēji Libānas pārstāvji izteica pretenzijas arī uz daļu no Karišas teritorijas, taču vēlāk piekāpās Izraēlas prasībām. Tāpat Libānas līderiem bija

²⁰² Eastern Mediterranean Initiative. (2023). Recipe for Success: Israeli and Lebanese Analytical Perspectives on the Maritime Delimitation Negotiations. *The Geneva Centre for Security Policy*. Issue 28. p.8.

²⁰³ Putnam, R. (1988). Diplomacy and Domestic Politics: The Logic of Two-Level Games. *International Organization*. 42(3). p. 440

²⁰⁴ Mizrahi, O. (2022). The Agreement with Lebanon: The Benefits Outweigh the Drawbacks. *INSS Insight* No. 1652. Pieejams: <https://www.inss.org.il/publication/israel-lebanon-agreement/> [skatīts 12.02.2024]

svarīgi, lai vienošanās aptvertu tikai jautājumu par jūras robežu un netiktu apspriestas arī sauszemes robežas vai vienošanās nenorādītu uz attiecību normalizāciju starp abām pusēm.

Ņemot vērā to, ka ieguvumi no sarunām un vienošanās valsts līmenī tiek vērtēti pēc ieguvumiem un pēc zaudējumiem, ko sniedz vienošanās neesamība, var apgalvot, ka valsts līmenī Libānas politikas pārstāvji, tāpat arī dažādas sabiedrības grupas apzinājās zaudējumus, ko sniedz jūras robežu jautājuma neatrisināšana – tas liedz pieeju potenciālajām dabasgāzes atradnēm Vidusjūrā. Šis faktors palielināja Libānas uzvaras komplekta lielumu, padarot Libānas pārstāvjus atvērtākus sarunām.

Izraēlas uzvaras komplekts

Izraēlai bija nepieciešams panākt vienošanos, kas atzītu Karišas gāzes krātuves teritorijas kā piederīgas Izraēlai.

Pirmkārt, no Izraēlas puses tika uzskatīts, ka vienošanās kalpos nacionālajai drošībai un sniegs ekonomisku pienesumu. Kā minēts iepriekš, Izraēlas līderu prioritāte ir uzlabot nacionālo drošību un, ņemot vērā pastāvošo spriedzi ar Libānu, vienošanās par jūras robežu tika uzverta kā iespēja mazināt spriedzi starp abām valstīm.²⁰⁵ Līguma ietvaros Libānai tika dotas teritoriālās tiesības uz Kānas lauku ar nosacījumu, ka daļa no ienākumiem pienāksies Izraēlai. Šis faktors radīja kopīgas intereses starp valstīm, kas iespējams mazina konflikta risku starp abām valstīm šajā teritorijā un nodrošina stabilāku vidi investīcijām un Izraēlas gāzes izpētei Vidusjūrā.²⁰⁶

Izraēlai bija svarīgi nonākt pie vienošanās, kas sniegtu piekļuvi dabas resursiem Vidusjūrā un drošības garantijas. Līdzīgi kā Libānai, arī Izraēlas iedzīvotāji zaudētu daudz, neizmantojot iespēju panākt vienošanos ar Libānu. Pirmkārt, robežjautājuma neatrisināšana liegtu pieeju Karišas dabasgāzes atradnēm, kas potenciāli sniegtu ekonomisko pienesumu. Otrkārt, ja jautājums netiktu atrisināts, jūras robeža būtu kārtējais strīdus punkts, kur būtu iespējama konflikta eskalācija ar Libānas organizāciju Hezbollah.

Veto spēlētāji

Pirms līguma parakstīšanas Hezbollah īstenoja spēka diplomātijas (*coercive diplomacy*) kampaņu, draudot vērsties pret Izraēlas gāzes ieguvu un īstenot uzbrukumus pret Karišas gāzes atradni. Konflikts radās brīdī, kad Lielbritānijas un Grieķijas naftas un gāzes izpētes uzņēmumam *Energean Power* piederošā gāzes ieguves platforma 2022. gada 5. jūnijā bija redzēta Izraēlas ūdeņos, izraisot stingru Libānas līderu nosodījumu. Izraēlas plānos bija uzsākt

²⁰⁵ Eastern Mediterranean Initiative. (2023). Recipe for Success: Israeli and Lebanese Analytical Perspectives on the Maritime Delimitation Negotiations. *The Geneva Centre for Security Policy*. Issue 28. p.9.

²⁰⁶ Schenker D. (2023). Securing or Insecuring Israel? Assessing the Israel-Lebanon Maritime Agreement. *Hoover Institution*. Pieejams: <https://www.hoover.org/research/securing-or-insecuring-israel-assessing-israel-lebanon-maritime-agreement> [skatīts 28.02.2024.]

gāzes raktuvju izpēti vēl pirms līgums tika noslēgts. Hezbollah draudu dēļ šie plāni tomēr tika atcelti uz laiku līdz līgums tika parakstīts. Izraēla uzstāja, ka platforma atrodas tās teritorijā un neiegūs gāzi no strīdus apgabaliem, tomēr Hezbollah līderis Nasrallah uzsāka spēka diplomātijas kampaņu, Izraēlas rīcību raksturojot kā agresiju un pieprasot apturēt gāzes ieguves plānus. Spriedze starp Hezbollah un Izraēlu palielinājās, kad Hezbollah sūtīja trīs bezpilota lidaparātus uz Izraēlas gāzes platformu apstrīdētajās teritorijās. Hasans Nasrallah brīdināja Izraēlu, ka Libāna ir gatava uzbrukt Izraēlas naftas platformām, ja Izraēla turpinās gāzes ieguvi no Karišas gāzes atradnēm pirms jūras robežas demarkācijas. Izraēlas darbības tika kritizētas un Hezbollah uzskatīja, ka Izraēla tiecas piekrāpt Libānu. Izraēlas Aizsardzības spēki iznīcināja bezpilota lidaparātus un vēlāk pārstāja dabasgāzes izpēti apstrīdētajās teritorijās pirms līgums ar Libānu tika noslēgts. Hezbollah līderis ar lepnumu paziņoja, ka organizācijas misija ir izpildīta. Neskatoties uz sākotnējo pretestību, Izraēla piekāpās Libānas prasībām Hezbollah draudu dēļ. Hezbollah spēja veiksmīgi izmantot spēka diplomātiju pret spēcīgāku valsti, kas grupējumam bija liels panākums.²⁰⁷

Tālākus šķēršļus līguma noslēgšanai starp abām valstīm Hezbollah gan nelika. Hezbollah līderis Nasrallah pēc vienošanās parakstīšanas starp Libānu un Izraēlu puda atbalstu, sakot, ka “rezultāti ir ļoti liela uzvara Libānai, valstij, cilvēkiem un pretošanās centieniem”.²⁰⁸

Šī līguma noslēgšanas gaitā atspoguļojās Hezbollah ietekme un tas, ka vienošanās tika apdraudēta šīs organizācijas dēļ. Šis gadījums ir pierādījums tam, kā Libānas iekšējā šķelšanās apdraudēja efektīvas sarunas ar Izraēlu. Hezbollah sarunu laikā pierādīja savu nozīmīgumu un ietekmi Libānā un tās ārpolitikā, jo organizācija varēja būtiski ietekmēt Libānas valdības centienus panākt vienošanos. Abas valstis turpināja sarunas par līgumu, tomēr sarunu iznākums varētu būt citāds, ja Hezbollah savus draudus turpinātu.

Vienlaikus sarunu un līguma noslēgšanas gaita ir pierādījums tam, ka Libānā joprojām ir centrālā vara, kas pieņem nozīmīgus lēmumus valstī, neskatoties uz ietekmīgās islāmistu organizācijas pretestību. Pētniece Mizrahi paudusi viedokli, ka vienošanās pietuvināja Libānu Rietumiem, kavējot Irānas centienus paplašināt savu ietekmi Libānā.²⁰⁹ Darba autore uzskata, ka 2022. gada vienošanās ietvaros Hezbollah neizrādīja pretestību līgumam ar Izraēlu. Ņemot vērā ekonomisko spiedienu un sabiedrības cerības uz situācijas uzlabošanu, sabiedrības

²⁰⁷ Sobelman D. (2023). Hezbollah's Coercion And the Israel-Lebanon Maritime Deal. *Middle East Policy*. p.75,78, 80

²⁰⁸ Corkery A., Wilde W. (2022). Unpacking Israel and Lebanon's historic maritime border deal. *The Public Broadcasting Service*. Pieejams: <https://www.pbs.org/newshour/show/unpacking-israel-and-lebanons-historic-maritime-border-deal> [skatīts 12.02.2024.]

²⁰⁹ Mizrahi, O. (2022). The Agreement with Lebanon: The Benefits Outweigh the Drawbacks. *INSS Insight No. 1652*. Pieejams: <https://www.inss.org.il/publication/israel-lebanon-agreement/> [skatīts 12.02.2024.]

atbalsts Hezbollah noteikti kristos, ja organizācija būtu likusi nopietnus šķēršļus šim līgumam. Tāpat nevar izslēgt iespējamību, ka arī Hezbollah apsvērumos nestāties pretī līguma parakstīšanai bija tās pašas ekonomiskās intereses, jo korupcijas līmenis valstī ir augsts, tāpat organizācijas dalībnieki ieņem svarīgus amatus Libānas politiskajās institūcijās. Organizācijas īstenotie draudi visdrīzāk bija publicitātes gūšanai un lai kārtējo reizi Libānas un starptautiskajai sabiedrībai sevi attēlotu kā Libānas aizstāvi, kas nepieļauj Izraēlas netaisnības.

Līguma ratifikācijas gaitā valsts līmenī Libānā politiskajās aprindās politiskās partijas bija vienisprātis par vienošanās atbalstīšanu.²¹⁰ Neskaitot Hezbollah darbības, Libānas iekšpolitikas procesi īpašus šķēršļus sarunām par jūras robežu demarkāciju ar Izraēlu neizraisīja. Pārsteidzoši, ka arī Libānas sašķeltais parlaments, kas pārsvarā nav spējīgs pieņemt lēmumus vienprātības trūkuma dēļ, spēja pieņemt lēmumu par vienošanās apstiprināšanu.

Līguma ratifikācijas gaitā Izraēlā premjerministrs un citi iesaistītie saskārās ar pretestību. Lai vienošanos parakstītu bija nepieciešams Izraēlas parlamenta balsu vairākums. Lai apturētu vienošanās parakstīšanu, tika izteiktas pretenzijas pret Izraēlas ģenerālprokurores lēmumu, kas noteica, ka līguma parakstīšanai nav nepieciešams referendums un vienošanos var parakstīt ar parlamenta balsu vairākumu. Izraēlas Augstākajā tiesā tika saņemti ielūgumi apstrīdot ratifikācijas procesu, tomēr vienošanās pretiniekiem neizdevās apturēt līguma parakstīšanu un Izraēlas parlamenta vairākums balsoja atbalstoši.²¹¹

Īpaši par panākto vienošanos iebilda tobrīd opozīcijā esošā *Likud* partija un Benjamins Netanjahu, apgalvojot, ka premjerministrs Lapid ar vienošanos apdraud Izraēlas nacionālo drošību, ir piekāpies Hezbollah un nodevis Izraēlai pienākošos dabas resursus Hezbollah.²¹² Premjerministrs Jairs Lapid kritizēja Netanjahu sacelto ažiotāžu un norādīja, ka viņa apgalvojumi ir nepatiesi. Arī Izraēlas Aizsardzības ministrs iebilda pret Netanjahu apgalvojumiem un liecināja, ka vienošanās tieši stiprina Izraēlas drošību. Neskatoties uz opozīciju, Izraēlas valdība ar balsu vairākumu ratificēja līgumu.²¹³ Iespējams, ka liela nozīme Izraēlas politiskajās aprindās bija tam, ka Izraēlas drošības dienesti atbalstīja vienošanos.²¹⁴

²¹⁰ Yahya M. (2022) Lebanon and Israel's Maritime Deal Suspends Them Between No War and No Peace. *Carnegie Endowment for International Peace*. Pieejams: <https://carnegieendowment.org/posts/2022/10/lebanon-and-israel-maritime-deal-suspends-them-between-no-war-and-no-peace?lang=en¢er=middle-east> [skatīts 20.02.2024.]

²¹¹ Makovsky D. (2022). Israel Debates the Lebanon Maritime Deal. *Washington Institute for Near East Policy*. Pieejams: <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/israel-debates-lebanon-maritime-deal> [skatīts 16.03.2024.]

²¹² Caspit B. (2022). Netanyahu attacks US over Israel-Lebanon maritime border deal. *Al-Monitor*. Pieejams: <https://www.al-monitor.com/originals/2022/10/netanyahu-attacks-us-over-israel-lebanon-maritime-border-deal> [skatīts 16.03.2024.]

²¹³ Berman L. (2022). Lebanon maritime deal 'staves off' war with Hezbollah, Lapid says. *The Times of Israel*. Pieejams: <https://www.timesofisrael.com/lapid-says-lebanon-maritime-deal-staves-off-war-with-hezbollah/> [skatīts 18.03.2024.]

²¹⁴ Makovsky D. (2022). Israel Debates the Lebanon Maritime Deal. *Washington Institute for Near East Policy*.

Sabiedrība

Libānas sabiedrībā sarunu process bija plaši atspoguļots medijos un sabiedrība tam pievērsa īpašu uzmanību.²¹⁵ Interesanti, ka neskatoties uz sliktajām attiecībām ar kaimiņvalsti, 2020. gadā sabiedrības aptauju rezultāti par jūras robežu demarkāciju ar Izraēlu bija pozitīvi: apmēram divas trešdaļas sunnītu un kristiešu sarunas uztvēra pozitīvi, savukārt aptuveni puse šiītu piekrita šim viedoklim. No visiem aptaujātajiem Libānas iedzīvotājiem, tikai 19% bija negatīvi noskaņoti pret sarunām starp Libānu un Izraēlu robežu jautājumā.²¹⁶ Iespējams, sabiedrības vairākuma atbalsts tika panākts vienošanos pozicionējot kā iespēju uzlabot ekonomisko situāciju.

Kad vienošanās starp abām valstīm jau tika panākta, Vašingtonas Institūta īstenotā Libānas iedzīvotāju aptauja liecināja, ka aptuveni 61% respondentu panākto vienošanos vērtēja pozitīvi.²¹⁷ Līdz ar to var secināt, ka lielākā sabiedrības daļa, tostarp Hezbollah neiebilda par sarunām starp Libānu un Izraēlu jūras robežas jautājuma risināšanā un atbalstīja panākto vienošanos. Līderu apziņa, ka sabiedrības vairums atbalstīs vienošanos, veicina sarunas starp valstīm, tā tas notika arī Libānas un Izraēlas gadījumā.

Izraēlas sabiedrībā sarunām par jūras robežu demarkāciju sākotnēji netika pievērsta liela uzmanība. Viss mainījās brīdī, kad Hezbollah raidīja bezpilota lidaparātus uz Karišas gāzes platformu – Izraēlas sabiedrībā tas izraisīja bažas par nacionālo drošību un daļa sabiedrības kritizēja valdību par to, ka tā neizrādīja stingru nostāju pret Hezbollah draudiem, bet piekāpās organizācijas un Libānas prasībām neuzsākt dabasgāzes ieguvu no Karišas teritorijas pirms vienošanās nav noslēgta.²¹⁸

Kopumā sarunas starp Libānu un Izraēlu un noslēgtā vienošanās neizpelnījās būtisku sabiedrības pretestību nevienā no valstīm, līdz ar to mazinot šķēršļus veiksmīgai vienošanās norisei un abpusēji labvēlīgu rezultātu sasniegšanai. Abās valstīs panāktā vienošanās tika prezentēta sabiedrībai kā uzvara. Libānas līderi uzsvēra potenciālos ekonomikas ieguvumus, kamēr Izraēlas līderi uzsvēra nacionālās drošības stiprināšanu.

²¹⁵ Eastern Mediterranean Initiative. (2023). Recipe for Success: Israeli and Lebanese Analytical Perspectives on the Maritime Delimitation Negotiations. *The Geneva Centre for Security Policy*. Issue 28. p. 10.

²¹⁶ Polloc D. (2020). Lebanon Poll Shows Drop in Hezbollah Support, Even Among Shia; Plurality Back Israel Boundary Talks. *Fikra Forum*. Pieejams: <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/lebanon-poll-shows-drop-hezbollah-support-even-among-shia-plurality-back-israel> [skatīts 03.04.2024.]

²¹⁷ McDonough F. (2022). New Lebanon Opinion Poll Shows Continued Internal Dissatisfaction and Desire for International Partners. *Fikra Forum*. Pieejams: <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/new-lebanon-opinion-poll-shows-continued-internal-dissatisfaction-and-desire> [skatīts 24.03.2024.]

²¹⁸ Lerman E. (2022). The Debate Inside Israel over the Maritime Boundary Arrangement with Lebanon. *The Jerusalem Strategic Tribune*. Pieejams: <https://jstribune.com/lerman-the-debate-over-maritime-arrangement-with-lebanon/> [skatīts 21.03.2024.]

4.2.3. Galvenais sarunu vedējs

Patnama divu līmeņu spēļu koncepts uzsver ne tikai starptautiskās vides un iekšpolitikas faktoru lomu sarunu vešanā, bet arī galveno sarunu vedēju lomu, kas ir iesaistīti sarunās gan starptautiskajā līmenī, gan valsts līmenī. Sekojošā apakšnodaļā analizēta Libānas un Izraēlas sarunu vedēju loma vienošanās panākšanā. Galvenais uzsvars ir likts uz Libānas un Izraēlas pārstāvjiem, taču ņemot vērā būtisko ASV lomu, darba autore analizē arī ASV un Amosa Hohšteina lomu sarunu procesā.

Libāna

Galvenais sarunu vedējs Libānas gadījumā ir valsts prezidents, kurš ir atbildīgs Libānas parlamentam. Būtiski pieminēt to, ka toreizējā prezidenta Mišela Auna (*Michel Aoun*) prezidentūra virzījās uz beigām, kas sniedza zināmu laika spiedienu gan Libānas prezidentam un viņa administrācijai, gan arī Izraēlas pusei. Aunam izdevās nodrošināt atbalstu vienošanās noslēgšanai valsts līmenī, kas iespējams vairāk skaidrojams ar Libānas sliktu ekonomisko stāvokli, nevis prezidenta autoritāti un sabiedrības atbalstu. Būtisks bija uzvaras komplekta lielums, kas Libānas sabiedrībai sniedza cerības uz ekonomiskās situācijas uzlabošanu jūras robežu demarkācijas gadījumā.

Libānas pusē sarunu pārstāvjiem nācās saskarties ar zināmām nesaskaņām, jo Libānas politiskajās aprindās notika spekulācijas par noteiktajām jūras robežām. Kamēr daži uzskatīja, ka Libānai pienākas lielāka daļa jūras teritorijas, citi bija gatavi piekāpties jau apspriestajām jūras robežām. Sarunas uz priekšu virzīja ekonomiski apsvērumi un Libānas pārstāvju vēlme pēc iespējas ātrāk jautājumu atrisināt, lai uzsāktu gāzes izpēti.²¹⁹

Izraēla

No Izraēlas puses vienošanos parakstīja premjerministrs Jairs Lapids. Vienošanās gaitā bija zināma steiga, jo beigām tuvojās Libānas prezidenta pilnvaru termiņš, tāpat arī ar laika spiedienu saskārās Izraēlas premjerministrs Lapids.²²⁰ Iespējams, ka šis faktors arī bija vienošanos veicinošs faktors, jo abas puses bija ieinteresētas pēc iespējas ātrāk atrisināt vienošanos. Domājams, ka abas puses apzinājās potenciālo risku, ka pēc Libānas prezidenta termiņa beigām, nākamais prezidents var būt citādi noskaņots pret vienošanos, kas procesu vēl vairāk sarežģītu un pagarinātu.

Izraēlā tuvojās valdības vēlēšanas, tādēļ zināms laika spiediens bija arī premjerministram Jairam Lapidam, kurš pārstāv centristu partiju. Pret vienošanos iestājās

²¹⁹ Eastern Mediterranean Initiative. (2023). Recipe for Success: Israeli and Lebanese Analytical Perspectives on the Maritime Delimitation Negotiations. *The Geneva Centre for Security Policy*. Issue 28. p. 9-10

²²⁰ Makovsky D. (2022). *Israel Debates the Lebanon Maritime Deal*. Washington Institute for Near East Policy. Pieejams: <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/israel-debates-lebanon-maritime-deal> [skatīts 16.03.2024.]

konservatīvās partijas, īpaši Benjamins Netanjahu, kurš apgalvoja, ka darījums ir par labu Hezbollah un premjerministrs Lapids ir bijis pārāk piekāvīgs Libānas prasībām.²²¹

Lai gan Jairs Lapids zaudēja amatu nākamajās vēlēšanās, vienošanās tomēr bija politiska uzvara un bija cerības, ka tas palīdzēs gaidāmajās vēlēšanās uzlabot viņa pozīciju. Pirmkārt, viņš bija spējīgs panākt vienošanos ar valsti, kas uzskatāma par Izraēlas pretinieku, otrkārt, darījums sniedza piekļuvi iegūt papildu dabasgāzes resursus, sniedzot pienesumu ekonomikai.

Amerikas Savienotās Valstis

Amos Hohšteins piedalījās sarunu procesā gan 2011. gadā, gan 2020. gadā kā viens no ASV mediatoriem. Lai gan pirmais mēģinājums panākt vienošanos starp abām pusēm nebija veiksmīgs, tika iegūta vērtīga pieredze par Libānu un Izraēlu.²²² ASV mediators loma bija būtiska šajās sarunās, jo ne Libāna, ne Izraēla nebija gatavas risināt konfliktu par jūras robežu tiešās sarunās. Hohšteins prasmīgi izmantoja katras valsts vajadzības lai novērstu uzmanību no tā, kā valstis atsakās, cenšoties uzsvērt katras valsts vajadzības un ieguvumus no vienošanās. Pateicoties Hohšteina gan Libānas, gan Izraēlas līderi nonāca pie vienošanās ar kuru abas puses bija apmierinātas.

Arī Hohšteina līdzīgi kā Izraēlas un Libānas pārstāvjiem bija dots atbildīgs uzdevums – viņam bija jāpanāk vienošanās starp valstīm, kurām nav diplomātisko attiecību. Prezidenta Baidena administrācija uz viņu lika lielas cerības. Vienošanās panākšana bija liels profesionālais sasniegums arī pašam Hohšteina, kas apliecināja viņa kā izcila diplomāta prasmes.

4.2.4. Vienošanas veicinošie faktori

Būtisks ir jautājums par to, kas veicināja vienošanās noslēgšanu un sarunu uzsākšanu starp valstīm, kuras faktiski atrodas kara stāvoklī viena ar otru. Pirmkārt, jāņem vērā starptautiskais konteksts – Krievijas karš Ukrainā radīja pieprasījumu pēc alternatīviem Krievijas gāzes un citu enerģētikas resursu avotiem. Tā kā Libānas – Izraēlas strīdus teritorijās tika atrastas liecības par dabasgāzes resursiem, gan Libānas, gan Izraēlas līderi saskatīja notiekošajā potenciālu gūt ekonomisku labumu.

Otrkārt, sarunas starp valstīm veicināja arī valsts līmeņa faktori. Būtisks apsvēruma Izraēlas amatpersonu vēlmei iesaistīties sarunās bija drošības apsvērumi, tāpat arī cerības uz

²²¹ Marsi F. (2022). What to Know About the Israel-Lebanon Maritime Border Deal. *Washington Report of Middle East Affairs*. Pieejams: <https://www.wrmea.org/jordan-lebanon-syria/what-to-know-about-the-israel-lebanon-maritime-border-deal.html> [skatīts 14.03.2024.]

²²² Eastern Mediterranean Initiative. (2023). Recipe for Success: Israeli and Lebanese Analytical Perspectives on the Maritime Delimitation Negotiations. *The Geneva Centre for Security Policy*. Issue 28. p.8

papildu ienākumiem, jo Karišas gāzes atradnēs jau bija konstatēti dabasgāzes krājumi. Izraēlas nacionālās drošības speciālisti mudināja panākt vienošanos, baidoties par iespējamo iekšpolitiskās situācijas pasliktināšanos Libānā, kas varētu apdraudēt arī Izraēlas drošību. Tāpat Izraēlas amatpersonas baidījās ļaut uzsākt dabasgāzes ieguvu pirms jūras robežu noteikšanas, jo tas varētu izaicināt Hezbollah un apdraudēt Izraēlas enerģētisko resursu infrastruktūru Vidusjūrā. Hezbollah nosūtītie bezpilota lidaparāti uz Karišas gāzes atradnēm pastiprināja uzskatu, ka vienošanās veicinātu Izraēlas drošību.²²³

Līdzīgi arī iekšpolitiskie apstākļi Libānā radīja labvēlīgus apstākļus, lai sarunas atsāktos. Libāna saskārās ar politisku un ekonomisku satricinājumu. Kopš 2019. gada notika protesti un sabiedrība aicināja veikt reformas valstī un uzlabot valsts ekonomisko stāvokli, situāciju vēl vairāk pasliktināja sprādziens Beirūtas ostā 2020. gadā, kas izraisīja plašus postījumus un upurus. Ekonomiskā krīze un starptautiskais spiediens ieviest reformas radīja nepieciešamību panākt jūras robežlīgumu, kas potenciāli ļautu uzsākt dabasgāzes izpēti. Francijas naftas un gāzes uzņēmums *Total* bija apņēmis veikt tūlītēju dabasgāzes izpēti Libānai piederošajās teritorijās pēc vienošanās noslēgšanas.²²⁴

Tuvo Austrumu eksperte Ornas Mizrahi jūras robežlīgumu starp Izraēlu un Libānu uzskata par nozīmīgu sasniegumu. Viņasprāt, vienošanās ir kompromiss starp abām valstīm, kā rezultātā ir izveidota abpusēji izdevīga situācija. Līgums kalpo abu valstu ekonomiskajām, drošības un stratēģiskajām interesēm. Neskatoties uz dažu Izraēlas partiju kritiku, viņa uzskata, ka Izraēlai ieguvumi ir daudz lielāki par jebkādiem trūkumiem, padarot šo nolīgumu par izšķirošu brīdi Libānas – Izraēlas divpusējās attiecībās.²²⁵ Līdzīgi to vērtējuši arī citi akadēmiķi. Arābu politikas programmas direktors Vašingtonas Tuvo Austrumu politikas institūtā (*Washington Institute for Near East Policy*) Deivids Šenkera (*David Schenker*) raksta, ka neskatoties uz ieguvumiem no šī līguma ilgtermiņā, līgums “novērš vienu strīda punktu starp valstīm. Līdz ar to tas parāda potenciālu diplomātiskā ceļā atrisināt sarežģītos Izraēlas un Libānas jautājumus”.²²⁶

Lai gan līgumā nav minēts nekas par Libānas un Izraēlas attiecību būtību, progress abu valstu attiecībās noteikti tika panākts. Neraugoties uz netiešajām sarunām un Libānas centieniem izvairīties no attiecību normalizācijas, nolīgums nozīmē ievērojamas pārmaiņas

²²³ Eastern Mediterranean Initiative. (2023). Recipe for Success: Israeli and Lebanese Analytical Perspectives on the Maritime Delimitation Negotiations. *The Geneva Centre for Security Policy*. Issue 28. p. 6

²²⁴ Ibid. p. 6-7.

²²⁵ Mizrahi O. (2022). The Agreement with Lebanon: The Benefits Outweigh the Drawbacks. *The Institute for National Security Studies*. Pieejams: <https://www.inss.org.il/publication/israel-lebanon-agreement/> [skatīts 08.02.2024.]

²²⁶ Schenker D. (2023). Securing or Insecuring Israel? Assessing the Israel-Lebanon Maritime Agreement. *Hoover Institution*. Pieejams: <https://www.hoover.org/research/securing-or-insecuring-israel-assessing-israel-lebanon-maritime-agreement> [skatīts 28.02.2024.]

Izraēlas un Libānas attiecībās. Apstiprinot vienošanos, Libānas valdība apstrīdēja Hezbollah apgalvojumus, ka Izraēla ir nelikumīga vienība, un pierādīja, ka Hezbollah varai valstī ir ierobežojumi. Lai gan pastāvēja iespēja, ka nolīgums varētu pozitīvi ietekmēt to, kā Libānas sabiedrība uztver Izraēlu, un radīt iespējas turpmākam progresam, saistībā ar Izraēlas — Hamās karu potenciāls Izraēlas tēla uzlabošanai Libānā šķiet zems.

Šis līgums un nonākšana pie tā liek izdarīt noteiktus secinājumus par valsts līmeņa ietekmi uz abu valstu attiecībām. Pirmkārt, sarunu gaita atspoguļoja to, ka nepieciešami pietiekami lieli ieguvumi abām pusēm, lai normalizētu attiecības. Otrkārt, attiecībā uz Libānu var secināt to, ka Libānas iekšpolitiskie spēlētāji, īpaši Hezbollah var paralizēt sarunas starp abām valstīm. Treškārt, sarunas starp abām valstīm neizpelnījās lielu sabiedrības vai veto spēlētāju pretestību, ko iespējams skaidrot ar būtiskajiem ieguvumiem no līguma abām valstīm.

Kopumā, lai gan publiskajā vidē nebija izplatīts atbalstošs viedoklis par sarunām starp Libānu un Izraēlu, bija arī salīdzinoši maz pretestības no abu pušu veto spēlētājiem par sarunām starp abām valstīm. Tas skaidrojams ar faktu, ka abās pusēs vairākums iekšpolitikas aktoru bija ieinteresēti atrisināt konfliktu, jo tas kalpoja abu valstu interesēm. Ņemot vērā to, ka ekonomikas uzlabošana ir visu Libānas sabiedrības grupu interesēs, lēmumu bija vieglāk pieņemt, jo gan Libānas šīti, gan maronīti, gan sunnīti un citu reliģiju pārstāvji cieš no ekonomiskās krīzes. Kas attiecas uz Izraēlu, saistībā ar drošības centrālo lomu Izraēlas iekšpolitikā, arī tur sabiedrība bija daudz atvērtāka pieņemt vienošanos, jo amatpersonas to formulēja kā iespēju uzlabot nacionālo drošību.

Divu līmeņu spēlēs tiek uzsvērts, ka veiksmīgi rezultāti ir atkarīgi gan no starptautisko sarunu biedru, gan valsts līmeņa aktoru apmierinātības.²²⁷ Saistībā ar panākto vienošanos, autore secina, ka tika izpildīti abi šie nosacījumi. Vienošanās par jūras robežu demarkāciju uzvaru komplekts ietvēra abpusēji izdevīgus rezultātus, kas risina abu sarunās iesaistīto valstu ekonomiskās intereses un drošības problēmas. Ņemot vērā pieredzi no jūras robežlīguma sarunām, Amos Hohšteins atklāj arī iespējas risināt Libānas — Izraēlas sauszemes robežu konfliktu. Kā galveno šķērsli sauszemes robežu līgumam Hohšteins min politisko situāciju Libānā – nav funkcionējošas valdības, prezidenta un valstij nav virzības. Tāpat viņš atklāj, ka arī Izraēlas pusē valdība ir aizņemta ar citām problēmām. Stabilitāte ir nepieciešama abās pusēs lai sarunas par sauszemes robežu būtu iespējamas.²²⁸

²²⁷ Putnam, R. (1988). Diplomacy and Domestic Politics: The Logic of Two-Level Games.” *International Organization*, 42(3). p. 434

²²⁸ United States Institute of Peace. (2022). *Negotiating Israel-Lebanon Maritime Borders* [Videofails]. Pieejams: <https://www.usip.org/events/negotiating-israel-lebanon-maritime-borders> [skatīts 10.02.2024.]

SECINĀJUMI

Konflikts starp Izraēlu un Libānu ir viens no ilgstošākajiem konfliktiem Tuvajos Austrumos. Salīdzinot ar citām arābu valstīm, Izraēlai bija labas attiecības ar Libānu valsts dibināšanas pirmsākumos 1948. gadā, taču pēc 1967. gada Sešu dienu kara, attiecības starp valstīm pasliktinājās un līdz pat mūsdienām centieni tās uzlabot nav bijuši veiksmīgi. Libānas un Izraēlas konflikts jebkuru brīdi var pārvērsties karā, kas draud pasliktināt jau tā nestabilo situāciju Tuvajos Austrumos, tāpat arī izraisīt tālejošas sekas ārpus reģiona.

Akadēmiskajā literatūrā tiek uzvērta Palestīnas – Izraēlas konflikta, vēstures konfliktu un Hezbollah ietekme uz Libānas un Izraēlas attiecībām, tomēr netiek pievērsts pietiekoši daudz uzmanības citiem iekšpolitikas un starptautiskās vides procesiem, kas atstāj ietekmi uz valstu attiecībām. Izmantojot Patnama divu līmeņu spēles ietvaru maģistra darbā secināts, ka sarunu neesamība starp abām valstīm un nespēja attiecības uzlabot ir saistīta ar iekšpolitikas, starptautiskās vides faktoriem, un daudz kas ir atkarīgs arī no abu valstu līderiem un tā, vai viņiem ir pietiekoši liela politiskā griba iesaistīties sarunās ar otru pusi. Roberta Patnama divu līmeņu spēļu koncepts sniedz noderīgu ietvaru lai izprastu Libānas – Izraēlas divpusējās attiecības. Valsts līmeņa politikas analīze un tās ietekme uz starptautiskajiem procesiem ir būtiska lai izprastu Izraēlas un Libānas attiecības. Lai gan akadēmiskajā vidē bieži izplatīts ir viedoklis, ka Libānas un Izraēlas slikto attiecību cēlonis ir Hezbollah, patiesībā attiecību problemātika ir daudz dziļāka un sarežģītāka, un abu valstu iekšpolitikā ir faktori, kas liedz uzsākt sarunas par attiecību normalizēšanu un uztur slikto attiecību ciklu.

Autores izvirzītā hipotēze *“Libāna un Izraēla neiesaistās sarunās un nespēj normalizēt divpusējās attiecības iekšpolitikas faktoru un citu reģionālo aktoru spiediena dēļ”* ir daļēji papildījies. Iekšpolitikas faktori būtiski ietekmē abu valstu attiecības, tāpat arī citas Tuvo Austrumu valstis kavē un ierobežo Libānas iespējas normalizēt attiecības ar Izraēlu. Tomēr, pētījuma gaitā secināts arī tas, ka abu valstu sarunu neesamību ietekmē arī galvenie sarunu vedēji jeb valstu līderi.

Nemot vērā to, ka gan Libānā, gan Izraēlā viedokļi par attiecību normalizāciju ar otru valsti ir polarizēti, samazinās abu valstu uzvaras komplekts, kas savukārt padara izredzes par vienošanos ļoti zemas. Apziņa, ka valsts līmenī attiecību normalizācija netiks atbalstīta, attur gan Libānas, gan Izraēlas līderus no iesaistīšanās sarunās, jo tādā gadījumā ciestu arī līderu politiskais kapitāls. Neskatoties uz to, abām pusēm būtu noteikti ieguvumi attiecību normalizācijai, tomēr situācija ir pārāk sarežģīta un ieguvumi no miera starp valstīm neatsver potenciālo risku.

Darba autore uzskata, ka abas valstis nebūtu gatavas īstenot otras puses prasības. Libānas priekšnoteikumi attiecību normalizācijai var būt nepieņemami Izraēlas konservatīvajai un labējo politisko partiju atbalstošajai sabiedrības daļai, jo tas visdrīzāk nozīmētu Izraēlas atteikšanos no Šebas fermu teritorijas, kā arī risinājumu palestīniešu bēgļu slogam Libānā. Arī iespējamība, ka Libāna spētu izpildīt Izraēlas priekšnoteikumus, īpaši ierobežot Hezbollah darbību, ir zema. Tomēr, tas nav tādēļ, ka Libānas centrālā valdība atbalsta Hezbollah un tās darbības pret Izraēlu, bet gan tādēļ, ka organizācija ir spēcīgāka par Libānas armiju un tā ir pārāk ilgi un spēcīgi iesakņojusies Libānas sabiedrībā, lai rastu ātru risinājumu. Lai gan Hezbollah nav vienīgais Libānas – Izraēlas konflikta cēlonis, organizācijas darbības, kas apdraud Izraēlas nacionālo drošību neapšaubāmi ir viens no galvenajiem iemesliem sliktajām attiecībām.

Tā kā Hezbollah izmanto Izraēlu kā draudu Libānas suverenitātei par iemeslu savai pastāvēšanai, diplomātisko attiecību veidošanai starp Libānu un Izraēlu būtu nepieciešama organizācijas darbības apturēšana Libānā vai vismaz tās ierobežošana. Ja Izraēla Libānas sabiedrības vairākumam vairs nebūtu uzskatīta kā drauds, zustu Hezbollah galvenais pastāvēšanas iemesls un jēga – pretošanās Izraēlai. Darba autore uzskata, ka attiecību uzlabošanai starp valstīm pirmkārt nepieciešama Libānas centrālās varas stiprināšana, otrkārt, nepieciešama Hezbollah darbības ierobežošana, treškārt, būtu nepieciešams atrisināt konfliktu par sauszemes robežu. Kamēr Libānas centrālā valdība būs vāja, niecīgas būs izredzes uzlabot attiecības ar Izraēlu. Libānas līderiem būtu pirmkārt nepieciešams aktualizēt līguma noslēgšanu ar Izraēlu savu iedzīvotāju starpā, kā arī paust to kā iespēju uzlabot valsts drošības situāciju, kas sniegtu iespēju uzlabot arī ekonomisko situāciju.

2022. gadā noslēgtā vienošanās par jūras robežu demarkāciju bija nozīmīgs panākums valstu attiecību vēsturē, taču to nevar uzskatīt par precedentu. Noslēgtais līgums ir piemērs tam, kā valstis spēlē divu līmeņu spēli un iekšpolitiskie procesi ir nozīmīgi ārpolitikas lēmumu pieņemšanā. Gan Izraēlas, gan Libānas gadījumā uzvaras komplekts saistībā ar 2022. gada līguma parakstīšanu bija pietiekami liels, lai panāktu vienošanos. Abu valstu pārstāvjiem sarunu vešana bija veiksmīga abos līmeņos – starptautiskajā un valsts, jo neskatoties uz zināmām domstarpībām starptautiskajā līmenī, ar ASV palīdzību iesaistītās puses bija spējīgas panākt vienošanos, tāpat arī valsts līmenī neviena no valstīm nesaskārās ar būtiskiem izaicinājumiem, kas liktu nopietnus šķēršļus līgumam. Lai Izraēla un Libāna noslēgtu miera līgumu, nepieciešams lai abu valstu uzvaras komplekti pārklātos – lai abām valstīm būtu pietiekoši liels ieguvums attiecību normalizācijai. Šis faktors bija novērojams līgumā par jūras robežas parakstīšanu 2022. gadā – robežu demarkācija bija abu valstu interesēs. Attiecības starp valstīm

var uzlabot pakāpeniski risinot atsevišķus konflikta punktus. Vienošanās par jūras robežu jau ir noslēgta, nākamais risināmais jautājums būtu par sauszemes robežu demarkāciju.

Patnama divu līmeņu spēles ietvars uzsver arī starptautiskā spiediena ietekmi uz sarunām starp valstīm. Libānas gadījumā no vienas puses ir novērojams spiediens no ASV, lai uzlabotu attiecības ar Izraēlu, no otras puses, ievērojama ir arī Irānas un Sīrijas ietekme, kas izdara spiedienu uzturēt konfliktu ar Izraēlu. Ja nemazināsies Irānas ietekme Libānā, visdrīzāk arī attiecības starp Libānu un Izraēlu neuzlabosies.

Katrai valstij ir savas nacionālās intereses, kas nosaka arī tās uzvedību starptautiskajā arēnā. Veiksmīgas vienošanās pamatā ir nonākšana pie kopsaucēja, kas apmierina abu valstu nacionālās intereses. Lai gan starp abām kaimiņvalstīm līdzību ir maz, viena interese gan Libānai, gan Izraēlai sakrīt – drošība un miers. Pirmkārt, Libānas — Izraēlas konflikts noved pie civiliedzīvotāju nāves un apdraud abu valstu iedzīvotājus, tāpat arī tiek bojāta infrastruktūra. Drošības stāvoklis uzlabotu gan tūristu daudzumu gan Libānā, gan Izraēlā, tāpat veicinātu labvēlīgu vidi investīcijām, kas būtu īpaši nozīmīgi Libānai. Labas attiecības abu valstu starpā ir gan Libānas, gan Izraēlas interesēs.

Lai gan 20. gadsimtā Izraēlas nākotne vēl nebija skaidra, valsts ir pastāvējusi jau vairāk kā 70 gadu un ieņēmusi savu vietu pasaulē. Izraēlas kaimiņvalstīm ir jādomā par nākotni un ilgtermiņa plānu, jo Izraēla no pasaules kartes noteikti nepazudīs, jārada jauni veidi sadzīvošanai, jo konflikti rada kaitējumu visām iesaistītajām pusēm. Lai gan neatrisinātais jautājums par Palestīnu ir šķērslis sarunām starp Izraēlu un Libānu, tas noteikti nav no tiem lielākajiem. Citas arābu valstis ir spējušas noslēgt miera līgumu ar Izraēlu un veidot diplomātiskas attiecības ar to, neskatoties uz neatrisināto Palestīnas jautājumu.

Darba autore uzskata, ka iespēja normalizēt attiecības starp abām valstīm joprojām pastāv un tā būtu gan Izraēlas, gan Libānas interesēs. Tā kā ASV iesaiste 2022. gada līguma noslēgšanā izrādījās veiksmīga, darba autore uzskata, ka tieši ar ASV starpniecību Izraēla un Libāna varētu turpināt ceļu uz attiecību normalizāciju. Zīmīgu lomu dialoga veicināšanā varētu ieņemt arī Apvienoto Nāciju Organizācija, kā arī Eiropas Savienība, kurai ir labas attiecības gan ar Izraēlu, gan Libānu. Pašlaik pietrūkst starptautiskā spiediena, lai Izraēla un Libāna normalizētu attiecības, galvenā uzmanība tiek pievērta Izraēlas — Palestīnas konfliktam.

Lai gan cerības uz attiecību normalizāciju nākotnē ir ambiciozas, tas tomēr nav neiespējami. Attiecību uzlabošana ir iespējama, taču līdz sarunām par attiecību normalizāciju un miera līgumu ir tāls un sarežģīts ceļš ejams. Darba autore secina, ka abas valstis vēl nav gatavas attiecību normalizācijai un divu līmeņu spēļu koncepts sniedz noderīgu ietvaru, lai izprastu, kādēļ sarunas nenotiek.

Abu valstu attiecības sniedz plašas pētījumu iespējas. Turpmākie iespējamie pētījuma virzieni ir saistīti ar nākotnes izredzēm uz mieru starp Libānu un Izraēlu. Interesanti būtu pētīt pagātnes centienus panākt mieru starp valstīm un pētīt konflikta risināšanas stratēģijas. Tāpat divu līmeņu spēļu ietvaru varētu pielietot pētot Izraēlas un Jordānijas miera sarunas 1994. gadā, jo neskatoties uz iekšpolitikas spiedienu, Jordānijas karalis pieņēma lēmumu normalizēt attiecības ar Izraēlu.

IZMANTOTĀS LITERATŪRAS SARAKSTS

- Abadi J. Israel and Lebanon: Relations Under Stress. *Contemporary Review of the Middle East*, vol. 7(1), 2020. pp. 90-115
- Abbas T. (2023). *Lebanon: Divorce between Aoun, Hezbollah Is Final*. Asharq Al-Awsat. Pieejams: <https://english.aawsat.com/home/article/4272721/lebanon-divorce-between-aoun-hezbollah-final> [skatīts 27.04.2024.]
- Ayed N. (2006). *Interview with Lebanon's President Emile Lahoud*. CBC News. Pieejams: <https://www.cbc.ca/news2/background/middleeast-crisis/transcript-ayed-lahoud.html> [skatīts 26.04.2024.]
- Amos D. (2020). *The Life and Legacy of Yitzhak Rabin: 25 Years Later*. Council on Foreign Relations. Pieejams: <https://www.cfr.org/event/life-and-legacy-yitzhak-rabin-25-years-later> [skatīts 14.04.2024.]
- Aniziska, S. (2014). Israel and the U.S. *Great Decisions*, pp. 15–28
- Atzili, B. (2010). State Weakness and “Vacuum of Power” in Lebanon. *Studies in Conflict & Terrorism*, 33(8), 757–782.
- Avon D. & Anaïs-Trissa K. *Hezbollah : A History of the Party of God*. Harvard University Press. 2012. 256 p.
- Azhari T. Lebanon wakes up in two time zones because of daylight savings spat. Reuters. 26.03.2023. Pieejams: <https://www.reuters.com/world/middle-east/lebanon-has-two-times-day-amid-daylight-savings-dispute-2023-03-26/> [skatīts 10.02.2024.]
- Barak O. *State Expansion and Conflict*. Cambridge: Cambridge University Press. 2017. 292 p.
- Barari H. *The Middle East- Peace by Piece: The Quest for a Solution to the Arab-Israeli Conflict*. Fredrick Ebert Stiftung. 2009. 142 p.
- Bassam L. & Gebeily M. (2024). *Exclusive: A halt to Gaza fighting would trigger Lebanon ceasefire talks, PM says*. Reuters. Pieejams: <https://www.reuters.com/world/middle-east/halt-gaza-fighting-would-trigger-lebanon-ceasefire-talks-pm-says-2024-02-29/> [skatīts 20.04.2024.]
- Benjamin Netanyahu*. (2023). Prime Minister's Office. Pieejams: https://www.gov.il/en/pages/benjamin_netanyahu [skatīts 15.04.2024.]
- Berti, B. (2011). Engineering a “Resistance Axis”: The Islamic Republic of Iran and Lebanon. *The Ongoing Battle for Beirut: Old Dynamics and New Trends*. Institute for National Security Studies. (pp. 41–60).
- Boussel P. (2023). *Lebanon's presidential standstill*. Gisreportsonline. Pieejams: <https://www.gisreportsonline.com/r/lebanon-presidential-crisis/> [skatīts 20.02.2024.]
- Bureau of Near Eastern Affairs. (2022). *U.S. Relations With Lebanon*. U.S. Department of State. Pieejams: <https://www.state.gov/u-s-relations-with-lebanon/> [skatīts 11.02.2024.]
- Center for Preventive Action. (2024). *Instability in Lebanon*. Global Conflict Tracker. Pieejams: <https://www.cfr.org/global-conflict-tracker/conflict/political-instability-lebanon> [skatīts 20.02.2024.]
- Chacar H., Al-Mughrabi N. Israeli strikes target Hamas in Lebanon and Gaza after rocket attack. Reuters. April 7, 2023. Pieejams: <https://www.reuters.com/world/middle-east/israeli-intercepts-rocket-fired-lebanon-military-sources-2023-04-06/> [skatīts 10.05.2023.]
- Corkery A. & Wilde W. (2022). *Unpacking Israel and Lebanon's historic maritime border deal*. The Public Broadcasting Service. Pieejams: <https://www.pbs.org/newshour/show/unpacking-israel-and-lebanons-historic-maritime-border-deal> [skatīts 12.02.2024.]

- da Conceição-Heldt, E., Mello P.A. (2017) *Two-Level Games in Foreign Policy Analysis*, *Oxford Research Encyclopedia of Politics*, New York & Oxford: Oxford University Press
- Dadouch S. & Hudson J. (2024). *The high-stakes diplomatic scramble to avert an Israel-Lebanon war*. The Washington Post. Pieejams: <https://www.washingtonpost.com/world/2024/01/19/israel-lebanon-gaza-war-hezbollah/> [skatīts 16.04.2024.]
- Daher J. Hezbollah, the Lebanese Sectarian State, and Sectarianism. Middle East Institute. 12.04.2017. Pieejams: <https://www.mei.edu/publications/hezbollah-lebanese-sectarian-state-and-sectarianism> [skatīts: 28.02.2024.]
- Daoud D. Lebanon is using Hezbollah to blackmail Israel on border talks. Atlantic Council. 13.02.2024. Pieejams: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/menasource/hezbollah-lebanon-israel-border-blackmail/> [skatīts 18.02.2024.
- Dionigi F. *Hezbollah, Islamist Politics, and International Society* Palgrave Macmillan. 2014. 289 p.
- Doctrine of Hezbollah*. (2023). Wilson Centre. Pieejams: <https://www.wilsoncenter.org/article/doctrine-hezbollah> [skatīts 17.04.2024.]
- Doran M. *Seven Myths about the “Historic” Israel-Lebanon Maritime Border Agreement*. Hudson Institute Oct 19, 2022. Pieejams: <https://www.hudson.org/terrorism/seven-myths-historic-israel-lebanon-maritime-border-agreement-iran-michael-doran> [skatīts: 04.04.2023.]
- Eastern Mediterranean Initiative. (2023). *Recipe for Success: Israeli and Lebanese Analytical Perspectives on the Maritime Delimitation Negotiations*. *The Geneva Centre for Security Policy*. Issue 28.15 p.
- Ehud Barak*. (2019). Prime Minister's Office. Pieejams: <https://www.gov.il/en/pages/barak> [skatīts 15.04.2024.]
- Ehud E. Between land and sea: spaces and conflict intensity, *Territory, Politics, Governance*, 2017. 5:2, pp.190-206.
- Ehud Olmert*. (2021). Prime Minister's Office. Pieejams: <https://www.gov.il/en/pages/olmert> [skatīts 15.04.2024.]
- Eisenkot G., Siboni G. (2019) *Guidelines for Israel's National Security Strategy*. *The Washington Institute for Near East Policy*. *Policy Focus* 160. 78 p.
- Elhan N. Hezbollah's Diversionary War in Lebanon: Continuity and Change in the Threat Perception. *İnsan Ve Toplum*, 2023, 13(3), pp. 168-186.
- Evans, P. B., Jacobson H.K. Putnam R.D. (1993). *Double-Edged Diplomacy: International Bargaining and Domestic Politics*. *Studies in International political economy*. Berkeley: University of California Press. 508 p.
- Fendius E. M. Haklai O., Spruyt H. (2014). *Democracy and Conflict Resolution : The Dilemmas of Israel's Peacemaking*. Syracuse University Press. 320 p.
- Former Lebanese President Michel Aoun Criticizes Hizbullah: One Party Cannot Make Decisions About A Conflict With Israel; Lebanon Has No Obligation To Defend Gaza. 19.02.2024. *The Middle East Media Research Institute*. Pieejams: <https://www.memri.org/tv/fmr-lebanon-president-michel-aoun-criticizes-hizbullah-decisions-conflict-israel-by-itself-government-not-rule-gaza> [skatīts 28.02.2024]
- Former Presidents of the Lebanese Republic*. (2024). Presidency of the Republic of Lebanon. Pieejams: <https://www.presidency.gov.lb/English/PresidentoftheRepublic/FormerPresidents/Pages/default.aspx> [skatīts14.04.2024.]
- Freilich C.D. (2012) Israel in Lebanon—Getting It Wrong: The 1982 Invasion, 2000 Withdrawal, and 2006 War, *Israel Journal of Foreign Affairs*, 6:3, pp.41-75

- Freilich, C. (2023). Israel-US Relations: Nothing Lasts Forever, *Institute for National Security Studies*. Pieejams: <https://www.inss.org.il/publication/us-israel-judicial-reform/> [skatīts 28.03.2024]
- Gabriel E. (2024). The US is key to preventing an Israel-Lebanon war. *Middle East Institute*. Pieejams: <https://www.mei.edu/blog/us-key-preventing-israel-lebanon-war> [skatīts: 24.04.2024]
- Ghaddar H., Orion A., Levitt M. (2023) Israel-Lebanon Border Tensions: Hezbollah Provocation, IDF Response, and the Potential for Conflict. *The Washington Institute for Near East Policy*. Pieejams: <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/israel-lebanon-border-tensions-hezbollah-provocation-idf-response-and-potential> [skatīts 30.03.2024.]
- Ghaddar, H. (2022). Iran Occupies Lebanon via Proxy, but the Lebanese Still Have Agency. *The Washington Institute for Near East policy*. Pieejams: <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/iran-occupies-lebanon-proxy-lebanese-still-have-agency> [skatīts 05.03.2024]
- Ghariani, J. (2020). *Paths to peace: a Comparative analysis of the diplomatic history of the bilateral and multilateral middle east peace negotiations from 2000 to 2017*. Doctoral thesis (Ph.D), UCL (University College London) 392 p. Pieejams: <https://discovery.ucl.ac.uk/id/eprint/10110553/> [skatīts:18.03.2024]
- Global military spending surges amid war, rising tensions and insecurity. (2024) *Stockholm International Peace Research Institute*. Pieejams: <https://www.sipri.org/media/press-release/2024/global-military-spending-surges-amid-war-rising-tensions-and-insecurity> [skatīts 25.04.2024]
- Hale D. (2024). *American Diplomacy Toward Lebanon: Lessons in Foreign Policy and the Middle East*. Bloomsbury Publishing. 280 p.
- Harari M., Sözen A. (2023) Conflict Resolution in the Mediterranean: Energy as a Potential Game-Changer. *Diplomeds*. April 2023. 72 p.
- Harb K. I. (2022) Lebanon Will Not Benefit from Its Maritime Agreement with Israel. *Arab Center Washington DC*. Pieejams: <https://arabcenterdc.org/resource/lebanon-will-not-benefit-from-its-maritime-agreement-with-israel/> [skatīts 18.02.2024]
- Haşil, H. (2022). Lebanon-Israel Maritime Border Agreement: From the Line of Tension to the Regional Stability. *ORSAM, Policy Brief no. 226*. Pieejams: https://www.orsam.org.tr/d_hbanaliz/lebanon-israel-maritime-border-agreement-from-the-line-of-tension-to-the-regional-stability.pdf [skatīts. 08.01.2023.]
- Henley A. (2016) Religious Authority and Sectarianism in Lebanon. *Carnegie Endowment for International Peace*. 34 p. Pieejams: <https://carnegieendowment.org/research/2016/12/religious-authority-and-sectarianism-in-lebanon?lang=en> [skatīts 10.01.2024]
- Hess E. (2024). What Israel's Political Landscape Says About the Course of the War in Gaza. *Council on Foreign Relations*. Pieejams: <https://www.cfr.org/in-brief/what-israels-political-landscape-says-about-course-war-gaza> [skatīts 20.04.2024.]
- Hijazi I. A. (1991). Lebanese President Warns P.L.O. to Halt Rocket Attacks on Israel. *The New York Times*. Pieejams: <https://www.nytimes.com/1991/03/04/world/lebanese-president-warns-plo-to-halt-rocket-attacks-on-israel.html> [skatīts 26.04.2024.]
- His Excellency Tammam Salam President of the Council of Ministers*. (2016). United Nations. Pieejams: <https://gadebate.un.org/en/71/lebanon> [skatīts 26.04.2024.]
- Hof F. (1998). Lebanon's Lahoud:A New Start? *The Washington Institute for Near East Policy*. Pieejams: <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/lebanons-lahoud-new-start> [skatīts 26.04.2024.]

- Hrawi E. (2006). First post civil war president of Lebanon, he tried to bring stability to his country. *The Guardian*. Pieejams: <https://www.theguardian.com/news/2006/jul/10/guardianobituaries.mainsection> [skatīts 27.04.2024.]
- Hubbard B., Bergman R., Boxerman A., Ward E., Schmitt E. (2024) Top Hamas Official Is Killed in Lebanon as Fears Grow of a Wider War. *International New York Times*. Pieejams: <https://www.nytimes.com/2024/01/02/world/middleeast/israel-hamas-leader-war.html> [skatīts 28.04.2024.]
- Iida, K. (1993). When and How Do Domestic Constraints Matter?: Two-Level Games with Uncertainty. *Journal of Conflict Resolution*, 37(3), pp. 403-426.
- Ioppi D., Tocci N., Karam K. (2006). Domestic Politics and Conflicts in the cases of Israel, Palestine and Lebanon. *EuroMeSCo Research Project*. 37 p.
- Israel offers humanitarian aid to Lebanon*. (2023). The Embassy of Israel to the United States. Pieejams: <https://embassies.gov.il/washington/NewsAndEvents/Pages/Israel-Offers-Humanitarian-Aid-to-Lebanon.aspx> [skatīts 18.01.2024.]
- Israel ready to resolve the conflict with Lebanon through diplomacy, DM says. (2024) *Middle East Monitor*. Pieejams: <https://www.middleeastmonitor.com/20240205-israel-ready-to-resolve-the-conflict-with-lebanon-through-diplomacy-dm-says/> [skatīts 27.04.2024.]
- Yacoubian M. (2006). Syria's role in Lebanon. *United States Institute Of Peace*. 4 p. Pieejams: https://www.usip.org/sites/default/files/resources/syria_lebanon.pdf [skatīts 15.02.2024]
- Yahya M. (2022) Lebanon and Israel's Maritime Deal Suspends Them Between No War and No Peace. *Carnegie Endowment for International Peace*. Pieejams: <https://carnegieendowment.org/posts/2022/10/lebanon-and-israels-maritime-deal-suspends-them-between-no-war-and-no-peace?lang=en¢er=middle-east> [skatīts 20.02.2024.]
- Yahya M. (2024). Israel's Next Front? Iran, Hezbollah, and the Coming War in Lebanon. *Foreign Affairs*. Pieejams: <https://www.foreignaffairs.com/israel/israels-next-front> [skatīts 24.04.2024.]
- Yair Lapid*. (2023). Prime Minister's Office. Pieejams: <https://www.gov.il/en/pages/lapid> [skatīts 15.04.2024.]
- Jabbara J., Jabra N. Lebanon: Gateway to Peace in the Middle East? *International Journal* Vol. 38, No. 4. pp. 577-612
- Jones S. G., Byman D., Palmer A. and McCabe R. (2024). The Coming Conflict with Hezbollah. *Center for Strategic and International Studies*. 23 p.
- Kaufman, A. (2006) The Israel-Hezbollah Conflict and the Shebaa Farms, *The Joan B. Kroc Institute for International Peace Studies Policy Brief*, No. 13, 4 p.
- Lebanese Tourism Suffers Massive Losses Due to Border Tensions with Israel*. (2023). Arab World Press. Pieejams: <https://awp.net/en/stories/lebanese-tourism-suffers-massive-losses-due-to-border-tensions-with-israel/> [skatīts 20.04.2024.]
- Lebanon's President Aoun hedges over eventual peace with Israel in interview* (2020). Alarabiya News. Pieejams: <https://english.alarabiya.net/News/middle-east/2020/08/16/Lebanon-s-President-Aoun-hedges-over-eventual-peace-with-Israel-in-Interview> [skatīts 27.04.2024.]
- Makovsky D. (2017). An Insider's View of How Rabin Almost Made Peace With Syria . *The Washington Institute for Near East Policy*. Pieejams: <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/insiders-view-how-rabin-almost-made-peace-syria> [skatīts 14.04.2024.]
- Maloney J. (2022) An Appraisal of Consociationalism in Lebanon. *McGill Journal of Political Studies*. <https://mjps.ssmu.ca/2020/12/06/an-appraisal-of-consociationalism-in-lebanon/> [skatīts 20.12.2023]

- Mizrahi O. (2022) The Agreement with Lebanon: The Benefits Outweigh the Drawbacks. *The Institute for National Security Studies, Insight No. 1652*. Pieejams: <https://www.inss.org.il/publication/israel-lebanon-agreement/> [skatīts 08.02.2024.]
- Mizrahi O., Eran O. (2019). The Negotiations between Israel and Lebanon on the Maritime Border. *INSS Insight No. 1180*, Pieejams: <https://www.inss.org.il/publication/negotiations-israel-lebanon-maritime-border/> [skatīts 08.02.2024]
- Mizrahi S., Mehrez A. & Naor A. (2001). A Two-Level Analysis of Israel's Strategy toward Peace during the 1990s. *Peace and Conflict Studies*. 8(3). 65 p.
- Mizrahi, O. (2020) Is a Strategic Change in Lebanon-Israel Relations Possible at the Present Time? *Institute for National Security Studies*. Pieejams: <https://www.inss.org.il/publication/israel-lebanon-normalization/> [skatīts 08.05.2024]
- Naftali Bennett. (2023). Prime Minister's Office. Pieejams: <https://www.gov.il/en/pages/bennett> [skatīts 15.04.2024.]
- Naor, A. (2005). Hawks' Beaks, Doves' Feathers: Likud Prime Ministers between Ideology and Reality. *Israel Studies*, 10(3), pp.154–191.
- Navaz A., Warsi Z., Anderson J. (2024) Assassination of Hamas leader in Lebanon deepens concerns of broader regional conflict. *The Public Broadcasting Service*. Pieejams: <https://www.pbs.org/newshour/show/assassination-of-hamas-leader-in-lebanon-deepens-concerns-of-broader-regional-conflict> [skatīts: 08.05.2024.]
- Negotiating Israel-Lebanon Maritime Borders*. (2022). United States Institute of Peace. Pieejams: <https://www.usip.org/events/negotiating-israel-lebanon-maritime-borders> [skatīts 10.02.2024.]
- Netanyahu B. (2017). The Likud. *Israel Policy Forum*. Pieejams: <https://israelpolicyforum.org/likud/> [skatīts 21.04.2024.]
- Newdesk N. (2015). Salam Warns of 'Deteriorating Situation' in Lebanon: We're Drawing Harm by Firing Rockets at Israel. *Naharnet*. Pieejams: <https://m.naharnet.com/stories/en/139059-salam-warns-of-deteriorating-situation-in-lebanon-we-re-drawing-harm-by-firing-rockets-at-israel> [skatīts 27.04.2024.]
- Palmer A., Byman D., Jones S., Bermudez J. (2024). *Assessing Israel's Strike on Iran*. Center for Strategic and International Studies. Pieejams: <https://www.csis.org/analysis/assessing-israels-strike-iran> [skatīts 10.02.2024.]
- Pedahzur A., Perliger A. (2004). An Alternative Approach for Defining the Boundaries of 'Party Families': Examples from the Israeli Extreme Right-Wing Party Scene. *Australian Journal of Political Science*, 39(2). pp.285-305
- Perliger, A. (2012). Conceptualizing the Far Right. *Challengers from the Sidelines: Understanding America's Violent Far-Right*. pp. 13–18
- Picard E., Ramsbotham A. (2012). *Reconciliation, reform and resilience: Positive peace for Lebanon*. Conciliation Resources. 110 p. Pieejams: https://rc-services-assets.s3.eu-west-1.amazonaws.com/s3fs-public/accord24_IsraelandPeaceinLebanon.pdf [skatīts 22.04.2024.]
- Putnam, R. D. (1988). Diplomacy and Domestic Politics: The Logic of Two-Level Games. *International Organization*, vol. 42, no. 3, pp. 427–60.
- Rabih M. (2023) Package deal emerges in Lebanon in shadow of Hamas-Israel war. *L'Orient Today*. Pieejams: <https://today.lorientlejour.com/article/1359198/package-deal-emerges-in-lebanon-in-shadow-of-hamas-israel-war.html> [skatīts 16.01.2024.]
- Rebeiz M. (2024). Lebanese-Israeli fighting looks set to scuttle plans for historic land border settlement. *The conversation*. Pieejams: <https://theconversation.com/lebanese-israeli-fighting-looks-set-to-scuttle-plans-for-historic-land-border-settlement-222832> [skatīts: 17.03.2024]

- Riedel B. (2024). Hezbollah and the Axis of Resistance in 2024. *Brookings*. Pieejams: <https://www.brookings.edu/articles/hezbollah-and-the-axis-of-resistance-in-2024/> [skatīts 10.02.2024.]
- Robert O. F. (2018). *Contemporary Israel : Domestic Politics, Foreign Policy, and Security Challenges*, Taylor & Francis Group. 402 p.
- Salloukh B. (2005). Syria and Lebanon: A Brotherhood Transformed. *Middle East Report*. 236, pp.14-21
- Salloukh, B. (2008). The Art of the Impossible: The Foreign Policy of Lebanon. *The Foreign Policies of Arab States: The Challenge of Globalization* eds. Korany & Dessouki. New York: Cairo University Press. New Revised Edition pp. 283-318
- Scham, P. (2018). A Nation That Dwells Alone’: Israeli Religious Nationalism in the 21st Century.” *Israel Studies*, 23(3). pp. 207–15.
- Schenker D. (2022). Israel Falls for Lebanon’s Treaty Bait-and-Switch. *The Wall Street Journal*. Pieejams: <https://www.wsj.com/articles/israel-lebanese-lebanon-bait-and-switch-economic-zone-maritime-border-gas-hezbollah-iran-23-line-lapid-deal-agreement-11665514927> [skatīts 10.02.2024.]
- Schenker D. (2023). Securing or Insecuring Israel? Assessing the Israel-Lebanon Maritime Agreement. *Hoover Institution*. Pieejams: <https://www.hoover.org/research/securing-or-insecuring-israel-assessing-israel-lebanon-maritime-agreement> [skatīts 28.02.2024.]
- Schiff Z. (1984). Lebanon: Motivations and Interests in Israel’s Policy. *Middle East Journal*, vol. 38, no. 2, pp. 220–270
- Security Council Report. Special Research Report No. 6: Resolution 1701. Security Council Report. 26.09.2006. Pieejams: <https://www.securitycouncilreport.org/research-reports/lookup-c-glkwlemtisg-b-2060965.php> [skatīts]
- Security Council Resolution 1701: The situation in the Middle East*. United Nations Peacemaker. 1.08.2006. Pieejams: <https://peacemaker.un.org/israellebanon-resolution1701> [skatīts 10.05.2024]
- Shanahan A. (2024) Lebanon’s Myriad Challenges Amid the Israel-Hamas War. *Washington Report of Middle East Affairs*. Pieejams: <https://www.wrmea.org/jordan-lebanon-syria/lebanons-myriad-challenges-amid-the-israel-hamas-war.html> [skatīts 10.05.2024.]
- Sheffer G. (2018). The Security Network and Its Impact on Israeli Politics. *Israel Studies*, 23(3). pp. 235- 261
- Sheffer, G. (2018) The Security Network and Its Impact on Israeli Politics. *Israel Studies*, vol. 23, no. 3, pp. 253–59.
- Silverman A.(2023). Mediating the Mediterranean: The Israeli-Lebanese Maritime Border. *Cardozo Journal of Conflict Resolution*. 5 p.
- Sobelman D. (2023). Hezbollah's Coercion And the Israel-Lebanon Maritime Deal. *Middle East Policy*. pp.75–93.
- Suleiman backed for Lebanese presidency*. (2007). France 24. Pieejams: <https://www.france24.com/en/20071202-suleiman-backed-lebanese-presidency-lebanon> [skatīts 26.04.2024.]
- Tamkin E. (2023) Israel Threatens to Expand War Into Lebanon. *Foreign Policy*. Pieejams: <https://foreignpolicy.com/2023/12/28/israel-hamas-war-lebanon-border-hezbollah/> [skatīts 16.01.2024.]
- The Israel-Lebanon Negotiations*. (2003). Prime Minister's Office. Pieejams: <https://www.gov.il/en/pages/the-israel-lebanon-negotiations> [skatīts 16.04.2024.]
- The Oslo Accords and the Arab-Israeli Peace Process*. (n.d.). Office of the Historian, Foreign Service Institute. Pieejams: <https://history.state.gov/milestones/1993-2000/oslo> [skatīts 11.05.2024]

- Tourism*. (2024). Invest in Lebanon. Pieejams: http://investinlebanon.gov.lb/en/sectors_in_focus/tourism [skatīts 20.04.2024.]
- Tuttelman I. (2018). The Crumbling Israeli Left-Wing and Netanyahu's Power. *Washington Institute*. Pieejams: <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/crumbling-israeli-left-wing-and-netanyahus-power> [skatīts 20.04.2024.]
- U.S. Government Publishing Office (2010). Senate Hearing 111-700: Assessing The Strength of Hezbollah. U.S. *Government Publishing Office*. 08.06.2010. Pieejams: <https://www.govinfo.gov/content/pkg/CHRG-111shrg62141/html/CHRG-111shrg62141.htm> [skatīts 10.02.2024.]
- United States Institute of Peace (2022). *Negotiating Israel-Lebanon Maritime Borders*. [Videofails]. Pieejams: <https://www.usip.org/events/negotiating-israel-lebanon-maritime-borders> [skatīts 10.02.2024.]
- Waelisch, M. (2011). Israel-Lebanon Offshore Oil & Gas Dispute: Rules of International Maritime Law. *ASIL Insights*, Volume 15, Issue 31. Pieejams: <https://ssrn.com/abstract=2078583> [skatīts: 25.04.2023]
- Waltz, K. N. (2001). *Man, the State, and War: A Theoretical Analysis* (REV-Revised, 2). Columbia University Press. 263 p.
- Where We Work*. (2024). The United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East. Pieejams: <https://www.unrwa.org/where-we-work/lebanon> [skatīts 22.04.2024.]
- Wilkins H. (2013). *The Making of Lebanese Foreign Policy: Understanding the 2006 Hezbollah-Israeli War*, Taylor & Francis Group, 192 p.
- Zanotti J. (2023). Israel: Background and U.S. Relations. *Congressional Research Service* (CRS). 70 p. Pieejams: https://piotita.gr/wp-content/uploads/2015/06/israel_-background-and-u-s-relations.pdf [skatīts 11.02.2024.]
- Zisser E. (2009). What to do on Lebanon: the future of Lebanon-Israel relations? *Middle East Review of International Affairs*, Vol. 13, No. 3. 2009. pp. 34-41.
- Zisser E. (2011). Iranian Involvement in Lebanon. *Military and Strategic Affairs*, 3(1). 14 p.

Maģistra darbs „Libānas – Izraēlas attiecību izvērtējums” izstrādāts LU Sociālo zinātņu fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Darba apjoms (no ievada līdz secinājumiem ieskaitot) ir 187 372 rakstzīmes (ieskaitot intervālus, bet neieskaitot zemspvītras atsauces).

Autors: _____ Amanda Krauja
(*paraksts*)

Rekomendēju/nerekomendēju darbu aizstāvēšanai.

Vadītājs: asociētais profesors Dr.sc.pol. Toms Rostoks _____
(*paraksts*)

30.05.2024.

Recenzents: pasniedzējs Dr.sc.pol. Mārtiņš Hiršs _____
(*paraksts*)

Darbs iesniegts Politikas zinātnes nodaļā 30.05.2024.

Dekāna pilnvarotā persona: Inga Poļaka _____
(*paraksts*)

Darbs aizstāvēts maģistra gala pārbaudījuma komisijas sēdē

11.06.2024. prot. Nr. _____

Komisijas sekretārs: pasniedzēja Malvīne Stučka _____
(*paraksts*)